

วารสาร

บัณฑิตศึกษาศัยภูมิปริทรรศน์

Journal of Graduate Studies Chaivaphum Review

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2567 Vol. 2 No. 3 September-December 2024

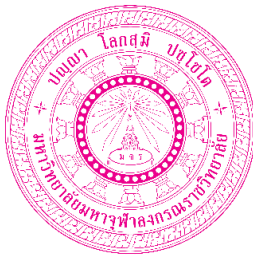
ISSN: 3027 - 7965 [Online]

JGCR

☎ 064 442 4698

✉ jornal.chaiyaphum@gmail.com

วารสารบัณฑิตศึกษาชัยภูมิปริทรรศน์

Journal of Graduate School Chaiphum Review

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 [กันยายน-ธันวาคม 2567]

Vol. 2 No. 3 [September-December 2024]

วัตถุประสงค์

- เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความหนังสือและบทความวิชาการประเภทอื่นๆ
- เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
- เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ตามหลักการศึกษาเชิงพุทธศาสตร์ และศาสตร์ต่างๆ
- เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นที่ไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาและศาสนาต่างๆ รวมทั้งปรัชญาให้เป็นที่ไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

กองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาชัยภูมิปริทรรศน์
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 97 หมู่ที่ 14 บ้านโนนเหลื่อม ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000
โทรศัพท์ 082-134-1049, 064-442-4698

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพภาวนาวิกรม

พระราชาวิมลโมลี, ผศ.ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม

บรรณาธิการ

พระศรีสัจญาณมุนี, ผศ.ดร.

กองบรรณาธิการ

พระเมธีสุตาภรณ์, ผศ.ดร.

พระครูสังวรวิรักษ์, ผศ.ดร.

พระครูใบฎีกาหัตถ์ กิตตินนโท, ผศ.ดร.

พระมหาปัญญาาววัฒน์ สิริภทโท, ผศ.ดร.

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตามใจ อริรุทธิโยธิน

ดร.หม่อมอัญชลี ยุคล ณ อยุธยา

ดร.กนกกรส ผลากรกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

อาจารย์พิเศษ คณะพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประธานกรรมการมูลนิธินายแพทย์สุจินต์ ผลากรกุล

ผู้จัดการวารสารและประสานงาน

ดร.พูนศักดิ์ กมล

พิมพ์ที่

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 97 หมู่ที่ 14 บ้านโนนเหลื่อม ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000

โทรศัพท์ 082-134-1049, 064-442-4698

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม, รศ.ดร.

พระมหานรินทร์ สุรปญโญ, ผศ. ดร.

พระอธิการสุภาพร เตชธโร, ดร.

พระเจ้าตุงรังค์ ชูศรี, ดร

ดร.กาญจนพงศ์ สุวรรณ

ดร.พูนศักดิ์ กมล

ดร.ณรงค์ศักดิ์ บัวอ่อน

ดร.นคร จันทราช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอุบล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอุบล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

พระปลัดสุรวุฒิ ฉันทธมโม, ผศ.ดร.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติรี ชุมเสน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวนา

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ดร.ประชัน ชะชิกุล.

ผศ.ดร.ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร์

ดร.ศรุตานนท์ ชอบประดิษฐ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมชุมชน

ผู้ประกอบการ การท่องเที่ยว และการศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ

มหาลัยทองสุข

บทบรรณาธิการ

การพัฒนาของวารสารนั้นต้องพิจารณาในหลายเรื่อง ทั้งในเรื่องคุณภาพและปริมาณ กล่าวคือเรื่องคุณภาพนั้น ทุกบทความล้วนได้รับการพิจารณาตรวจสอบบทความอย่างละเอียดรอบคอบ ส่วนเชิงปริมาณนั้นก็ไม่รับบทความในจำนวนที่มากเกินไปเพื่อสะดวกกับการบริหารจัดการวารสาร โดยฉบับนี้มีจำนวน 5 เรื่องดังนี้

บทความวิจัยมีดังนี้ 1) ปัจจัยส่วนประสมการตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เขียนโดย พีรัชชัย แสสนธิ์ ,นฤชล ธนจิตชัย

บทความวิชาการ มีดังนี้ 1) ภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการตามหลักสัพบุริสธรรม เขียนโดย พระมหานรินทร์ สุรปโย, (एमพันธ์), 2) พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสาราณียธรรม เขียนโดย สมศักดิ์ บัวอ่อน, 3) การประยุกต์หลักฆราวาสธรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เขียนโดย ธันยรัตน์ พวงสาหร่าย 4) การจัดการเชิงกลยุทธ์ในองค์กรสมัยใหม่ เขียนโดย สรรค์ชัย ไชยสกุลวงศ์

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้รับประเมินบทความ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

พระศรีสัจญาณมุนี, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

สารบัญ		หน้า
1	ภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการตามหลักสัปปุริสธรรม LEADERSHIP IN COMMUNITY DEVELOPMENT OF OFFICIAL MONKS ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF SAPURISADHAMMA พระมหานรินทร์ สุรปโย, (एमพันธ์)	1
2	พฤติกรรมกาารเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตามหลักสารานียธรรม BEHAVIOR OF RECEIVING POLITICAL NEWS IN A DEMOCRATIC SYSTEM ACCORDING TO SARANIYADHAMMA PRINCIPLES สมศักดิ์ บัวอ่อน	12
3	การประยุกต์หลักฆราวาสธรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล APPLICATION OF GHARAVASADHAMMA PRINCIPLES TO PROMOTE ETHICS OF THE SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION ADMINISTRATOR ธัญรัตน์ พวงสาหร่าย	25
4	การจัดการเชิงกลยุทธ์ในองค์กรสมัยใหม่ STRATEGIC MANAGEMENT IN MODERN ORGANIZATIONS สรรค์ชัย ไชยสกุลวงศ์	38
5	ส่วนประสมการตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 7Ps OF MARKETING MIX FACTORS AFFECTING THE DECISION TO PURCHASE FRUITS AT THE FRUIT MARKETS OF KHLANG DONG SUBDISTRICT, PAK CHONG DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE พีรชชัย แสสนธิ, นฤชล ธนจิตชัย	50

ภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการตามหลักสัปปริสธรรม
LEADERSHIP IN COMMUNITY DEVELOPMENT OF OFFICIAL MONKS
ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF SAPURISADHAMMA

พระมหานรินทร์ สุรปณโณ, (เอมพันธ์)

PhramahaNarin Surapinyo, (Emphan)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chaiyaphum College

E-mail: narinpempa123@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 กันยายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 20 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 24 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้เขียนเพื่อศึกษาภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการโดยบูรณาการกับหลักสัปปริสธรรม พบว่า พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อสังคมไทยและมีบทบาทต่อชุมชน โดยการอบรมคุณธรรม จริยธรรม อุปนิสัยดีงามให้กับคนในสังคมและชุมชน ให้ความอนุเคราะห์ด้านสาธารณสุขตามความต้องการของประชาชน ด้วยหลักคำสอนของพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า พระสงฆ์ถือว่าเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัยเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้นำให้กับชุมชนอันเป็นที่ยอมรับ พระสงฆ์นอกจากจะทำหน้าที่ตนเองเพื่อขัดเกลากิเลสของตนเองแล้ว ยังต้องทำหน้าที่เพื่อสังคมชุมชนอีกด้วย ด้วยความเป็นจริง ชีวิตของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับชุมชนทางด้านความเป็นอยู่ต้องพึ่งพาอาศัยชาวบ้าน ในขณะที่เดียวกับ พระสงฆ์ก็ต้องตอบแทนชุมชนตามที่พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลายเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขของมหาชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก

ภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการตามหลักสัปปริสธรรมมีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ 1) ด้านพัฒนาจิตใจประชาชนโดยการประยุกต์ตามหลักสัปปริสธรรม พระสังฆาธิการควรเทศนาสั่งสอนให้ประชาชนได้เข้าใจหลักธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 2) ด้านการศึกษาสงเคราะห์โดยการประยุกต์ตามหลักสัปปริสธรรม พระสังฆาธิการควรจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์และแจกทุนการศึกษาเพื่อให้แก่เด็กและเยาวชน 3) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์โดยการประยุกต์ตามหลักสัปปริสธรรม พระสังฆาธิการควรอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการประกอบงานการกุศลและออกุศล 4) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมโดยการประยุกต์ตามหลักสัปปริสธรรม พระสังฆาธิการควรส่งเสริมศิลปประเพณี และวัฒนธรรม ควรจัดกิจกรรมสะท้อนอัตลักษณ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การพัฒนาชุมชน, พระสังฆาธิการ

Abstract

This article is written to study the leadership of the Official Monks in community development by integrating with the principles of Sappurisadhamma. It was found that: Buddhism is important to Thai society and plays a role in the community. By training

morality, ethics, and goodness for people in society and communities. Provide public assistance according to the needs of the people. With the teachings of the Lord Buddha. Monks regard it as one of the Triple Gem at the heart of Buddhism. Monks are considered to be recognized leaders for the community. Monks besides doing their own duty to purify their own defilements. You must also perform duties for the community. With truth the life of the monks is closely related to the community in terms of living and being dependent on the villagers. At the same time as Monks must give back to the community as the Lord Buddha said. Monks, you must travel. For the benefit and happiness of the public to be kind to the people of the world.

There are 4 aspects of leadership in community development of the Official Monks according to the Sappurisadhamma principles: 1) Development of people's minds by applying the principles of Sappurisadhamma the Official Monks should preach and teach the people to understand the principles and be able to apply them in their daily lives. 2) Educational welfare by applying the principles of Sappurisadhamma the Official Monks should establish a relief fund and distribute scholarships to children and youth. 3) Public welfare by applying the principles of Sappurisadhamma the Official Monks should facilitate people in performing charitable and unwholesome works. 4) Promoting arts and culture by applying the principles of Sappurisadhamma the Official Monks should promote precepts, traditions, and culture. They should organize activities that reflect the identity and wisdom of the local area.

Keywords: Leadership, Community Development, Official Monks

บทนำ

นับตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธศาสนามีความสำคัญ ต่อสังคมไทยและมีบทบาทต่อชุมชน อีกทั้งพระพุทธศาสนาเปรียบเสมือนเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะมีความสำคัญทางด้านจิตใจ เป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยการอบรมคุณธรรม จริยธรรม อุบาสยตั้งงามให้กับคนในสังคมและชุมชน ให้ความสำคัญอนุเคราะห์ด้านสาธารณะตามความต้องการของประชาชนช่วยแก้ปัญหาให้กับสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างดีด้วยหลักคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า ตลอดจนพิธีการทางศาสนาทำให้คนในชุมชน มีความรักความสามัคคี โดยมีพระสงฆ์ถ่ายทอดความรู้รวมไปถึงให้การศึกษากับบุตรหลานของชาวบ้าน เช่น การสอนหนังสือให้กับนักเรียน สงเคราะห์ชาวบ้านที่มีความยากจน สงเคราะห์ชาวบ้านโดยการแนะนำในการประกอบอาชีพ เพราะชาวบ้านหรือสังคมไทยเห็นพระสงฆ์เป็นผู้มีความบริสุทธิ์อยู่ในกรอบแห่งศีลควรค่าแก่การเคารพ เป็นผู้เสียสละบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ในอดีตการศึกษาของลูกหลานชาวบ้านศึกษาที่วัด พระสงฆ์มีบทบาทต่อการศึกษา แต่ยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปทำให้พระสงฆ์เสียบทบาทในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาคือได้มีการย้าย ศูนย์กลางการศึกษาออกจากวัดและของวัดเป็นผลทำให้บทบาทของพระสงฆ์ในการศึกษาลดถอยลง จนก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านอื่นตามมาอีกด้วย โดยเฉพาะในมิติด้านวัฒนธรรมและจริยธรรม แต่อย่างไรก็ตามวัดไม่ได้สูญเสียโอกาสไปทั้งหมด ยังคงเป็นที่พึ่งทางใจให้แก่พุทธศาสนิกชนอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อน พระสงฆ์ถือว่า

เป็นหนึ่งในพระรัตนตรัยเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา (ฉลอง พันธุ์จันทร์ ธีระพงษ์ มีไธสง และอภิญวดีณ์ โพธิ์सान, 2553 : 27-38)

พระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้นำให้กับชุมชนอันเป็นที่ยอมรับ พระสงฆ์นอกจากจะทำหน้าที่ตนเองเพื่อขัดเกลากิเลสของตนเองแล้ว ยังต้องทำหน้าที่เพื่อสังคมชุมชนอีกด้วย ด้วยความเป็นจริง ชีวิตของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับชุมชนทางด้านความเป็นอยู่ต้องพึ่งพาอาศัยชาวบ้าน ในขณะเดียวกัน พระสงฆ์ก็ต้องตอบแทนชุมชนตามที่พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลายเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขของมหาชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก นอกจากนั้น พระพุทธองค์ยังทรงเน้น ย้ำถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และชุมชนว่า ภิกษุทั้งหลายพรหมณ์และคหบดีเป็นผู้มีอุปการคุณมากแก่เธอทั้งหลาย บำรุงเธอทั้งหลาย อยู่ด้วยจิวร บิณฑบาต เสนาสนะและยารักษาโรคแม้เธอทั้งหลายก็ จะเห็นได้ว่า พระสงฆ์ไม่สามารถจะประกอบอาชีพอย่างคฤหัสถ์ได้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต ในขณะที่คฤหัสถ์ ไม่ค่อยมีเวลาในการศึกษาเล่าเรียนก็ได้อาศัยพระสงฆ์ให้คำแนะนำโดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรม บทบาทของวัดและพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนได้แก่ (1) วัดในฐานะสถานศึกษา (2) วัดในฐานะสงเคราะห์ (3) วัดในฐานะเป็นสถานพยาบาล (4) วัดในฐานะเป็นสถานที่พักของคนเดินทาง (5) วัดในฐานะเป็นสโมสร (6) วัดในฐานะเป็นสถานบันเทิง (7) วัดในฐานะเป็นสถานที่ใกล้เคียงข้อพิพาท (8) วัดในฐานะ เป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม (9) วัดในฐานะเป็นคลังพัสดุ (11) วัดในฐานะเป็นศูนย์กลางการบริหาร การปกครอง และ (11) วัดในฐานะเป็นที่ประกอบพิธีกรรม วัดในฐานะที่ประกอบพิธีกรรม หมายถึง บทบาทของพระสังฆาธิการในการส่งเสริม การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ให้มีความทันสมัยมากขึ้นและจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างสมบูรณ์จนก่อเกิด ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของชาวบ้านในชุมชน (พระราชพุทธิญาณวงศ์, 2541 : 231)

ความเป็นภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจะต้องเกิดจากความตระหนักรู้ในพระธรรมวินัย เป็นผู้เข้าใจตนเองฝึกฝนตนเอง และต้องเข้าใจสภาพความเปลี่ยนแปลงของโลก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน 2) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 3) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม 4) ด้านการการสาธารณสุขสงเคราะห์ 5) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และพระสังฆาธิการต้องเข้าใจในวิถีความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ที่มีปัญหาความยากจนและการว่างงาน การแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจในประเทศและต่างประเทศมีมากขึ้น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในสังคมลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด เมื่อได้เข้ามาในวัดถือว่าเป็นการสร้างพลังให้กับประชาชนทั้งพลังกายและพลังใจ เป็นโอกาสในการสร้างคนในสังคมและชุมชนให้เป็นคนที่มีคุณภาพมีศีลธรรมประจำใจ กิจกรรมที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมกันชุมชน ถือเป็นสร้างเสริมความสามัคคีให้กับชุมชนหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนหมู่บ้านเกิดความเข้มแข็ง พระสังฆาธิการต้องแสดงภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนในทุกๆ ด้าน อย่างเป็นรูปธรรมมีแบบแผน มีแนวทางที่ชัดเจนและสามารถทำได้จริง เพราะการพัฒนาชุมชน สังคม มิได้กระทำเพียงด้านวัตถุอย่างเดียว ต้องกระทำด้านจิตใจและด้านวัตถุควบคู่กันไปด้วย อีกประการหนึ่ง ที่พระสังฆาธิการไม่อาจมองข้ามได้เลย คือความรู้สึกของชาวบ้านที่มีต่อวัด “ความรู้สึกที่ว่าวัดเป็นของประชาชน ประชาชนเป็นเจ้าของวัด เจ้าอาวาสเป็นผู้นำผู้ปกครองและพัฒนาจัดการวัด” ความรู้สึกเช่นนี้จะทำให้ชาวบ้านรักและหวงแหนวัด คอยดูแลเอาใจใส่ไม่ทอดทิ้งวัดขาดเหลืออะไรก็สนับสนุนช่วยเหลือ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้จัดการอำนวยความสะดวกให้ หรือพระสงฆ์ต้องการให้วัดและชุมชนเป็นอย่างไรก็อบรมแนะนำชาวบ้านให้ชาวบ้านรับรู้ เมื่อเขาค่อยตามก็จะสำเร็จประโยชน์ แต่ข้อสำคัญคือจะทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกเช่นนั้นได้อย่างไร ข้อนี้ก็อยู่ที่เจ้าอาวาสหรือพระสังฆาธิการ ซึ่งเป็นผู้นำภายในวัดจะ

สามารถนำและพัฒนาวัดให้เป็นที่ถูกใจของประชาชนได้มากน้อยเพียงไรเป็นสำคัญ มีคำกล่าวไว้ว่าคิดว่า “เมื่อวัดไม่ทิ้งบ้าน บ้านก็ไม่ทิ้งวัด” คำกล่าวนี้เป็นปริศนา เมื่อผู้นำวัดแก่ปริศนานี้ตก ชาวบ้านก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีต่อวัดและพากันเข้าวัดเหมือนวัดที่มีผู้คนหลังไหลเข้ามาอุปัฏฐากจนกระทั่งต้องขยายศาลาขยายพื้นที่วัดออกไปเรื่อยๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ชาวบ้าน (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2555 : 65)

ในปัจจุบัน สังคมชนบทยังยึดติดแอบอิงอยู่กับประเพณี และวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอยู่เป็นส่วนใหญ่ มีความหลากหลายทางประเพณีวัฒนธรรมที่แม้จะอาศัย เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนที่มีความแตกต่างกันทางประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ฉะนั้น พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้ที่ฉลาดในการพัฒนาชุมชนให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะ เป็นผู้นำด้านจิตใจ หรือแม้กระทั่งเป็นผู้นำในการประกอบกิจกรรมต่างๆ โดยอนุโลมไปตามสถานการณ์หรือสภาพของชุมชนนั้นด้วย “พระภิกษุเป็นผู้นำที่สำคัญของชุมชน ดังนั้นพระสงฆ์จึงมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างแนบแน่น กิจกรรมใดที่เป็นไปเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าสร้างความสมานสามัคคีให้แก่หมู่บ้าน พระสงฆ์ก็ควรให้ความสำคัญและควรเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย” (พระมหาสุระพงษ์ สุรวโร, 2555 : 2) ซึ่งในกรณีนี้ ผู้เขียนให้ความสำคัญที่ตัวพระสังฆาธิการในการพัฒนาชุมชนเป็นสำคัญ จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในหัวข้อเรื่อง “ภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการตามหลักสัปปริสธรรม”

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ

“ภาวะผู้นำ” มีความสำคัญและจำเป็นมากต่อการปกครอง เพราะเป็นตัวชี้วัดบ่งบอกถึงความเจริญ หรือเสื่อมลงของชุมชนนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ดังมีคำของนักปราชญ์กล่าวเอาไว้ว่า ผู้สัสต์ต้องต้อนรับผู้คนต้องนำ เพราะฉะนั้น การที่มนุษย์เรานั้นมีการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนจำนวนมาก จำเป็นที่จะต้องมีผู้นำผู้ปกครอง เพื่อความอยู่รอดของกลุ่มประชาชน สังคมและประเทศชาติ ผู้นำจึงอยู่ในฐานะที่เป็นหัวหน้าหรือผู้บริหาร ผู้นำจึงมีความสำคัญดุจเข็มทิศที่จำเป็นสำหรับคนเดินทาง และเสาเข็มที่มีความจำเป็นต่อการสร้างตึกหรือสร้างบ้าน ประการสำคัญยังเป็นแบบอย่างผู้สร้างหลักศีลธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมด้วย ผู้นำเปรียบเสมือนเป็นหลักชัยของชุมชน สังคมประเทศชาติผู้นำคือผู้รักษาทั้งแผ่นดินและทรัพย์สิน ซึ่งหากต้องการทราบถึงความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนหรือหน่วยงานต่างๆ แล้ว เช่น โรงเรียน หมู่บ้าน หรือแม้แต่วัด ก็ต้องดูผู้นำเป็นหลักใหญ่ นอกจากนั้นหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ มีภารกิจที่ต้องมีผู้รับผิดชอบในด้านต่างๆ จึงจำเป็นที่จะต้องมีผู้นำเพื่อช่วยรับภาระดูแล ชี้นำสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้ใต้การปกครองผู้อยู่ในการบังคับบัญชาและสิ่งสำคัญผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีภาวะความเป็นผู้นำสูง เช่นมีความอดทน เฉลียวฉลาดกล้าตัดสินใจในเรื่องที่ถูกต้องชอบธรรมทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมในสังคม ดังนี้ เป็นต้น (ที.ปา. (ไทย) 11/131/96) ในพระพุทธศาสนาเองก็ได้มีการกล่าวถึงความสำคัญของผู้นำไว้เช่นกันในอัครคัมภีร์สุตตรที่ได้อธิบายถึงความสำคัญของผู้นำไว้ว่า สัตว์เหล่านั้นเข้าไปหาท่านรูปงาม น่าดูกว่า น่าเลื่อมใสกว่า

นำเกรงขามกว่า แล้วจึงกล่าวดังนี้ว่า “มาเถิดท่านผู้เจริญ ขอท่านจงว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าว จงติเตียนผู้ที่ควรติเตียน จงขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่โดยชอบเถิด” แต่ถ้าหากจะมองไปถึงการปกครองบริหาร ในคณะสงฆ์ พระพุทธองค์ไม่ทรงให้ความสำคัญกับผู้นำหรือผู้ปกครองมากนัก นอกเสียจากธรรมวินัยเท่านั้น ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสกับพระอานนท์ว่า “ธรรมวินัยที่เราบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไปแล้ว ก็จักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย” ความสำคัญของผู้นำเนื่องจากขอบเขตของการเป็น

ผู้นำนั้นกว้างขวางมากซึ่งตามความคิดเห็น ของบุคคลโดยทั่วไป มักจะหมายถึงบุคคลที่ทำหน้าที่เป็น ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างาน นักการศึกษา นักบริหาร นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิต่างก็ให้คำจำกัด ความหรืออธิบายความหมายของผู้นำไว้หลายลักษณะ ทั้งลักษณะของการเกิดผู้นำ ผู้นำในทางปฏิบัติ ผู้นำในแง่ของการมีบทบาทหรือการใช้อำนาจอิทธิพล ผู้นำในด้านรับผิดชอบ ผู้ศึกษาจึงรวบรวมและ สรุป ความคิดเห็นอันเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้นำดังต่อไปนี้ ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่สามารถนำพาทีมให้บรรลุ วัตถุประสงค์การทำงาน และตอบสนองความต้องการของลูกทีมให้ได้ ดังนั้นผู้นำจึงจำเป็นต้องมีบทบาท หน้าที่ที่แตกต่างจากลูกทีมคนอื่นๆ ความหมายของคำว่าบทบาท ได้แก่ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก ตามที่สังคมหรือองค์กรกำหนดให้ในการปฏิบัติหน้าที่ บุคคลจึงแสดงบทบาทที่ถูกกำหนดนั้น บางคนอาจ ไม่กระทำตามบทบาทนั้นๆ ก็ได้ ซึ่งผลกระทบทางสังคมจะมีต่อมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเสมอ (ที.ม. (ไทย) 11/216/165)

ประเภทและคุณสมบัติของผู้นำ นักสังคมวิทยาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำเอาไว้ว่า ลักษณะของผู้นำจะเป็นแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของสังคมในแต่ละแห่งเป็นตัวกำหนด เพราะ ผู้นำ คือบุคคลธรรมดาที่ได้รับการยอมรับจากมติของมหาชน จึงปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ส่วนนักจิตวิทยาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำเอาไว้ว่า ลักษณะของผู้นำขึ้นอยู่กับโครงสร้างของสังคม ความแตกต่างของลักษณะสังคมจะเป็นเครื่องกำหนด ความแตกต่างของลักษณะผู้นำแต่ละประเภท สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ ได้สรุปและแบ่งการศึกษาทฤษฎีภาวะ ผู้นำออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ ผู้นำ มีคุณลักษณะสำคัญ 6 ประการคือ มีพลังมีความ ทะเยอทะยาน, มีความปรารถนาที่จะนำผู้อื่น, มีความซื่อสัตย์มีจริยธรรม, มีความเชื่อมั่นในตนเอง, มีความฉลาดเฉลียว, มีความรอบรู้ในงาน

2. ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม ภาวะผู้นำได้เปลี่ยนจากทฤษฎีคุณลักษณะมาเป็นสิ่งที่ มุ่งเน้นต่อสิ่งที่ผู้นำทำ ความแตกต่างทางพฤติกรรมของผู้นำที่มีประสิทธิภาพกับผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ นักทฤษฎีเรื่องพฤติกรรม ระบุถึงปัจจัยของการเป็นผู้นำว่า บุคคลสามารถถูกฝึกให้กลายเป็นผู้นำได้

3. ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ ภาวะผู้นำตามกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อนที่เกิดขึ้นจาก ความสัมพันธ์ทางสังคม โดยมีผลกระทบมาจากปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ซึ่งรวมเรียกว่า “สถานการณ์” ที่ ประกอบด้วยลักษณะของผู้ใต้บังคับบัญชา ลักษณะของงานที่ต้องปฏิบัติ และธรรมชาติขององค์กร

4. ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง รูปแบบของการบริหารและการดำเนินงานในปัจจุบัน รวมถึงการบริหารในอนาคตผู้บริหารปกครองที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมองเห็นการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่อง ของโอกาสมากกว่าการถูกคุกคาม โดยจะต้องพยายามสื่อสารให้บุคลากรทุกคนเข้าใจถึงเหตุผลความ จำเป็นในการเปลี่ยนแปลงเป็นเบื้องต้น (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2544 : 214-216)

สรุปได้ว่า ความสำคัญของภาวะผู้นำ เมื่อมนุษย์เรามาอยู่ร่วมกันมากๆ จำเป็นต้องมีผู้นำ ซึ่งอยู่ ในฐานะที่เป็นหัวหน้าหรือผู้ปกครอง ผู้นำจึงมีความสำคัญดุจเข็มทิศที่จำเป็นสำหรับการเดินเรือหรือคน เดินทาง และเสาเข็มที่มีความจำเป็นต่อการสร้างบ้าน อีกทั้งยังเป็นผู้สร้างหลักจริยธรรมให้ เกิดขึ้นใน สังคม ผู้นำเสมือนหนึ่งเป็นหลักชัยของประเทศชาติ ผู้นำ คือผู้รักษาทั้งแผ่นดินทรัพย์สินและชีวิตของ ประชาชน ดังนั้นผู้นำจึงจำเป็นต้องมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างจากลูกทีมคนอื่นๆ ความหมายของคำว่า บทบาท ได้แก่ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกตามที่สังคมหรือองค์กรกำหนดให้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนอธิบายความเป็นชุมชนที่ (True community) ว่าเป็นลักษณะของ การที่ผู้คนหันหน้าเข้าหากัน เพื่อเผชิญกับปัญหา หรือแรงกดดันจากสังคมภายนอกหรือจากความตั้งใจในความปรารถนาาร่วมกันของคนในสังคม (Community by Doing) ว่าต้องการให้ชุมชนของตนเป็นเช่นไร โดยความเป็นชุมชนที่แท้จริงนั้นย่อมดำเนินไปในพื้นฐานของความรัก ความเอื้ออาทร กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง รู้จักใจกว้างยอมรับความแตกต่าง และความหลากหลายซึ่งเป็นคุณค่าหลักของระบอบประชาธิปไตย และความเป็นพลเมืองความเป็น ชุมชนดังกล่าวแตกต่างจากการสร้างภาพลวงให้หลงนึกว่าเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง (Pseudo community) เหมือนเช่นกิจกรรมพัฒนาในหลายกิจกรรมที่สร้างขึ้นโดยมีผู้เข้าร่วมมากมายแต่ กลับพบว่า กิจกรรมดังกล่าวเป็นเพียงเรื่องของการ “เฮลโลสาระพา” โดยไม่สามารถสร้างองค์ ความรู้ความเข้าใจและยกระดับสำนึกของการพัฒนาขึ้นมาได้ (สุเทพ เชาวลิขิต, 2542 : 15)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนการพัฒนาการช่วยเหลือผู้อื่นได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่ สมาชิกในชุมชนมีเพิ่มมากขึ้น การขยายตัวของกลุ่มหรือชุมชนมีมากขึ้น เกิดมีผู้นำ ผู้ตาม ผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครองเพิ่มมากขึ้น มีกลุ่มที่เจริญกว่าและกลุ่มผู้ด้อยกว่า ดังนั้นเมื่อเกิดมีกลุ่มในลักษณะที่ สัมพันธ์กันมากขึ้น จึงทำให้ต้องมีการจัดระบบการดำเนินชีวิตร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และ ผลประโยชน์ร่วมกันของแต่ละฝ่าย จึงทำให้เกิดมีแนวความคิดในการจัดระบบการดำเนินชีวิตร่วมกัน ในชุมชน การพัฒนาชุมชนมีแนวความคิดมูลฐานอยู่ 3 ประการดังต่อไปนี้ คือ

1. การช่วยเหลือตนเองและการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องช่วยตนเองในรูปแบบของแรงงาน วัสดุและทรัพย์สินเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ของตนเอง หากเกินความสามารถรัฐบาลจึงจะให้การสนับสนุนตามสมควร เช่น ความช่วยเหลือด้าน วิชาการงบประมาณ เป็นต้น ความช่วยเหลือจากภายนอกจึงมีความจำเป็นที่จะเข้ามาแก้สถานการณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ว่า จะช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองไปได้ตลอดรอดฝั่ง

2. การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ ปัญหาของชุมชนหรือประเทศไม่อาจ แก้ไขได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่งหรือโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่ต้องเป็นการประสานการปฏิบัติของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเป็นการประสานวิธีการหลายวิธีและหลายด้าน หากเราศึกษาปัญหาของ ชุมชนอย่างละเอียดจะพบว่า ปัญหาของชุมชนนั้นมีสาเหตุหลายประการ ฉะนั้นจึงต้องดำเนินการด้วย วิธีการต่าง ๆ พร้อมกันไป เช่น การยกระดับการครองชีพของประชาชน จะต้องพัฒนาทางด้านทักษะ การพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อม การวางแผนครอบครัว เป็นต้น การกำหนดวิธีการแก้ปัญหาของ ชุมชนจึงต้องหยิบยกปัญหาของชุมชนนั้นมาพิจารณาอย่างละเอียด และต้องระลึกว่าปัญหาหนึ่งจะ เกี่ยวกันหรือกระทบไปยังอีกปัญหาหนึ่งหรือหลายปัญหาเสมอ ดังนั้นโครงการหรือกิจกรรมที่กำหนด ขึ้นมาจะต้องเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้หลายปัญหา

3. การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานที่เริ่มจากท้องถิ่นชนบท โดยมีวัตถุประสงค์ที่ สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศ (มิได้หมายความว่า นโยบายชาติเป็นตัวกำหนดนโยบาย ท้องถิ่น แต่หมายถึง กิจกรรมในท้องถิ่นจะได้รับการสนับสนุนให้เป็นกำลังสำคัญในการค้ำจุนนโยบาย ชาติ) การสนับสนุนจากรัฐบาลในที่นี้คือด้านวัสดุ กำลังคน ฉะนั้นการดำเนินงานของท้องถิ่นใด เป็นเอกเทศปราศจากเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายของชาติ ย่อมจะไม่ได้รับการสนับสนุนจาก รัฐบาลเท่าที่ควร (ชูชัย สมธิไกร, 2538 : 34)

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ เป็นกระบวนการที่เกิดจากการร่วมมือกันระหว่าง ภาครัฐกับเจ้าหน้าที่ เพื่อปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจ สังคมการเมืองและวัฒนธรรมเพื่อความเจริญ ก้าวหน้าของประเทศชาติในที่สุด ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนมีขึ้นเพื่อสนองความต้องการของ ชุมชน โดยประชาชนในชุมชนนั้นมีหลักการว่า กิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีขึ้นเพื่อสนองความต้องการของชุมชน โดยประชาชนในชุมชนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ทั้งคนและวัตถุ การเปลี่ยนแปลงทุกระดับชั้นต้องสอดคล้องกับ นโยบายในการพัฒนาประเทศ ส่วนวิธีการในการพัฒนาชุมชนนั้นคือ การให้การศึกษแก่ชุมชน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ

ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการโดยเฉพาะพระสังฆาธิการมีภารกิจที่เป็นหน้าที่ต้องรับผิดชอบการบริหารจัดการวัดในทุกๆ ด้าน แต่ปัญหาที่ก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพที่สำคัญที่สุดคือ ยังมีพระสังฆาธิการบางส่วนที่ยังขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดศักยภาพในการพัฒนาวัด ไม่มีความรู้เพียงพอในการให้คำแนะนำสั่งสอนประชาชน ไม่มีการสนับสนุนด้านการศึกษา ไม่ให้คำแนะนำไม่อบรมสั่งสอนด้านพระธรรมวินัย จึงขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติ การจัดการบริหารภายในจริงๆ ค่าใช้จ่ายมีมาก เพราะว่าเป็นเงินเดือนจากเงินที่ได้มานี้ ก็ได้เงินได้มาจากรัฐ หรือว่าเงินได้มาโดยศรัทธา และต้องทำตามเพื่อรักษาศรัทธาญาติโยมอาจจะสร้างศาลานำปัจจัยมาถวายพระสังฆาธิการไว้ดูแลแล้วก็จับจ่ายใช้สอยให้เหมาะสมหากทางวัดนำปัจจัยมาบริหารถูกต้องก็ทำให้ญาติโยมเชื่อถือ ถ้าเรามีการจัดการบริหารดีก็จะเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดกระทำผิดกฎระเบียบต้องมีการตักเตือนหรือลงโทษอย่างจริงจังในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้น ผิดคำสั่งพระสังฆาธิการซึ่งสั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยกฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม สังฆาธิการ หมายถึง ผู้เป็นใหญ่ในสงฆ์ ผู้ปกครองสงฆ์ ใช้เรียกพระภิกษุผู้มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ว่า พระสังฆาธิการ พระสังฆาธิการที่ยุติในปัจจุบัน (พ.ศ. 2544) คือ พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเป็น

เจ้าคณะใหญ่

เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค

เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด

เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ

เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล

เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

พระสังฆาธิการ มีหน้าที่ในการปกครอง และบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไปก็ต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นทีเลื่อมใสเคารพศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่สืบต่อไป (วีระยุทธ ยะสาย และคณะ, 2561 : 67)

อำนาจหน้าที่ทางการปกครองของพระสังฆาธิการในปัจจุบัน เป็นไปตามกฎหมายมหาเถรสมาคมในมาตรา 37 และมาตรา 38 พระสังฆาธิการเป็นเจ้าพนักงานโดยถูกต้องตามกฎหมาย สามารถปกครอง สั่งการบริหารพัฒนาวัดตามกรอบของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2515 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

พ.ศ.2535 (มาตรา 15 ตร.) ที่ได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานของพระสงฆ์ไว้ 6 ด้าน คือด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งพระสงฆ์ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชน และไม่ได้แยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยว พระสงฆ์จึงต้องรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในด้านต่างๆ แทบทุกเรื่อง ดังคำกล่าวที่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไปก็ต้องอาศัยพระสังฆาธิการ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เลื่อมใสเคารพศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่สืบต่อไป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561 : 17)

สรุปได้ว่า วัดมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองดูแลและบริหารจัดการวัดให้ดำเนินไปด้วยดี เพื่อให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม พระสังฆาธิการเป็นเจ้าพนักงานโดยถูกต้องตามกฎหมาย สามารถปกครอง สั่งการบริหารพัฒนาวัดตามกรอบของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2515 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2535 (มาตรา 15 ตร.) ที่ได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานของพระสงฆ์ไว้ 6 คือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งพระสงฆ์ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชน และไม่ได้แยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยว พระสงฆ์จึงต้องรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในด้านต่างๆ แทบทุกเรื่อง

หลักสัปปุริสธรรม

หลักพุทธจริยธรรมของผู้นำทางการเมือง คือ สัปปุริสธรรม 7 เป็นจริยธรรมของผู้นำทางการเมือง จริยธรรมของสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี สัปปุริสธรรม 7 เป็นจริยธรรมของผู้นำเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาแก้ปัญหาจริยธรรมของนักการเมืองการปกครองเนื่องจากเป็นหลักธรรมสำหรับนักการเมืองการปกครองที่ดีต่อนักการเมืองการปกครองและผู้บริหารบ้านเมืองระดับต่างๆ ผู้นำที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีหลักธรรมของผู้นำที่ดีจึงจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ตามที่ใฝ่หาเป้าหมายเอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สัปปุริสธรรมเป็นจริยธรรมที่มีความจำเป็นต่อผู้นำในการทำหน้าที่ให้สำเร็จได้อย่างเหมาะสมอีกอย่างหนึ่ง อันได้แก่หลักสัปปุริสธรรม ดังข้อความที่ปรากฏในธัมมัญญสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วยธรรม 7 ประการนี้ เป็นผู้ควรแก่ของที่เขานำมาถวายเป็นเนื่อนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก ธรรม 7 ประการนี้อะไรบ้าง คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

1. เป็นธัมมัญญู ความรู้จักธรรมคือรู้หลักหรือรู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมตา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น ภิกษุรู้ว่าหลักธรรมข้อนั้นๆ คืออะไร มีอะไรบ้าง พระมหากษัตริย์ทรงทราบว่าการปกครองตามราชประเพณีเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้ว่าจะต้องกระทำเหตุอันนี้ ๆ หรือกระทำตามหลักการข้อนี้ๆ จึงจะให้เกิดผลที่ต้องการหรือบรรลุจุดหมายอันนั้นๆ เป็นต้น

2. เป็นอัตถัญญู ความรู้จักอรรถคือรู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือภาสิตข้อนั้นๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้นๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร กำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้างดังนี้ เป็นต้น

3. เป็นอัตตัญญู ความรู้จักตนคือรู้ว่าเรานั้นว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้เท่าไรอย่างไรแล้วประพฤติให้เหมาะสมและรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

4. เป็นมัตตัญญู ความรู้จักประมาณคือความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภค ปัจจัย 4 ศฤกษ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโยคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณในการลงทัณฑ์ อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น

5. เป็นกาลัญญู รู้จักกาลคือกาลเวลาอันเหมาะสม คือ รู้ระยะเวลาที่ควรหรือต้องใช้ในการประกอบกิจการหน้าที่การงานหรือปฏิบัติการต่างๆ เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา เป็นต้น

6. เป็นปริสัญญู ความรู้จักบริษัทคือรู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม คือ รู้จักกิจการที่ประพฤติดต่อชุมชนนั้นๆ ว่าชุมชนนี้เข้าไปหาจะต้องทำกิจการอย่างนี้จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้

7. เป็นบุคคลปริสัญญู ความรู้จักบุคคลคือความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใครๆ ยิงหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ด้วยดีว่าควรจะคบหรือไม่จะคบจะคบอย่างไรจะยกย่องและแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น (อง.สตตก. (ไทย) 23/68/143)

สรุปได้ว่า การปกครองของผู้นำทางการเมืองที่จะนับว่าเป็นการปกครองที่ดีนั้นจะต้องปกครองด้วยจริยธรรม เพราะจะสร้างความยุติธรรมและความถูกต้องให้แก่ผู้นำและผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานอันจะก่อให้เกิดความสุขในการทำงาน หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นจริยธรรมธรรมของคนดีหรือผู้นำแบบสัตบุรุษ คือ ผู้นำที่มีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการย่อมจะทำให้ผู้นำ ผู้ตามและสังคมดำเนินไปในทางที่ดี

บทสรุป

นับตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธศาสนามีความสำคัญ ต่อสังคมไทยและมีบทบาทต่อชุมชน อีกทั้งพระพุทธศาสนาเปรียบเสมือนเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะมีความสำคัญทางด้านจิตใจ เป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยการอบรมคุณธรรม จริยธรรม อุบิสัยติงามให้กับคนในสังคมและชุมชน ให้ความอนุเคราะห์ด้านสาธารณสุขตามความต้องการของประชาชนช่วยแก้ปัญหาให้กับสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างดีด้วยหลักคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า พระสงฆ์ถือว่าเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัยเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้นำให้กับชุมชนอันเป็นที่ยอมรับ พระสงฆ์นอกจากจะทำหน้าที่ตนเองเพื่อขัดเกลากิเลสของตนเองแล้ว ยังต้องทำหน้าที่เพื่อสังคมชุมชนอีกด้วย ด้วยความเป็นจริง ชีวิตของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับชุมชนทางด้านความเป็นอยู่ต้องพึ่งพาอาศัยชาวบ้าน ในขณะที่เดียวกับ พระสงฆ์ก็ต้องตอบแทนชุมชนตามที่พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลายเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขของมหาชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก

ภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการตามหลักสัปปุริสธรรมมีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ 1) ด้านพัฒนาจิตใจประชาชนโดยการประยุกต์ตามหลักสัปปุริสธรรม พระสังฆาธิการควรเทศนาสั่งสอนให้ประชาชนได้เข้าใจหลักธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ควรจัดกิจกรรมให้ประชาชนรักษาศีลอุโบสถทุกวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ควรจัดกิจกรรมสนับสนุนให้แก่เด็กและเยาวชนเข้าวัดปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นคนดีของสังคม ควรจัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนพร้อม

อบรมความรู้ด้านศีล สมาธิ และปัญญาให้กับเด็กและเยาวชน 2) ด้านการศึกษาสงเคราะห์โดยการประยุกต์ตามหลักสัปปุริสธรรม พระสังฆาธิการควรจัดการศึกษาสงเคราะห์เน้นการปลูกฝังศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชน ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ขึ้นในวัด ควรสร้างอาคารเรียน/ห้องสมุด จัดหาอุปกรณ์การศึกษา/อุปกรณ์กีฬา ให้แก่โรงเรียนเพื่อมอบให้แก่เด็กและเยาวชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ควรจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์และแจกทุนการศึกษาเพื่อให้แก่เด็กและเยาวชน 3) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์โดยการประยุกต์ตามหลักสัปปุริสธรรม พระสังฆาธิการควรแนะนำประชาชนเกี่ยวกับการประกอบสัมมาอาชีพที่เหมาะสมแก่ประชาชนโดยยึดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ควรอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการประกอบงานการกุศลและอกุศล เช่น ประชาชนยืมสิ่งของวัด เป็นต้น ควรรณรงค์อบรมแนะนำให้ความรู้แก่ประชาชนเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนร่วม เช่น การสร้างสิ่งของสาธารณประโยชน์ เป็นต้น ควรมีความคิดสร้างสรรค์ในการช่วยกันพัฒนาวัด บ้าน และโรงเรียน 4) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมโดยการประยุกต์ตามหลักสัปปุริสธรรม พระสังฆาธิการควรส่งเสริมศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรม ควรจัดกิจกรรมสะท้อนอัตลักษณ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ควรสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอันมีคุณค่าของชุมชน ควรให้ใช้สถานที่ของวัดเป็นศูนย์กลางการอนุรักษ์และจัดนิทรรศการที่เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฉลอง พันธุ์จันทร์ ธีระพงษ์ มีไธสง และอภิญญวัฒน์ โพธิ์สาน. (2553). “การส่งเสริมศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนบ้านท่าขอนยางอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม”. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปีที่ 29 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน.
- ชูชัย สมธิไกร. (2538). การพัฒนาบุคคลกรด้วยกลุ่มสร้างสรรค์ความงอกงามทางจิตใจ. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2555). วิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ แนวคิด แนวทาง แนวทำ : โครงการสนับสนุนวัดเป็นศูนย์กลางสร้างสุขของชุมชน. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.
- พระมหาสุระพงษ์ สุรวีโส. (2555). “ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระราชพุทธิญาณวงศ์. (2540). คู่มือวิทยากรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส. กรุงเทพมหานคร : อารการพิมพ์.
- วีระยุทธ ยะสาย และคณะ. (2561). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม.
- สุเทพ เขาวลิต. (2542). หลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2544). ภาวะผู้นำทฤษฎีและปฏิบัติ ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิรัตน์ เอ็ดดุกะเซ็น.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2515 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พฤติกรรมกรการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย
ตามหลักสารานีธรรม

BEHAVIOR OF RECEIVING POLITICAL NEWS IN A DEMOCRATIC SYSTEM
ACCORDING TO SARANIYADHAMMA PRINCIPLES

สมศักดิ์ บัวอ่อน

Somsak Buaon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chaiphum College

E-mail: buaonsomsak014@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 16 กันยายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 20 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 24 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้เขียนเพื่อศึกษาพฤติกรรมกรการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย โดยบูรณาการตามหลักสารานีธรรม พบว่า การสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายไร้สายเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน อินเทอร์เน็ตสามารถช่วยส่งเสริมทำให้เกิดคุณภาพทางการศึกษา สังคม วัฒนธรรม รวมถึงเศรษฐกิจ ผู้รับสารจึงมีทางเลือกในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารได้หลายช่องทางได้ด้วยตนเอง ดังนั้น พฤติกรรมกรการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของบุคคลทั่วไปผ่านสื่อต่างๆ จึงมีพฤติกรรมความต้องการในการเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน รวมถึงการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองด้วย การรับข่าวสารทางการเมืองที่แต่ละบุคคลได้รับอาจเป็นปัจจัยประเภทหนึ่งที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของแต่ละบุคคล กล่าวคือการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะมีอัตราสูง และมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง

พฤติกรรมกรการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยตามหลักสารานีธรรมนี้มี 6 ประการ คือ 1) ด้านเมตตาทกกายกรรม ควรดำรงตนอยู่ในศีลธรรมสำรวมระวังในอกุศลกรรมความไม่ดีทางกาย 2) ด้านเมตตาวจิกกรรม ควรใช้ปิยวาจา คือวาจาที่ไพเราะรื่นหู 3) ด้านเมตตามโนกรรม การคิดต่อกันด้วยเมตตา จะคิดสิ่งใดก็ให้คิดในสิ่งที่ดี 4) ด้านสาธารณโภคี การรู้จักแบ่งปันสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม แบ่งปันลาภผลที่ร่วมกันหาร่วมกันทำโดยยุติธรรม 5) ด้านศีลสามัญญตา การมีความประพฤติเสมอภาคกัน 6) ด้านทิวธิสามัญญตา การมีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คิดในสิ่งที่ตรงกัน

คำสำคัญ: พฤติกรรม, ข่าวสารทางการเมือง, ระบบประชาธิปไตย

Abstract

This article was written to study the behavior of receiving political news in a democratic regime by integrating according to the principles of Saraniyadhamma. It was found that: Communication via wireless networks is widely popular today. The Internet can help promote quality education, society, culture, and the economy. Recipients

therefore have the option to receive information through many channels by themselves. Therefore, the behavior of receiving information of the general public through various media Therefore, there are different behaviors and needs for exposure to media. Including exposure to political news. The exposure to political news that an individual receives may be a type of factor that influences an individual's participation in politics. That is, the participation rate of citizens in politics will be high. And how effective it is depends on your knowledge and understanding of politics.

There are 6 behaviors in receiving political news in a democracy according to Saraniyadhamma principles: 1) Metta acrobatics aspect One should live in morality and be careful of bad karma and bad physical actions. 2) Metta vajikarma aspect you should use Piyawaja. is speech that is sweet and pleasing to the ear. 3) Metta namanakam aspect thinking of each other with kindness whatever you think, think of something good. 4) Public sector knowing how to share what has been rightfully obtained Share the fortune that you have earned together in a fair manner. 5) Silsamanyatha side having equal behavior. 6) View of common sense having the same opinion think in the same way.

Keywords: Behavior, Political News, Democracy

บทนำ

การสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายไร้สายเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีการเชื่อมโยงเครือข่ายสังคมเข้าด้วยกัน จึงเกิดการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว สื่อเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาหรือปฏิบัติงาน ทั้งในด้านการสืบค้นข้อมูลทุกสาขาอาชีพ อินเทอร์เน็ตสามารถช่วยส่งเสริมทำให้เกิดคุณภาพทางการศึกษา สังคม วัฒนธรรม รวมไปถึงเศรษฐกิจได้ ปัจจุบันการรับข้อมูลข่าวสารมีหลายช่องทางนำมาปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่จะศึกษาความพึงพอใจ การเปิดรับสื่อผ่านสื่อต่างๆ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ โซเชียลมีเดีย เปิดรับข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวในสังคม รวมไปถึงข่าวสารทางการเมืองที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้รับสารและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนรู้ ผู้รับสารจึงมีทางเลือกในเปิดรับข้อมูลข่าวสารได้หลายช่องทางได้ด้วยตนเอง ดังนั้นพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของบุคคลทั่วไปผ่านสื่อต่างๆ จึงมีพฤติกรรมความต้องการในการเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน รวมไปถึงการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองด้วย

การรับข่าวสารทางการเมืองที่แต่ละบุคคลได้รับอาจเป็นปัจจัยประเภทหนึ่งที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของแต่ละบุคคลกล่าวคือการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะมีอัตราสูง และมีประสิทธิภาพมากขึ้นยิ่งได้ขึ้นอยู่กับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการสื่อสารทางการเมืองจึงนับเป็นกระบวนการที่เป็นตัวกลางระหว่างสมาชิกของสังคมทางการเมืองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารสื่อสาร ตลอดจนทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันทางการเมือง โดยมีผู้ส่งสาร คือ รัฐบาล หรือนักการเมืองรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้รับสารคือ ประชาชน โดยผ่านตัวกลาง ช่องทางคือ สื่อต่างๆ อาทิ โทรศัพท์ วิทยุ โซเชียลมีเดียต่างๆ ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิด เกิดความรู้ความเข้าใจใหม่ตลอดจนเกิดความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ดังนั้นรัฐบาลจึงมีอำนาจในการควบคุมการกระจายข่าวสารทางการเมือง รวมถึงความสำคัญเรื่องการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง (นิลกุล ใจอ่อน น้อม, 2543 : 17)

การสื่อสารได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นหลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ เพราะการสื่อสารสามารถเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น หรือทัศนคติของบุคคลตลอดจนอาจทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและแบบแผนแห่งความเป็นอยู่ในสังคมได้ ในทำนองเดียวกันการสื่อสารทางการเมือง ก็เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาทางการเมืองของระบบการเมืองด้วยเช่นกัน กล่าวคือ การสื่อสารทางการเมือง จะทำให้ประชาชนได้รับรู้ และเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ ทางการเมือง เมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแล้ว ก็อาจก่อให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบการเมืองจะทำให้รัฐบาลสามารถรับรู้ถึงความต้องการของประชาชน และสามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง 1) เป็นการสร้างทัศนคติทางการเมือง 2) สร้างความสนใจทางการเมือง 3) สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง 4) สร้างบทบาททางการเมือง 5) การสื่อสาร 6) การสื่อสารมวลชน (พฤทธิสาณ ชุมพล, 2537 : 20-21)

กลุ่มอิทธิพลจะมีบทบาทในกระบวนการทางการเมืองมากหรือน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับอำนาจต่อรองของกลุ่ม ระบบการเมืองการปกครอง และวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศนั้นๆ เป็นสำคัญ โดยอาจสรุปได้ว่ากลุ่มการเมืองในประเทศเสรีประชาธิปไตยนั้น มีอยู่ 4 กลุ่มใหญ่ ที่มีความสำคัญในทางการเมือง คือ 1) กลุ่มการเมือง ได้แก่ กลุ่มผู้นำทหาร ข้าราชการพลเรือน และกลุ่มนักการเมือง 2) กลุ่มนักธุรกิจ ได้แก่ กลุ่มนักธุรกิจที่มีเส้นสายโยงใยกับกลุ่มนักการเมืองตามรูปแบบอุปถัมภ์ของไทย 3) กลุ่มผู้ใช้แรงงาน ซึ่งการเกิดอุตสาหกรรมและชุมชน ทำให้มีผู้ใช้แรงงาน และผู้ที่อยู่ในชุมชนมากขึ้น กลุ่มคนเหล่านี้ ivotต่อการถูกกลฉวยผลประโยชน์ ivotต่อประเด็นทางการเมือง โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับรายได้ และความเป็นอยู่ของตน 4) กลุ่มปัญญาชน ถือเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญมาก และเป็นกลุ่มที่เรียกได้ว่าเป็นมันสมองของชาติ ประเทศไทยซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชากรอยู่อย่างหนาแน่นมีสื่อมวลชนหลายรูปแบบ และพฤติกรรมกรับสารส่วนใหญ่มาจากโซเซียล สิ่งเหล่านี้จึงถือเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของแต่ละคนว่าจะมีความนิยมหรือมีแนวโน้มในการเลือกเปิดรับข่าวสารทางการเมืองไปในแนวทางใดบ้าง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2550 : 192-193)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสารานิยมธรรม ซึ่งการศึกษาพฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบในการวางแผน และกำหนดวิธีที่เหมาะสมของภาครัฐในการที่จะผลิตสื่อ เผยแพร่สื่อ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทางการเมืองให้กับประชาชนทราบ โดยผ่านช่องทางต่างๆ ที่หลากหลายและประชาชนสามารถเข้าถึงได้สะดวกครอบคลุม และสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นต้นแบบในการเรียนรู้ของพื้นที่อื่นๆ ต่อไปได้ใน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสาร

การเลือกสรรข่าวสารของบุคคลเป็นสิ่งที่อธิบายถึงพฤติกรรมกรสื่อสารของแต่ละบุคคลว่าความแตกต่างกันทางสภาพส่วนบุคคลหรือสภาพจิตวิทยามีผลต่อพฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสาร โดยมีกระบวนการเลือกสรร (Selective Process) ที่แตกต่างกันดังนี้

1. พฤติกรรมกรเปิดรับ (Exposure) คือการที่ผู้บริโภคเลือกที่จะรับเอาสิ่งเร้าเข้ามาโดยผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งเป็นการเลือกรับสิ่งเร้าบางตัวเท่านั้น เห็นได้ว่าพฤติกรรมกรเปิดรับเป็นขั้นตอนแรกสุดของกระบวนการรับรู้ (Perception) เมื่อผู้บริโภคมีพฤติกรรมกรเปิดรับสื่อแล้วก็จะทำการสนใจในตัวสาร และต่อมามีทำการตีความหมายสารที่ได้รับ ผู้รับสารจะใช้สื่ออะไรก็ตาม ผู้รับสารจะ

เลือกสรรและแสวงหาข่าวสารตามความต้องการหรือความคาดหวังที่แตกต่างกันไปในแต่ละคน ผู้รับสารจะมีกระบวนการในการเลือกสรรข่าวสาร (Selective Process) โดยกระบวนการเลือกสรรข่าวสารจะเปรียบเสมือนเครื่องกรอง (Filters) การรับรู้ข่าวสารของมนุษย์มี 3 ขั้นตอน

2. การเลือกเปิดรับ หรือเลือกสนใจ (Selective Exposure or Selective Attention) หมายถึง แนวโน้มที่ผู้รับสารจะเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง ทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกเปิดรับนี้ได้มีการศึกษาวิจัยกันอย่างกว้างขวาง และพบว่า การเลือกเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ อาทิเช่น ทศนคติเดิมของผู้รับสาร คือ บุคคลมักจะแสวงหาข่าวสารเพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรู้สึกนึกคิดเดิมของตนเอง ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารใหม่ที่ไม่ลงรอยหรือไม่สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจหรือทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้ว จะเกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลหรือมีความไม่สบายใจ ที่เรียกว่า “Cognitive Dissonance” ดังนั้น การที่จะลดหรือหลีกเลี่ยงภาวะดังกล่าวได้ก็ต้องแสวงหาข่าวสารหรือเลือกสรรเฉพาะข่าวสารที่ลงรอยกับความคิดเดิมของตน เมื่อบุคคลได้ตัดสินใจในเรื่องหนึ่งที่มีความได้เปรียบเสียเปรียบก้ำกึ่งกัน บุคคลย่อมมีแนวโน้มที่จะแสวงหาข่าวสารที่สนับสนุนการตัดสินใจนั้น ๆ มากกว่าที่จะแสวงหาข่าวสารที่ขัดกับสิ่งที่กระทำลงไป (ลลิตา อังสวานนท์, 2554 : 12)

แม้ว่าบุคคลจะมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกัน มีวัตถุประสงค์ในพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกัน และมีความต้องการในพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกันนั้น แต่โดยทั่วไปแล้วบุคคลจะทำพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน โดยผู้รับสารมีความคาดหวังจากสื่อมวลชนว่าการบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชนจะช่วยตอบสนองความต้องการของเขาได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือเปลี่ยนลักษณะนิสัย เปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่างได้โดยการเลือกบริโภคสื่อมวลชนนั้นจะขึ้นอยู่กับความต้องการ หรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง เพราะบุคคลแต่ละคนย่อมมีวัตถุประสงค์และความตั้งใจในการใช้ประโยชน์แตกต่างกันไป

2. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล โดยสื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลผู้ที่นำข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยการติดต่อระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ที่จะมีปฏิภิกิริยาโต้ตอบระหว่างกันโรเจอร์สและชูเมกเกอร์ (Rogers and Shoemaker) กล่าวว่าในกรณีที่ต้องการให้บุคคลใดเกิดการยอมรับสารนั้นควรที่จะใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนี้จะมีประโยชน์อย่างมากในกรณีและผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัดเจนและตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้น ซึ่งการสื่อสารระหว่างบุคคลนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1) การติดต่อโดยตรง (Direct Contact) เป็นการเผยแพร่ข่าวสาร เพื่อสร้างความเข้าใจหรือชักจูงโน้มน้าวใจกับประชนโดยตรง

2.2) การติดต่อโดยกลุ่ม (Group Contact of Community Public) โดยกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อบุคคลส่วนรวม ช่วยให้การสื่อสารของบุคคลบรรลุเป้าหมายได้ เพราะเมื่อกลุ่มมีความสนใจมุ่งไปในทิศทางใด บุคคลส่วนใหญ่ในกลุ่มก็จะมี ความสนใจในทางนั้นด้วย

3. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ โดยสื่อเฉพาะกิจ หมายถึง สื่อที่ถูกผลิตขึ้นมาโดยมีเนื้อหาสาระที่เฉพาะเจาะจงและมีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่ผู้รับสารเฉพาะกลุ่มตัวอย่างของ สื่อเฉพาะกิจ เช่น จุลสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ ใบปลิว คู่มือ นิทรรศการ เป็นต้น ดังนั้น พฤติกรรมการเปิดรับ

ข่าวสารจากสื่อ เฉพาะกิจ นี้ ผู้รับสารจะได้รับข้อมูลข่าวสารหรือความรู้เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเฉพาะเจาะจง (ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูริย์, 2544 : 89)

จะเห็นได้ว่า ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญในการนำมาประกอบการตัดสินใจของบุคคล ยิ่งบุคคลเกิดความไม่แน่ใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากเท่าใดบุคคลย่อมต้องการเปิดรับข่าวสารมากขึ้นเท่านั้น โดยไม่จำกัดว่าจะทำการเปิดรับ ข่าวสารจากสื่อใด ไม่ว่าจะ เป็นสื่อมวลชน สื่อบุคคล หรือสื่อเฉพาะกิจ แต่ทั้งนี้บุคคลจะทำการเปิดรับข่าวสารเฉพาะเรื่อง ที่ตนให้ความสนใจเท่านั้น เนื่องจากข่าวสารในปัจจุบันมี มากเกินกว่าที่ ผู้รับสารจะรับไว้ทั้งหมดได้ จึงทำให้เกิดกระบวนการเลือกรับข่าวสารขึ้น อย่างไรก็ตาม บุคคล แต่ละคนก็จะมีเกณฑ์ในการเลือกรับข่าวสารที่แตกต่างกันตามลักษณะส่วนบุคคล สภาพแวดล้อม ในสังคมนั้นๆ และวัตถุประสงค์หรือความต้องการที่จะเปิดรับข่าวสารของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันย่อม ทำให้มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกันได้ด้วย

แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการเมือง

มนุษย์นั้นโดยธรรมชาติเป็นสัตว์สังคม ที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่คณะ เมื่อมนุษย์ มาอยู่ร่วมกัน หากมีได้กำหนดกติกาอะไรสักอย่างขึ้นมาเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์แล้วนั้น มนุษย์ด้วยกันเองยังเชื่อว่าน่าจะทำให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคมและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ เนื่องจากโดย ธรรมชาติของมนุษย์นั้น ป่าเถื่อน ขลาดกลัวและไม่เป็นระเบียบ เมื่อมนุษย์จำต้องอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม ภายใต้งกติกาแล้ว ก็จำเป็นจะต้องกำหนดตัวผู้นำมาทำหน้าที่ควบคุมดูแลให้สังคมหรือการอยู่ร่วมกันของ มนุษย์ดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อย เช่นที่กล่าวมาเราคงพอจะทราบบ้างแล้วว่าเหตุใดจึงเกิดมีระบบ การปกครองขึ้น

มนุษย์จำเป็นต้องปกครองกันนั้น หากเกิดปัญหาขึ้นในระหว่างมนุษย์ด้วยกัน หรือการจะทำให้ สังคมมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นไป หลีกเลียงมิได้เสียที่จะต้องเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจทางการเมือง อันมี ความหมายและบริบทที่สะท้อนออกมาในเรื่องของการใช้อำนาจเพื่อการปกครองประชาชน การเมืองการ ปกครองซึ่งเป็นสภาพการณ์และผลที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ จึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิต ของมนุษย์อย่างมีอาจปฏิเสธได้ ซึ่งก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่ผู้ใดก็ตาม จำเป็นต้องให้ความสนใจกับเรื่อง การเมืองการปกครองไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง เนื่องจากสิ่งใดที่ออกมาจากสถาบันทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็น ฝ่ายนิติบัญญัติที่ทำหน้าที่ในการตรากฎหมายต่างๆ เพื่อบังคับใช้ มาจากรัฐบาลในรูปของนโยบาย สาธารณะ (Public Policies) โครงการพัฒนา (Developmental Program) และงานต่างๆ ที่ประกอบ ขึ้นหรือดำเนินไปโดยภาคราชการ รวมไปถึงการตัดสินใจที่ดีความหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลต่อ บุคคล และบุคคลกับรัฐ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นเรื่องที่การเมืองส่งผลกระทบต่อทุกคนอย่างที่ไม่อาจมองข้าม ไปได้

การศึกษาเรื่องการเมืองและการปกครองของประเทศ จึงเป็นสิ่งที่ถูกบรรจุอยู่ในแทบทุก สาขาวิชาในระดับอุดมศึกษาให้นักศึกษาได้รู้เรียน ทำความเข้าใจความเข้าใจในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งใน สังคม และเป็นเรื่องภาคราชการทั้งหลายต่างรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป ภายใต้อความมุ่งประสงค์ ที่จะหยั่งรากประชาธิปไตยในสังคมไทย มนุษย์ตามธรรมชาติเป็นสัตว์การเมืองต้องอาศัยอยู่ร่วมกันเป็น กลุ่มหรือชุมชน อันแตกต่างไปจากสัตว์โลกอื่นๆ ซึ่งใช้ชีวิตอยู่ด้วยสัญชาตญาณเป็นหลัก หากแต่มนุษย์ นอกจากจะอยู่ด้วยสัญชาตญาณแล้ว ยังมีเป้าหมายอยู่ร่วมกันอีกด้วย ดังนั้นการอยู่ร่วมกันของมนุษย์จึง มิใช่มีชีวิตอยู่ไปเพียงวันๆ หนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นการอยู่ร่วมกันเพื่อจะให้ชีวิตที่ดีขึ้นอีกด้วย เราก็จะ

มองเห็นภาพของการเมืองในแง่หนึ่งว่าการเมืองนั้นก็คือ การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในชุมชนหรือสังคม เพื่อให้มีความสงบสุข

ทฤษฎีรัฐศาสตร์ มุมมองที่ใช้พิจารณาการเมืองหรือพูดเป็นศัพท์ทางวิชาการก็คือแนว การศึกษาวิเคราะห์การเมือง (Approach to Political Analysis) ก็ย่อมแตกต่างกันออกไปบ้างตามแต่ ใครจะเห็นว่าแนวการมองการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่ใกล้เคียงต่อการอธิบายความเป็นการเมืองได้มากที่สุด โดย คำว่า “การเมือง” นี้ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียด ตามแต่จะใช้ตัวแบบใดในการศึกษาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมือง และด้วยตัวแบบที่เป็นกรอบใน การศึกษาวิเคราะห์นี้ จะยังผลให้กรอบการมองคำว่าการเมืองต่างกันไป ในขณะที่สาระสำคัญของคำ จำกัดความเป็นไปในทำนองเดียวกันกล่าวคือเป็นเรื่องของการใช้อำนาจแบบสองทางระหว่างฝ่ายที่เป็น ผู้ปกครอง (Rulers) และฝ่ายผู้ถูกปกครอง (Ruled) กล่าวถึงสำหรับผู้ศึกษารัฐศาสตร์มือใหม่แล้วการทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ของคำว่าการเมืองนั้น จึงดูจะเป็นเรื่องที่สร้างความสับสนอยู่มีใช่น้อย เนื่องมาจากความหมายของการเมืองที่ปรากฏอยู่ในตำราเล่มต่างๆ ที่เขียนขึ้นเผยแพร่กันมีอยู่หลากหลาย ต่างกันไปตามความเจตนาและมุ่งประสงค์ในการนำความหมายของการเมืองเพื่อไปอธิบาย ปรากฏการณ์ของผู้ให้คำนิยามความหมายของการเมือง ดังได้กล่าวไปแล้ว การเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับรูป ของรัฐและการจัดระเบียบความสัมพันธ์ภายในรัฐระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง โดยเมื่อสังคม มนุษย์ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ คนเราจึงต้องแบ่งออกเป็นสองพวกใหญ่ๆ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ บังคับกับผู้ถูกบังคับเสมอ ซึ่งความหมายของคำว่าการเมือง มานำเสนอโดยจำแนกได้เป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ

กลุ่มที่ 2 การเมืองเป็นเรื่องของการจัดสรรทรัพยากรของรัฐหรือสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม

กลุ่มที่ 3 การเมืองเป็นเรื่องของความขัดแย้ง

กลุ่มที่ 4 การเมืองเป็นเรื่องของการประนีประนอมผลประโยชน์

กลุ่มที่ 5 การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับรัฐและการบริหารประเทศ

กลุ่มที่ 6 การเมืองเป็นเรื่องของการกำหนดนโยบายของรัฐ (ชียอนันต์ สมุทวณิช, 2517 : 61)

สรุปได้ว่า การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับรัฐและการใช้อำนาจหน้าที่รัฐการได้มาซึ่งอำนาจหน้าที่ เพื่อที่จะใช้อำนาจหน้าที่ที่รัฐให้อำนาจ มาจัดสรรผลประโยชน์ให้เกิดแก่ประชาชนให้มากที่สุดเป็นการ จัดสรรสิ่งที่ดีที่สุด เพื่อในการพัฒนาประเทศ และเป็นการพัฒนาบุคลากรให้เท่าเทียมนานาประเทศ จำแนกได้เป็น 6 กลุ่ม คือ 1) การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ 2) การเมืองเป็นเรื่องของการจัดสรรทรัพยากร ของรัฐหรือสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม 3) การเมืองเป็นเรื่องของความขัดแย้ง 4) การเมืองเป็นเรื่องของการ ประนีประนอมผลประโยชน์ 5) การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับรัฐและการบริหารประเทศ และ 6) การเมือง เป็นเรื่องของการกำหนดนโยบายของรัฐ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร

การสื่อสาร (Communication) มีรากศัพท์ มาจากภาษากรีกว่า Communis แปลว่า ทำให้ เหมือน ซึ่งต่อมาได้มีนักวิชาการให้ความหมายของการสื่อสารไว้มากมาย เช่น การสื่อสารหรือวิชา วาทศิลป์ (Rhetoric) คือการจูงใจทุกรูปแบบ การสื่อสารหมายถึงการถ่ายทอดข่าวสาร จากที่หนึ่งไปยัง อีกที่หนึ่ง การสื่อสารคือกระบวนการในการ แลกเปลี่ยนข่าวสารความคิดเห็น ทศนคติ ระหว่างบุคคลกับ บุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยผ่านทางการพูด การเขียน กิริยาท่าทางการแสดงออก เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตรงกันระหว่างผู้ส่งและ ผู้รับสารมากที่สุด แต่ก็มีนักวิชาการบางท่าน ได้เสนอว่า การสื่อสาร คือการ

แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการใช้สัญลักษณ์ และระบบสาร (Message Systems) ได้อธิบายว่า การสื่อสาร เป็นกระบวนการ ถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ผ่านสัญลักษณ์ เช่น ภาษา ภาพ ตัวเลข ฯลฯ การสื่อสารครอบคลุมถึง กระบวนการทุกอย่างที่บุคคลหนึ่ง ส่งผลต่อ ความรู้สึกของอีกคนหนึ่ง การสื่อสาร จึงมิใช่เพียงการเขียน และการพูดเท่านั้น แต่รวมถึงการแสดงและพฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์กล่าวโดยสรุป การสื่อสารคือกระบวนการของการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยผ่านสื่อต่างๆ (George A. Miller, 1996: 102)

ความสำคัญของการสื่อสาร เป็นกระบวนการเกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยของคนทุกคน และมีความเกี่ยวข้องไปถึงบุคคลอื่นตลอดจนถึงสังคมที่แต่ละคนอาศัยอยู่ ไม่ว่าจะทำอะไรล้วนต้องอาศัยการสื่อสาร เป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ทั้งสิ้น จะเห็นได้จากการที่คนพยายามคิดค้นและพัฒนาวิธีการสื่อสารมาตั้งแต่สมัยโบราณทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ตลอดจนเครื่องมือหรือเทคนิควิธีการต่างๆ ล้วนเกิดจากความพยายามอย่างสูงของคนต่อเนื่องมาหลายชั่วอายุ หากการสื่อสารไม่มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งแล้วเครื่องมือและวิธีการสำหรับการสื่อสารต่างๆ เหล่านี้คงไม่เกิดขึ้นและพัฒนามาให้เห็นเหมือนปัจจุบันนี้ สภาพสังคมที่คนจะต้องเกี่ยวข้องกันมากขึ้นเช่นปัจจุบันการสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญต่อบุคคล และสังคมมากขึ้นหากคนในสังคมขาดความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารไม่สามารถถ่ายทอด ความรู้ ความคิดหรืออาจทำให้เกิดความเข้าใจระหว่งกันได้ ย่อมจะทำให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลและสังคมทุกวันนี้มีอยู่มากอาจเป็นสาเหตุมาจากความล้มเหลวของการสื่อสาร ดังนั้น การสื่อสารจึงมีความสำคัญสำหรับบุคคลและสังคมหลายด้านทั้งด้านชีวิตประจำวันวันที่แต่ละคนจะต้องสื่อสารกับตัวเองและสื่อสารกับผู้อื่นตลอดเวลา นับตั้งแต่เวลาตื่นนอนก็ต้องสื่อสารกับตัวเองและคนอื่นที่อยู่ใกล้ตัว การฟังวิทยุ อ่านหนังสือ ออกจากบ้านไปปฏิบัติภารกิจ ประจำวันก็ต้องพบปะบุคคลและเหตุการณ์ต่างๆ ล้วนแต่เป็นเรื่องที่ต้องทำการสื่อสารอยู่ทั้งสิ้นไม่อยู่ในฐานะผู้ส่งสารก็อยู่ในฐานะผู้รับสาร หากคนเราขาดความรู้หรือทักษะการสื่อสารก็อาจทำให้การปฏิบัติภารกิจประจำวันอาจบกพร่องได้ในด้านสังคมการรวมกลุ่มในสังคมสังคมทั้งในระดับ ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศจะต้องมีการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในเรื่องต่างๆ และมีกระบวนการทำให้คนยอมอยู่ในกฎเกณฑ์กติกาของสังคม โดยเฉพาะด้านการเมืองการปกครองนั้นก็จะต้องใช้การสื่อสารทุกขั้นตอนเช่นกัน (ประม ะ สตะเวทิน , 2539 : 8)

ประเภทของการสื่อสาร การสื่อสารแบ่งตามจำนวนของผู้รับสารได้ 5 ประเภท ดังนี้ 1) การสื่อสารภายในตนเอง หมายถึงการที่บุคคล คิด ตัดสินใจ วิเคราะห์ปัญหา แล้วสื่อสารจากความคิดผ่านไปเป็นการกระทำ 2) การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารที่มีผู้รับสารตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไปเป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้า ที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง ผู้ส่งสารและผู้รับสาร มีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง 3) การสื่อสารสาธารณะ เป็นการสื่อสารที่กระทำกับผู้รับสารจำนวนมาก ในที่สาธารณะ มักเป็นการสื่อสาร เพื่อโน้มน้าวใจในเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง เช่นการปราศรัยทางการเมือง 4) การสื่อสารภายในองค์กร เป็นการสื่อสารกับผู้รับสารที่อยู่ภายใน องค์กรเดียวกัน มีเป้าหมายเพื่อสร้างเอกภาพภายในองค์กร และ 5) การสื่อสารมวลชน คือการสื่อสารที่ส่งผ่านสื่อไปยังผู้รับสารจำนวนมากที่แตกต่างกัน ผู้รับสาร สามารถรับสารได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และรับซ้ำได้

คุณลักษณะของสื่อมวลชน การจะอธิบายว่าสื่อชนิดใดจัดเป็นสื่อมวลชน จะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะดังต่อไปนี้ 1) สื่อนั้นสามารถส่งสารไปยังผู้รับจำนวนมากได้พร้อมๆ กัน 2) ผู้รับสามารถรับสารจากสื่อชนิดนั้นได้อย่างสะดวก 3) ผู้รับสามารถรับสารจากสื่อชนิดนั้นได้อย่างรวดเร็ว 4) ผู้รับสามารถรับสารจากสื่อชนิดนั้นได้ตลอดเวลาที่ต้องการ 5) ผู้รับสามารถรับสารจากสื่อชนิดนั้นซ้ำได้ และผู้ส่งสามารถส่งซ้ำได้ หาก

เข้าข่ายคุณสมบัติเหล่านี้ ก็จัดว่าสื่อเหล่านั้นเป็นสื่อมวลชน ดังนั้น บรรดาสื่อใหม่ (New Medias) ที่ส่งสารผ่าน Internet จึงจัดเป็นสื่อมวลชน เช่น Facebook Twitter Line Instragram และได้มีการอธิบายถึงความสำคัญของสื่อมวลชนไว้ดังนี้ คือ สื่อมวลชนเป็นแหล่งพลังอำนาจ เนื่องจากเป็นช่องทางที่มีอิทธิพลในการถ่ายทอดข่าวสารต่างๆ การที่สื่อมวลชนเลือกที่จะนำเสนอข้อมูลชุดใด ย่อมส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้รับสาร อย่างกว้างขวาง สื่อมวลชนเป็นพื้นที่สาธารณะที่เปิดให้คนทุกกลุ่มได้ใช้พื้นที่ สาธารณะนี้ทั้งในระดับชาติ และระดับสากล สื่อมวลชนถือเป็นต้นกำเนิดของความหมายต่างๆ ในสังคม เช่น การเผยแพร่คำ นิยามศัพท์ต่างๆ การถ่ายทอดภาพลักษณ์ของบุคคล องค์กร สถาบัน การให้คุณค่ากับวัฒนธรรม รวมทั้งการสนับสนุนค่านิยมต่างๆ ให้เป็นค่านิยมหลักของสังคม สื่อมวลชนเป็นผู้กำกับให้กฎระเบียบในสังคมดำรงอยู่หรือสูญสลายไป สื่อมวลชนเปรียบเสมือนกุญแจของเกียรติยศชื่อเสียง ผู้ที่ปรากฏตัวผ่านสื่อมวลชน ย่อมเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และเมื่อได้พื้นที่สื่อมวลชนซ้ำๆ จะกลายเป็นบุคคลสาธารณะที่มีชื่อเสียงโด่งดังในที่สุด (Mc Quail Dennis, 2005 : 4)

สรุปได้ว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งหรือกลุ่มคนหนึ่ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ซึ่งการสื่อสารนั้นจะต้องดำเนินการผ่านสื่อต่างๆ สื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางในการส่งผ่านข้อมูล โดยสื่อในปัจจุบัน แบ่งเป็นส่งประเภทใหญ่ๆ คือ สื่อมวลชนกระแสหลัก อันได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์ กับสื่อใหม่ ซึ่งเป็นสื่อที่มาพร้อมเทคโนโลยีสมัยใหม่ นั่นคือ อินเทอร์เน็ต ในการศึกษาการสื่อสาร เราจึงต้องเรียนรู้ประเภทของสื่อต่างๆ รวมถึงคุณลักษณะของสื่อ เพื่อที่จะควบคุมให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมือง

ในอดีตที่ผ่านมาการนำเสนอข่าวการเมือง เป็นเรื่องที่น่าเบื่อ จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวโน้มการนำเสนอข่าวในโลกตะวันตกให้มีความน่าสนใจมากขึ้น โดยนำเอาความบันเทิงเข้ามาผสมผสานโดยปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมประชานิยม (Popular Culture) เช่นมีการสรุปข่าวแบบเล่าเรื่องย่อข่าวให้เข้าใจง่าย และมีการนำเสนอแบบถ่ายทอดสด ทำให้คนทั่วไปหันมาสนใจดูข่าวมากขึ้น การศึกษาการสื่อสารทางการเมือง จากอดีตจนถึงปัจจุบันได้คลี่คลายไปตามวิวัฒนาการ จากการสื่อสารผ่านสื่อมวลชน ที่มีสื่อมวลชนเป็นผู้กำหนดวาระเนื้อหา การนำเสนอ มาจนถึงสื่อใหม่ในปัจจุบันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยยะสำคัญทางการสื่อสารการเมือง เพราะเหตุที่อินเทอร์เน็ตนั้นแพร่ขยายไปในทุกครัวเรือน ทำให้ประชาชนสามารถรับข่าวสารโดยตรงจากนักการเมืองได้โดยไม่ต้องผ่านสื่อมวลชนอื่นๆ ซึ่งทำให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งที่ง่ายและตรง ขณะเดียวกันการบิดเบือนข่าวสารก็สามารถแพร่ขยายได้รวดเร็วไม่แตกต่างกัน การสื่อสารทางการเมืองในยุคข้อมูลข่าวสารนั้นจึงเป็นการสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว แต่ป้องกันการบิดเบือนได้ยาก ดังนั้นที่มงานการสื่อสารของนักการเมืองทั้งหลายจึงล้วนต้องเป็นมืออาชีพทั้งสิ้น ไม่อาจใช้อาสาสมัครทั่วไปได้ เพราะการส่งข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งล้วนมีผลต่อคะแนนนิยมตลอดเวลา บทบาทของการสื่อสารในทางการเมืองทวีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ และแพร่ขยายวงการศึกษาศาสตร์นี้จากซีกโลกตะวันตกกระจายไปทุกภูมิภาคในโลก รวมถึงประเทศไทยที่ได้มีการศึกษาศาสตร์แขนงนี้อย่างกว้างขวาง ตั้งแต่ทศวรรษที่ 2540 เป็นต้นมา

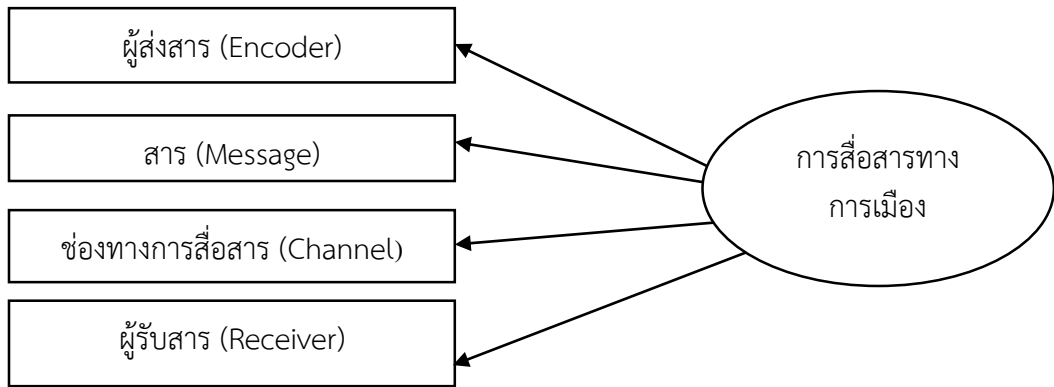
ความหมายของกระบวนการสื่อสารทางการเมือง คือ การถกเถียงของสาธารณชน เกี่ยวกับการจัดสรรสาธารณประโยชน์ อำนาจหน้าที่ และกำหนดกฎระเบียบในสังคม (การให้รางวัล และการลงโทษ) ความหมายของการสื่อสารทางการเมืองมี 4 ข้อ คือ 1) การสื่อสารใดๆ ที่สัมพันธ์ระหว่าง

การเมืองกับระบบสังคม อันได้แก่ รัฐบาล พรรคการเมือง กลุ่มกดดันทางการเมือง การเคลื่อนไหวของประชาชน ซึ่งกลุ่มหรือบุคคลเหล่านี้อาจเป็นทั้งผู้ส่งหรือผู้รับสาร 2) สื่อสารการเมืองเป็นเรื่องของการโน้มน้าวใจ จัดกระทำหรือการหลอกลวงเพื่อที่จะนำไปสู่อำนาจ อุดมการณ์ ผลประโยชน์ ความขัดแย้ง ประชามติ ฯลฯ 3) การสื่อสารนี้อาจเป็นไปในรูปของข่าว เหตุการณ์เสมือนจริง การโฆษณาชวนเชื่อ การเบี่ยงเบนข้อเท็จจริง โดยวิธีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ 4) การสื่อสารทางการเมือง เกี่ยวข้องกับการตลาดทางการเมือง โดยเฉพาะกระบวนการเลือกตั้ง การหึงเสียง อันเป็นเครื่องมือสำคัญในระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Karl W. Deutch, 1966: 182)

ความสำคัญของการสื่อสารทางการเมือง การเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญกับชีวิตของคนที่อยู่ในสังคม การสื่อสารทางการเมืองจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต และการตัดสินใจ ของประชาชนอย่างกว้างขวาง ศาสตร์ชนิดนี้จึงแยกออกจากการสื่อสารโดยทั่วไป ตามความแตกต่างที่มีผลกระทบต่อชีวิตของผู้คนอย่างมีนัยสำคัญ การสื่อสารนั้นเปรียบเหมือนเส้นใยประสาทของมนุษย์ และการสื่อสารทางการเมือง ก็เป็นดังเส้นใยสมองของรัฐบาล หากปราศจากซึ่งการสื่อสารรัฐบาลก็ไม่อาจดำรงอยู่ได้ การเมืองจึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจแยกออกจากการสื่อสารได้เลย เพราะหากปราศจากการสื่อสาร ก็ไม่อาจนำมาซึ่งการตอบรับ สนับสนุนจากประชาชน ซึ่งระบอบประชาธิปไตยถือเสียงประชาชนเป็นผู้ตัดสินเลือกผู้ปกครอง กระบวนการสื่อสารทางการเมือง จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในทุกขั้นตอนทางการเมืองเริ่มตั้งแต่การเลือกตั้ง ซึ่งเป็นที่มาของผู้ปกครอง และฝ่ายนิติบัญญัติ ผู้ที่เสนอตัวเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ก็จะต้องสื่อสารให้ผู้เลือกตั้งได้รู้จัก และรู้ถึงแนวทางนโยบายพรรค เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือก ซึ่งการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ถือเป็นการสื่อสารทางการเมืองที่เข้มข้นอย่างยิ่ง บรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องจ้างที่ปรึกษามืออาชีพ มาวางกลยุทธ์การหาเสียง ทั้งวางแผนนโยบายให้โดนใจผู้เลือกตั้ง สร้างคำขวัญที่โดดเด่น น่าสนใจ ชวนจดจำ และวางแผนการใช้สื่อต่างๆ เพื่อให้ “สาร” ถูกส่งไปถึงกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในปัจจุบัน ได้นำเอาแนวคิดการตลาดทางการเมืองมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ เพื่อช่วงชิงชัยชนะในการเลือกตั้ง ทั้งในซีกโลกตะวันตกและแพร่ขยายมายังซีกโลกตะวันออก รวมถึงประเทศไทย บทบาทของสื่อมวลชนในกระบวนการสื่อสารทางการเมือง สื่อมวลชนนอกจากจะเป็นผู้นำเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมืองแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นผู้วิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์ ประเมิน บุคคล สถานการณ์ต่างๆ ทางการเมืองอีกด้วย ดังนั้น สื่อมวลชนจึงเปรียบเหมือน “ตัวแสดง” ทางการเมืองด้วยการที่สื่อมวลชนเลือกที่จะนำเสนอหรือไม่นำเสนอประเด็นทางการเมืองใด ก็เหมือนเป็นผู้กำกับหรือผู้กำหนดความเป็นจริงทางการเมือง บทบาทของสื่อมวลชนในทางการเมืองจึงมีสูงอย่างยิ่ง ดังต่อไปนี้ 1) อำนาจในการกำหนดความจริงทางการเมือง 2) อำนาจในการกำหนดระเบียบวาระทางการเมือง 3) อำนาจในการกำหนดสาธารณมติ 4) ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง (นันทนา นันทวโรภาส, 2558 : 58) ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของสื่อมวลชน เปรียบเทียบสังคมกับร่างกายของมนุษย์ โดยถือว่าร่างกายทั้งหมดเป็นระบบใหญ่ โดยมีระบบย่อยๆ ประกอบกันอยู่ ซึ่งต่างต้องพึ่งพาอาศัยกัน ระบบใหญ่จะต้องมีหน้าที่พื้นฐาน คือรักษาเสถียรภาพของทั้งระบบเอาไว้ เพื่อให้ทั้งระบบมีความสมดุล ทุกส่วนต้องมีการแบ่งงานกันทำตามหน้าที่ หากระบบย่อยๆ ทำหน้าที่ได้ดี ระบบทั้งหมดก็จะมีเสถียรภาพ ดังนั้นแบบแผนของกิจกรรมจะต้องคงทนและมีเสถียรภาพ สื่อสารมวลชนมีหน้าที่ทางสังคมหรือ

พันธกิจ (Social Function) คือ เป็นผู้เฝ้าระวังและตรวจสอบสภาพแวดล้อมทางสังคม และการเมือง ที่เรียกว่า “สุนัขเฝ้าบ้าน” (Watchdog) Parson ระบุหน้าที่ทางสังคมของสื่อมวลชนไว้ 4 ประการคือ 1) ปลูกฝังค่านิยมหลักในสังคม (Core Value) 2) รักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของระบบไว้ 3) ขจัดความขัดแย้งในสังคม 4) ทาวิถีทางในการปรับตัวให้สังคมอยู่รอด ได้อธิบายหน้าที่ของ

สื่อมวลชน ในการที่จะต้องแก้ไขบทบาทของสื่อบางสื่อที่ทำให้คนในสังคมเกิดความแปลกแยกต่อสังคม ดังนี้ 1) สื่อต้องทำหน้าที่พาผู้คนหลบหนีจากโลกของความเป็นจริง เพื่อประคับประคองมิให้คนเกิดความโดดเดี่ยวจนต้องการฆ่าตัวตาย 2) สื่อต้องทำหน้าที่ผ่อนคลายความตึงเครียด มิให้คนในสังคมเกิดความเครียดจนนำไปสู่การแสดงออกที่รุนแรง 3) สื่อต้องทำหน้าที่สร้างสิ่งชดเชยหรือทดแทน เพื่อมิให้สังคมขาดที่พึ่งพิง ตัวอย่างเช่น การที่สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการระดมเงินทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ

แผนภาพที่ 1 แบบสื่อสารการเมือง (Merton R., 1949: 211)

หลักสารานิยธรรม

สารานิยธรรม (วิ.ม.หา. (ไทย) 4/136/213) หมายถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน 6 ประการ เป็นคุณธรรมที่ทำให้คนเราไม่เห็นแก่ตัว แต่จะคิดถึงคนอื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น ระลึกถึงกัน ผูกพันเชื่อมโยงบุคคลไว้ด้วยน้ำใจ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไว้ระลึกถึงกัน หรือธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน หมายถึง หลักการอยู่ร่วมกันอย่างประเสริฐที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้สำหรับพระภิกษุสามเณร แต่คฤหัสถ์ก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวหรือสังคมเพื่อให้เกิดความรักความคิดถึงถึงกันได้มี 6 ข้อ คือ

ข้อที่ 1 เรียกว่า เมตตากายกรรม หมายถึง การช่วยขวนขวายทำกิจธุระของกันและกัน แม้จะเป็นกิจธุระอะไรก็ตาม ซึ่งบังเกิดขึ้นเฉพาะหน้าเป็นต้นว่า การพยาบาลกันในเวลาอาพาธเจ็บป่วย หรือการต้อนรับกราบไหว้อันเป็นไปทางกายด้วยเมตตาต่อกัน

ข้อที่ 2 เรียกว่า เมตตาวาจกรรม หมายถึง การเมตตาต่อกันแล้วแนะนำสั่งสอนให้ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมในศาสนา ให้ละชั่วประพฤติดีรวมถึงช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลังอย่างซื่อตรง จริงใจ

ข้อที่ 3 เรียกว่า เมตตามโนกรรม หมายถึง การตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ตั้งเมตตาจิต หวังความไม่มีเวรต่อกัน หวังความไม่เบียดเบียนกัน หวังความสุขและประโยชน์ต่อกันและกัน

ข้อที่ 4 เรียกว่า สาธารณโภคี หมายถึง การได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบ แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียวนำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน ไม่หวงไว้บริโภคจำเพาะผู้เดียว

ข้อที่ 5 เรียกว่า สีสสามัญญา หมายถึง การมีศิลปะสุทธิเสมอกันกับเพื่อนบ้านทั้งหลายตั้งต่อหน้าและลับหลังคือมีความประพฤติงามถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ โดยประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรม ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามด้วยความเต็มใจ

ข้อที่ 6 เรียกว่า ทิฏฐีสสามัญญา หมายถึง การมีความคิดเห็นดีงามเสมอกันกับเพื่อนบ้านทั้งหลายตั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่นำไปสู่ความสุขสงบ ความมีสวัสดิภาพปลอดภัยของการอยู่ร่วมกันในสังคม (ที.ปา. (ไทย) 11/317/257)

หลักของสาราณียธรรมทั้ง 6 ข้อนี้ เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมได้อย่างดี เพราะถ้าคนในสังคมใดนำหลักธรรมหมวดนี้ไปประพฤติปฏิบัติในวิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกัน คนในสังคมนั้นย่อมแสดงกิริยาอาการต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันอย่างสุภาพ มีมารยาท มีน้ำใจช่วยเหลือทำกิจธุระที่เกิดขึ้นกันอย่างเต็มใจ จะเจรจากันด้วยคำสุภาพ อ่อนหวาน มีประโยชน์และสมานประโยชน์ กล่าวแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดีโดยบริสุทธิ์ใจจะแสดงการยิ้มแย้มแจ่มใสเข้าหากันและคิดทำประโยชน์ให้แก่กันด้วยจิตเมตตาปรารถนาดีต่อกันเป็นที่ตั้ง จะมีน้ำใจแบ่งปันของกินของใช้แม้เล็กน้อยๆ ที่ตนได้มาให้แก่กัน โดยไม่เก็บซ่อนหรือหวงไว้บริโภคใช้สอยเพียงคนเดียว จะประพฤติตนดีงาม รู้จักรักษาระเบียบวินัย ไม่ล่วงเกินผู้อื่น ไม่ทำตัวให้เป็นที่น่ารังเกียจของสังคม จะยอมฟังความคิดเห็นของคนอื่นมีความเห็นร่วมกัน ตกลงกันได้กับหมู่คณะโดยไม่ต้องรันไปตามลำพัง ดังที่ท่านสรูปอานิสงส์ไว้ว่า ธรรมทั้ง 6 นี้ ทำผู้ประพฤติให้เป็นที่รักที่เคารพของผู้อื่น เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เป็นไปเพื่อความไม่วิวาทกันและกันเป็นไปเพื่อความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (แก้ว ชิตตะขบ, 2550 : 181)

สรูปได้ว่า หลักสาราณียธรรม หมายถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน 6 ประการ คือ เมตตา ภาวกรรม เมตตาวจิกรรม เมตตาโมกกรรม สาธารณโมกศี สีสสามัญญา ทิฏฐีสสามัญญา ทำให้คนเราไม่เห็นแก่ตัว แต่จะคิดถึงคนอื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น ระลึกถึงกัน ผูกพันเชื่อมโยงบุคคลไว้ด้วยน้ำใจ ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ทำให้คนในสังคมมีน้ำใจช่วยเหลือกันและกันได้ ทำให้คนในสังคมมีความรักมีความจริงใจและสมานสามัคคีกัน ทำให้ทุกคนในสังคมเคารพกันรักกันนับถือและไว้วางใจซึ่งกัน ทำให้เกิดความร่วมมือกันในการทำกิจธุระของหมู่คณะ ทำให้การพัฒนาสังคมและประเทศชาติเป็นไปด้วยดี เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกัน การใช้หลักธรรม นำไปสู่การสร้าง ความปรองดองและสมานฉันท์ ได้แก่ หลักความถูกต้อง หลักความเหมาะสม หลักความเหมาะสม หลักความยุติธรรม หลักพรหมวิหารธรรม หลักความเสียสละ เพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นได้

บทสรุป

การสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายไร้สายเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีการเชื่อมโยงเครือข่ายสังคมเข้าด้วยกัน จึงเกิดการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว อินเทอร์เน็ตสามารถช่วยส่งเสริมทำให้เกิดคุณภาพทางการศึกษา สังคม วัฒนธรรม รวมไปถึงเศรษฐกิจ ผู้รับสารจึงมีทางเลือกในเปิดรับข้อมูลข่าวสารได้หลายช่องทางได้ด้วยตนเอง ดังนั้นพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของบุคคลทั่วไปผ่านสื่อต่างๆ จึงมีพฤติกรรมความต้องการในการเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน รวมไปถึงการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองด้วย การรับข่าวสารทางการเมืองของแต่ละบุคคลได้รับอาจเป็นปัจจัยประเภทหนึ่งที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของแต่ละบุคคล กล่าวคือการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะมีอัตราสูง และมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง การสื่อสารทางการเมืองจึงนับเป็นกระบวนการที่เป็นตัวกลางระหว่างสมาชิกของสังคมทางการเมืองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารสื่อสาร ตลอดจนทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันทางการเมือง โดยมีผู้ส่งสาร คือ

รัฐบาลหรือนักการเมืองรวมไปถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้รับสารคือ ประชาชน โดยผ่านตัวกลาง ช่องทางคือ สื่อต่างๆ อาทิ โทรทัศน์ วิทยุ โซเชียลมีเดียต่างๆ ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิด เกิดความรู้ความเข้าใจใหม่ตลอดจนเกิดความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ดังนั้นรัฐบาลจึงมีอำนาจในการควบคุมการกระจายข่าวสารทางการเมือง รวมถึงความสำคัญเรื่องการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสสารนิยมธรรมนี้ มี 6 ประการ คือ 1) ด้านเมตตากายกรรม ควรดำรงตนอยู่ในศีลธรรมสำรวมระวังในอกุศลกรรมความไม่ดีทางกาย และไม่ใช้กำลังเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ ก็ตาม ให้ได้รับความทุกข์เวทนา ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกันอยู่ตลอดเวลา 2) ด้านเมตตาวจีกรรม ควรใช้ปิยวาจา คือ วาจาที่ไพเราะรื่นหู จะพูดอะไรก็พูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน เช่น การให้ความรู้หรือคำแนะนำที่ดีต่อผู้อื่น กล่าววาจาสุภาพ พูดจริงไม่พูดเพื่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองฝ่ายเดียว การพูดแต่สิ่งที่ดีงามพูดกันด้วยความรักความปรารถนาดี 3) ด้านเมตตามโนกรรม การคิดต่อกันด้วยเมตตา จะคิดสิ่งใดก็ให้คิดในสิ่งที่ดี และคิดด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่น เช่น ตั้งจิตปรารถนาที่จะทำคุณงามความดี คิดมั่นในการสร้างบุญกุศล และมีจิตเมตตาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความหวังดี การมองกันในแง่ดีมีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกัน รักและเมตตาต่อกัน คิดแต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ต่อกัน ไม่อิจฉาริษยา 4) ด้านสาธารณโภคิ การรู้จักแบ่งปันสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม แบ่งปันลาภผลที่ร่วมกันหาร่วมกันทำโดยยุติธรรม แม้สิ่งของที่ได้มาจะน้อย แต่ก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วถึงกัน คือ การร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน ควรรู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ของตนเพื่อสาธารณะด้วยความยุติธรรม 5) ด้านศีลสามัญญตา การมีความประพฤติเสมอภาคกัน ประพฤติสุจริตในสิ่งที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอ ประพฤติตนอย่างมีระเบียบวินัยเหมือนผู้อื่น ไม่ประพฤติตนในทางแตกแยกจนเป็นที่ขัดข้องหมองใจต่อผู้อื่นหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ควรปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่างๆ อย่างเดียวกัน เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลไม่ก้าวก่ายหน้าที่กัน 6) ด้านทัญญูสามัญญตา การมีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองให้ตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและสวางไวซึ่งจุดต่างของกันและกันไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอยู่เสมอ การมีความเห็นร่วมกันไม่เห็นแก่ตัว ควรมีความเห็นตรงตามความเป็นจริง มีความเห็นที่เสมอกันกับประชาชน ปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความสุจริตซื่อตรง เหล่านี้ คือ พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสสารนิยมธรรม

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แก้ว ชิตตะขบ. (2550). พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2517). ความคิดอิสระ : รวมบทความทางการเมืองระหว่างปี 2511-2516. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์.
- นิลกุล ใจอ่อนนุ่ม. (2543). การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรมะ สตะเวทิน. (2539). การสื่อสารมวลชน : กระบวนการและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์.
- พฤทธิสาดน ชุมพล. (2537). การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทยกับการจรรโลงประชาธิปไตย : ข้อคิดบางประการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลิขิต วีระเวทิน. (2550). ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยไม่ใช่ระบบที่ดีที่สุด หากแต่เป็นระบบที่เลว
น้อยที่สุด. กรุงเทพมหานคร : บริษัท มิสเตอร์ ก๊อปปี้.

ลลิตา อังสวานนท์. (2545). “พฤติกรรม的开รับ และความพึงพอใจในการใช้เว็บไซต์ i-
Greenspace”. ปรินญญาหมาบัณฑิต การจัดการการสื่อสารองค์กร. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

George A. Miller. (1996). *Language and Communication*. New York: McGraw-Hill.

Karl W. Deutch. (1996). “The Nerves of Government; Model of Communication and
Control”. In *Contemporary Political Analysis*. New York: Free Press.

Mc Quail Dennis. (2005). *Mc Quail s Mass Communication Theory*. London: Sage.

การประยุกต์หลักฆราวาสธรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรม
ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
APPLICATION OF GHARAVASADHAMMA PRINCIPLES TO PROMOTE ETHICS
OF THE SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION ADMINISTRATOR

ธันยารัตน์ พวงสาหร่าย

Thanyarat Puangsarai

นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา

University of Phayao students

E-mail: thanyarat311048@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 16 กันยายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 21 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 25 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้เขียนเพื่อศึกษาการประยุกต์หลักฆราวาสธรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ปัจจุบันสังคมไทยจัดเป็นสังคมแห่งโลกนวัตกรรมการสื่อสารและเทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างไร้พรมแดนส่งผลให้การดำเนินชีวิตเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะค่านิยมที่มุ่งเน้นความเจริญทางด้านวัตถุหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรม รัฐบาลซึ่งเป็นกลไกในการปกครองประเทศย่อมมีภาระหน้าที่อย่างมากมาในการบริหารประเทศให้ประชาชนได้รับความสุข แต่ย่อมเป็นไปได้ที่รัฐบาลจะดูแลและจัดทำบริการให้กับประชาชนได้ทั่วถึงทุกชุมชนของประเทศ อาจจะไม่ตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละชุมชนได้ องค์การปกครองท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมากเนื่องจากเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดและมีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของประชาชนและสามารถจะตอบสนองความต้องการเบื้องต้นของประชาชนได้

การประยุกต์หลักฆราวาสธรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลนี้มีอยู่ 4 ประการ คือ 1) ด้านปัญญาตามหลักฆราวาสธรรม ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรตระหนักในจริยธรรมประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีความซื่อตรงตามหลักนิติธรรม 2) ด้านความกล้าหาญตามหลักฆราวาสธรรม ผู้บริหารองค์การท้องถิ่นควรเป็นผู้มีบุคลิกที่ดีมีความกล้าหาญมีความศรัทธาเป็นที่ไว้วางใจของชุมชน เข้าสู่อำนาจด้วยกลไกทางการเมืองประพฤติปฏิบัติตนมีความซื่อสัตย์สุจริต 3) ด้านความรู้แจ้งประมาณตามหลักฆราวาสธรรม ควรปฏิบัติตามความเหมาะสมต่อประชาชน ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน มีการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ตรงจุด และ 4) ด้านความยุติธรรมตามหลักฆราวาสธรรม ปฏิบัติราชการตามภารกิจด้วยความโปร่งใส มีจิตสำนึกในระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักฆราวาสธรรม, ส่งเสริมจริยธรรม, ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This article is written to study the application of lay principles to promote ethics of sub-district administrative organization administrators. It was found that: Today, Thai society is classified as a global society. Communication innovation and technology advance without borders, resulting in changes in lifestyles. Especially values that focus on material prosperity or concrete things. The government, which is the mechanism for governing the country, has many responsibilities in managing the country to make the people happy. But it is impossible for the government to take care of and provide services to the people in every community in the country. may not be able to respond to the needs of each community. Local government organizations are very relevant to the lives of the people because they are the organizations closest to the people and have the authority to solve various problems. of the people and able to meet the basic needs of the people.

The application of the principles of Gharavasadhamma to promote the ethics of administrators of this subdistrict administrative organization has four aspects: 1) As for wisdom according to Gharavasadhamma, the executives of local administrative organizations should realize the ethics, behave honestly, practice as good models and be straightforward according to the rules of laws. 2) As for bravery according to Gharavasadhamma, the executives of local organizations should have good personality, be brave, dependable and reliable for community. They get power with political process and behave honestly. 3) As for moderation according to Gharavasadhamma, the executives should practice suitably to people and emphasize to solve the people's problems. The performing of the local governments should really meet the people's needs. 4) As for justice according to Gharavasadhamma, the executives should perform duties transparently with democratic mind.

Keywords: Application of Gharavasadhamma Principles, Promote Ethics, Subdistrict Administrative Organization Administrator

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทย จัดเป็นสังคมแห่งโลกนวัตกรรม การสื่อสารและเทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างไร้พรมแดนส่งผลให้การดำเนินชีวิตเกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่รับเอาอิทธิพลตะวันตกเข้ามาในประเทศไทย โดยเฉพาะค่านิยมที่มุ่งเน้นความเจริญทางด้านวัตถุหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรม อำนาจวัตถุนิยมที่ผู้บริโภคยอมลงทุนซื้อสินค้าที่มีราคาสูงเพื่อสนองต่อความต้องการคือความสุข เมื่อมนุษย์มีความต้องการมากขึ้นความต้องการได้รับการตอบสนองย่อมมากขึ้นตามไปด้วย เมื่อสองสิ่งนี้ไม่สมดุลกันจะนำไปสู่ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ลุกลามเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านจริยธรรมตามมาปัญหาด้านจริยธรรมดังกล่าวนี้ได้แพร่ไปสู่ทุกองค์กรรวมทั้งองค์กรปกครองท้องถิ่นก็เกิดปัญหานี้ด้วยซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศอย่างมาก ประกอบกับลักษณะทางการเมืองที่ยึดตัวบุคคลและอำนาจเงินเป็นสำคัญทำให้การเมืองท้องถิ่นของไทยถูกผูกขาดโดยคนเฉพาะกลุ่ม และสิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นปัญหามากขึ้นเมื่อระบบเศรษฐกิจเจริญก้าวหน้ากลุ่มธุรกิจจะเข้ามามีบทบาทสำคัญ

ทางการเมืองและการบริหารท้องถิ่น มีระบบทุนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการเมือง (ทิพย์พรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา, 2542 : 51)

การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญในทางการเมือง การปกครอง โดยเฉพาะชุมชนที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลซึ่งเป็นกลไกในการปกครองประเทศย่อมมีภาระหน้าที่อย่างมากมายในการบริหารประเทศให้ประชาชนได้รับความสุข แต่ย่อมเป็นไปได้ที่รัฐบาลจะดูแลและจัดทำบริการให้กับประชาชนได้ทั่วถึงทุกชุมชนของประเทศ เพราะอาจเกิดปัญหาความล่าช้าในการดำเนินงาน อาจจะไม่ตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละชุมชนได้ คุณลักษณะที่มีความโดดเด่นอันเป็นเอกลักษณ์ของบุคคล ซึ่งการเป็นผู้มีจริยธรรมเป็นคุณลักษณะของคนที่มีความสำคัญและเป็นสิ่งอันพึงประสงค์อย่างมากของสังคมปัจจุบันและอนาคต การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาเพื่อกำหนดห่วงข้อประกอบและตัวบ่งชี้จริยธรรมทางการเมืองของผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นจะมีและยึดถือปฏิบัติให้สอดคล้องกับแนวทางสร้างเสริมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นตามที่รัฐพึงประสงค์ จัดเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ทุกองค์กรควรให้ความสำคัญและดำเนินการกันอย่างจริงจัง ผลการศึกษาวิจัยจะเป็นประโยชน์ยิ่งต่อสถานภาพของผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นที่หน่วยงานพัฒนาผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นสามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรผู้บริหารท้องถิ่นที่พึงประสงค์หรือผู้บริหารท้องถิ่นในอนาคตที่เป็นทั้งคนเก่งและดีซึ่งจะเป็นจุดประกายความคิดให้ผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นตลอดถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาดำเนินการพัฒนาจัดทำขึ้นเป็นมาตรฐานจริยธรรมผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นไทยและนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่พัฒนาแล้วไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในวงวิชาการ สังคม ชุมชนและประเทศชาติในวงกว้างต่อไป (พระพลากร อนุพันธ์, 2564 : 8)

สำหรับแนวคิดหลักจริยธรรมของผู้บริหารทางการเมืองของปรัชญาเมธีชาวตะวันตกที่สำคัญ คือ โสเครตีส มี 5 ประการ ได้แก่ 1) ปัญญา (Wisdom) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับความดี คือ สิ่งที่ทำให้คุณหรือมีประโยชน์ เป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องการ ถ้ามนุษย์รู้ว่าความดีคืออะไร มนุษย์ก็จะไม่ทำความชั่ว 2) ความกล้าหาญ (Courage) หมายถึง ผู้นำต้องมีความกล้าหาญที่จะทำความดีในทุกสถานการณ์ แม้ว่าการกระทำความดีนั้นจะเสี่ยงด้วยชีวิตก็กล้าหาญที่จะทำ 3) การควบคุมตัวเอง (Temperance) หมายถึง การดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรมแห่งความดี ผู้นำต้องมีสติ ไม่ปล่อยให้ชีวิตตกเป็นทาสของอารมณ์ความปรารถนาต่าง 4) การปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนา (Piety) หมายถึงการกระทำความดีและการเคารพ ยกย่องสิ่งที่ควรยกย่อง 5) ความยุติธรรม (Justice) หมายถึงการแสดงออกในรูปของการกระทำที่เคารพสิทธิของผู้อื่น และไม่ยอมกระทำความชั่วต่อผู้อื่น (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2545 : 30)

องค์กรปกครองท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมากเนื่องจากเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดและมีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของประชาชนและสามารถจะตอบสนองความต้องการเบื้องต้นของประชาชน แต่ระบบองค์กรปกครองท้องถิ่นยังมีความวุ่นวายหลายประการที่สำคัญการคอร์รัปชันการให้บริการประชาชนที่ด้อยคุณภาพ การร้องเรียนและฟ้องร้องกันระหว่างหัวหน้ากับลูกน้องสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรองค์กรปกครองท้องถิ่นบางท่านยังมุ่งทางด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจความเจริญทางด้านจิตใจตามไม่ทันกับความเจริญทางด้านวัตถุระบบท้องถิ่นจึงเกิดวิกฤตการณ์ด้านต่างๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหันมาสนใจความเจริญทางด้านจิตใจถ้าบุคลากรท้องถิ่นทุกคนได้รับการพัฒนาด้านจิตใจแล้วก็น่าจะเชื่อได้ว่าระบบราชการท้องถิ่นจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เมื่อการมีอำนาจของคนบางกลุ่มในสังคมทำให้เกิดปัญหาด้านจริยธรรมจนทำให้พฤติกรรมคนเปลี่ยนไปได้ นั่นคือสิ่งที่ประพต้อาจจะไม่ถูกต้องในทางสังคมถ้าเป็นบุคคลสาธารณะ เช่น นักการเมืองซึ่งถูกสังคมคาดหวัง การต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ทั้งยังต้องถูกตรวจสอบ

การทำงานจากฝ่ายตรงข้าม รวมทั้งจากสังคมด้วยยิ่งทำให้นักการเมืองต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมสูง เป็นตัวอย่างที่ และเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาทางการเมืองในกลุ่ม การประสานประโยชน์ก็ต้องให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาด้วยในเวลาเดียวกัน จึงอาจกล่าวได้ว่า สิ่งที่ดีและถูกต้องสำหรับปัจเจกชนจำเป็นต้องเป็นที่ถูกต้องสำหรับสังคมด้วย นั่นก็คือ การมี “จริยธรรม” ซึ่งเป็นแนวคิดจากการวิเคราะห์จริยธรรม

นักการเมืองต้องมีระดับจริยธรรมอยู่ในระดับสูง เพราะถือนักการเมืองเป็นบุคคลสาธารณะ จึงควรมีพฤติกรรมความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อหน้าที่มากกว่าบุคคลปกติทั่วไป เพราะพฤติกรรมของนักการเมืองจะมีผลกระทบต่อสังคมและประชาชนนี่คือเหตุผลที่สังคมเรียกร้องคุณธรรมจริยธรรมจากนักการเมือง ให้ความเห็นว่านักการเมืองที่พึงประสงค์จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งในหลักคำสอนทางพุทธศาสนา จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติในแนวทางที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งแสดงออกทางกาย วาจา ใจ และจริยธรรมเป็นคำที่คุ้นเคยในสังคมไทยเป็นอย่างดี และเสมือนว่าเป็นคำที่หยาบคายขึ้นมากล่าวอ้างถึงอยู่เสมอหนึ่งว่าจริยธรรมเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อสังคมไทยไม่ว่าวงการใดก็ตาม เช่น ทางด้านการเมืองการปกครองที่ประชาชนคาดหวังให้นักการเมืองมีจริยธรรม ไม่คอร์รัปชั่น บริหารบ้านเมืองอย่างโปร่งใสหรือในวงการข้าราชการที่คาดหวังข้าราชการเป็นข้าราชการที่ดี บริการประชาชนด้วยความเต็มใจ รวมถึงในวิชาชีพครูย่อมคาดหวังครูเป็นผู้มีจริยธรรมที่ดี ทุ่มเทในการอบรมสั่งสอนเป็นต้นแบบที่ดีหล่อหลอมให้กับเด็กและเยาวชนของชาติเป็นคนดี หรือแม้แต่ในเด็กและเยาวชน สังคมก็หวังให้เด็กและเยาวชนมีจริยธรรมที่ดีเป็นเด็กดีของพ่อแม่ เป็นลูกศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์ ช่วยกันพัฒนาประเทศชาติต่อไป (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2523 : 21)

ดังนั้น จริยธรรมจึงเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกระดับ ทุกเพศ ทุกวัยที่ต้องการให้เกิดขึ้นจริง แต่สภาพความเป็นจริงในปัจจุบันจริยธรรมของสังคมไทยเป็นอย่างไร และหากกล่าวถึงเรื่องจริยธรรมในสังคมไทยว่าเป็นอย่างไรคงจะได้คำตอบที่คล้ายๆ กันจากหลายๆ คนที่ไม่แตกต่างกันนัก ว่า “จริยธรรมของคนไทยในปัจจุบันดูจะมีน้อยลงไปทุกที” ซึ่งไม่ต้องดูอื่นไกลจากวิถีชีวิตประจำวันที่ใกล้ตัว ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์รายวัน วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต ฉะนั้น ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาเรื่องการประยุกต์หลักทวารวาสธรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อจะนำไปพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนคุณธรรมจริยธรรมต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมจริยธรรม

จริยธรรมมาจากศัพท์ จริย + ธรรม คำว่า จริย หมายถึง ความประพฤติหรือกิจการที่ควรประพฤติส่วนคำว่า ธรรมะ มีความหมายหลายอย่างเช่นคุณความดีหลักคำสอนของศาสนาหลัก ปฏิบัติเมื่อนำมารวมกันเป็นจริยธรรมจึงหมายถึงหลักแห่งความประพฤติ พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ให้คำนิยามว่าจริยธรรมคือธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติศีลธรรม กฎศีลธรรมโดยทั่วไปจะทำมกอยู่กับศาสนา เพราะคำสอนทางศาสนามีส่วนสร้างแบบจริยธรรมให้กับสังคมดังกล่าวของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมชที่ว่า “จริยธรรมของสังคมไทยขึ้นอยู่กับระบบศีลธรรมของพระพุทธศาสนา ศาสนาพุทธกำหนดหลักในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันไว้อย่างไรนั่นหมายความว่าได้กำหนดหลัก จริยธรรมไว้ให้ปฏิบัติอย่างนั้น” สรุป จริยศาสตร์มุ่งเสนอทฤษฎี ส่วนจริยธรรมมุ่งชี้วิธีปฏิบัติ จริยศาสตร์ให้หลักการ จริยธรรมให้วิธีการ จริยศาสตร์มุ่งตอบปัญหาว่าความดีคืออะไร ส่วนจริยธรรมมุ่งประเด็นว่าปฏิบัติอย่างไรจึงจะเข้าถึงความดี กล่าวโดยสรุปจริยศาสตร์และจริยธรรมเกี่ยวข้องกับความประพฤติ ความต่างอยู่ตรงที่ว่าจริยศาสตร์เน้นทฤษฎี ส่วนจริยธรรมเน้นวิธีปฏิบัติ คุณธรรมจริยธรรมเกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับการพัฒนาการด้านสติปัญญาและการอบรมกล่อมเกลารู้อัจฉริยะรับผิดชอบชั่วดีของสังคม คุณธรรมจริยธรรมจึงเป็น

พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ทั้งในระบบนอกโรงเรียนและในโรงเรียนการศึกษาคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้ชีวิตมีคุณค่าและ กำกับให้ตนเองเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ด้วยการปลูกฝังพื้นฐานด้านจริยธรรมในด้านต่างๆ

นักทฤษฎีจริยธรรมหลายท่านมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน บางคนเชื่อว่าจริยธรรมของมนุษย์แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ พวกหนึ่งเห็นว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล หรืออีกนัยหนึ่งว่าคนเรานั้นมีได้ดีหรือชั่วโดยสิ้นเชิงมาแต่กำเนิด จิตใจอยู่ในสภาวะกลางๆ พร้อมทั้งจะได้รับเงื่อนไขปัจจัยผลักดันให้ผู้นั้นเป็นคนดีหรือคนชั่ว แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าความพร้อมที่จะเจริญเติบโตทางจิตใจนั้นอยู่ในตัวบุคคลนั้นมาตั้งแต่เกิดทุกอย่าง จิตใจของเขาบริสุทธิ์มาตั้งแต่กำเนิดเมื่อเติบโตขึ้นลักษณะทางจริยธรรมของเขาจะเริ่มสำแดงอย่างเด่นชัดและพัฒนาการไปตามวิถีทางที่ดีขึ้นจริยธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของจริยธรรมทางสังคม ดังนั้น คำว่าจริยธรรม (Ethics) ตามความหมายทางศาสนา หมายถึง ความดีงาม ความถูกต้อง ความเหมาะสมที่คนในสังคมหนึ่งๆ ได้ยอมรับถือปฏิบัติเป็นหลักทางศีลธรรมหรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า จริยธรรมคือเครื่องมือในการวัดความดี ความไม่ดี ความถูกต้อง ความผิด ความเหมาะสม ความไม่เหมาะสมแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม จริยธรรมไม่เป็นหลักสากลคือ จริยธรรมในสังคมหนึ่งอาจจะไม่ถูกยอมรับในอีกสังคมหนึ่งก็เป็นได้ แต่จริยธรรมที่หมายถึงความดีงาม ความถูกต้อง และความเหมาะสมนั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญดังนี้ คือ

1. พฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนหมู่มากหรือส่วนใหญ่
2. พฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดความพอใจการยอมรับของคนในสังคมนั้นเป็นส่วนใหญ่
3. พฤติกรรมนั้นทำให้เกิดประโยชน์ทั้งตนและผู้อื่นในสังคม
4. พฤติกรรมนั้นเหมาะสมกับกาลเวลา สถานที่ และบุคคล เรียกว่า “ถูกกาลเทศะ”

พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นมีการกล่าวถึงทั้งในทฤษฎีทางจิตวิทยาและแนวคิด ของนักการศึกษา รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแต่ละทฤษฎีมีพื้นฐานแนวคิดและข้อตกลงเบื้องต้น แตกต่างกันใน การนำมาใช้จึงไม่มีทฤษฎีใดที่มีความสมบูรณ์ในการใช้ทฤษฎีต่างๆ นี้เป็นแนวทางแห่ง การปฏิบัติจึงต้องพิจารณาทั้งจุดเด่นและข้อด้อยของทฤษฎีนั้นๆ และนำมาบูรณาการกับทฤษฎีอื่นๆ เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุดและลดข้อบกพร่องที่จะเกิดขึ้น (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 : 38)

สรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นเป็นการปฏิบัติดี ปฏิบัติได้ถูกต้องที่เป็นผลมาจากความคิดที่สังคมหรือ บุคคลเห็นร่วมกันเป็นสิ่งที่ดีโดยมีกรอบหรือแนวทางอันดีงามที่พึงปฏิบัติ ซึ่ง กำหนดไว้สำหรับสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยงดงาม ความร่มเย็นเป็นสุข ความรัก สามัคคี ความอบอุ่น มั่นคง ปลอดภัยในการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตที่ดีงามซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อตนเองหรือสังคมโดยมีศีล สมาธิ และปัญญาเป็นองค์ประกอบเพื่อพัฒนาตนเองให้มีภาวะของความ เป็นผู้เห็นดี เห็นงาม เห็นชอบ อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของจริยธรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของผู้นำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม การที่มนุษย์เรามีการอยู่ร่วมกันมากๆ จึงจำเป็นที่จะต้องผู้นำ ผู้นำจึงมีความสำคัญดุจเข็มทิศที่จำเป็นสำหรับคนเดินทางและเสาเข็มที่มีความจำเป็นต่อการสร้างบ้านเรือน นอกจากนั้นผู้นำยังเป็นผู้สร้างหลักจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมและองค์กรต่างๆ ถ้าจะเปรียบไปแล้วผู้นำก็เปรียบเหมือนหลักชัยของประเทศชาติ ราษฎรเปรียบเหมือนทรัพย์สิน ผู้นำคือผู้รักษาทรัพย์สิน ซึ่งหากต้องการทราบถึงความเจริญรุ่งเรืองของสังคม หน่วยงาน องค์กร บ้านเมือง ตลอดจนประเทศชาติ ต้องดู ผู้นำเป็นหลัก ดังนั้นผู้เขียนจึงได้ยกพุทธภาษิตที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสความสำคัญของผู้นำโดยยกโคจำฝูง

เปรียบเทียบกับผู้นำ ดังข้อความตอนหนึ่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย มนุษย์ทั้งหลายบริโภคข้าวกล้าสุกพร้อมกัน ย่อมมีอายุยืนมีผิวพรรณผ่องใสมีกำลังมีความเจ็บป่วยน้อย เมื่อฝูงโคขำมน้ำไป ถ้าโคจำฝูงไปคดเคี้ยว โคทั้งฝูงก็ไปคดเคี้ยวตามกัน ในเมื่อโคจำฝูงไปคดเคี้ยว ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรม ประชาชนชาวเมืองนั้นก็ประพฤติไม่เป็นธรรมตามไปด้วย หากพระราชกษัตริย์ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ประชาชนชาวเมืองนั้นก็อยู่เป็นทุกข์ เมื่อฝูงโคขำมน้ำไป ถ้าโคจำฝูงไปตรง โคทั้งฝูงก็ไปตรงตามกัน ในเมื่อโคจำฝูงไปตรง ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติชอบธรรม ประชาชนชาวเมืองนั้นก็ประพฤติชอบธรรมตามไปด้วย หากพระราชกษัตริย์ตั้งอยู่ในธรรม ประชาชนชาวเมืองนั้นก็อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข” (อง.จตุกก. (ไทย) 21/70/98)

พระพุทธองค์ตรัสว่า “เราเป็นกัลยาณมิตรของสัตว์ทั้งหลาย อาศัยเราผู้เป็นกัลยาณมิตร สัตว์ทั้งหลายก็พ้นไปได้จากทุกข์ทั้งปวง” ความเป็นผู้นำของพระพุทธเจ้าซึ่งแสดงออกในลักษณะอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นผู้ค้นพบ มรรคา หรือค้นพบทางทรงเป็นผู้รู้ทาง และทรงบอกทางให้ทางนั้นเพื่ออะไร ก็เพื่อไปสู่จุดหมายหมายของชีวิตโดยแท้ พระพุทธเจ้าเป็นผู้สามารถที่จะช่วยให้คนไปถึงจุดหมายได้เพราะว่าคนทั้งหลายต้องการไปให้ถึงจุดหมายนั้นแต่เขาไม่รู้ทางไม่มีวิธี พระพุทธเจ้าทรงค้นพบมรรคาคือทางที่ไปสู่จุดหมายแล้วก็มาช่วยบอกกล่าวชี้แนะหรือบอกทางให้เป็นเหมือนมัคคุเทศก์ทำให้ผู้คนอื่นสามารถร่วมเดินทางหรือโดยสารไปจนถึงจุดหมายปลายทางที่ประสงค์ได้ พระพุทธเจ้าทรงมีลักษณะอีกประการหนึ่งแห่งความเป็นผู้นำซึ่งแสดงออกในพระดำรัสเป็นบางครั้งคือพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ที่ช่วยให้คนทั้งหลายได้ศึกษาเรียนรู้หรือฝึกฝนตนเองจนกระทั่งเขาสามารถที่จะข้ามพ้นความทุกข์หรือปัญหาไปถึงจุดหมายได้ข้อนี้หมายความว่าผู้นำไม่ได้มาหยิบยื่นอะไรให้แก่ผู้อื่นโดยตรงแต่มาช่วยให้คนอื่นได้ฝึกฝนได้เรียนรู้จนสามารถพึ่งตนเองได้และช่วยตนเองให้พ้นปัญหาไปหรือทำได้สำเร็จบรรลุจุดหมายอย่างไรก็ดีพระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญต่อพระธรรมวินัยมากกว่าผู้นำ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าพระธรรมวินัยไม่มีการเปลี่ยนแปลงในขณะที่ผู้นำมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบุคลิกลักษณะของผู้นำแต่ละบุคคล คือ ทำหน้าที่ของผู้นำนั้นผู้นำในพระพุทธศาสนามีพื้นฐานมาจากกลุ่มศัพท์หลายคำ กล่าวคือ “กษัตริย์” “ชัตติยะ” และคำว่า “ราชา” ดังจะเห็นได้จากหลักการของผู้นำที่ปรากฏในคัมภีร์อัคคัญญสูตรที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้นำไว้ว่า “ครั้นแล้ว สัตว์เหล่านั้นจึงเข้าไปหาท่านที่มีรูปงดงามกว่า น่าดูกว่า น่าเลื่อมใสกว่า น่าเกรงขามกว่า แล้วจึงได้กล่าวดังนี้ว่า “มาเถิด ท่านผู้เจริญ ขอท่านจงว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าว จงติเตียนผู้ที่ควรติเตียน จงขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่โดยชอบเถิด และพวกเราจักแบ่งปันข้าวสาลีให้แก่ท่าน สัตว์ผู้นั้นรับค่าแล้ว ได้ว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าว ติเตียนผู้ที่ควรติเตียน ขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่โดยชอบ และสัตว์เหล่านั้นก็ได้แบ่งปันข้าวสาลีให้แก่สัตว์ผู้นั้น” (ที.ปา. (ไทย) 11/130/96) ข้อความดังกล่าวนี้เป็นที่มาของคำว่า “มหาสมมติ” “กษัตริย์” และคำว่า “ราชา” ในกาลต่อมาภายหลังซึ่งทั้งสามคำนี้มีความหมายที่มุ่งเน้นไปที่การทำหน้าที่ในการแบ่งปันทรัพยากรธรรมชาติและวินัจฉัยคดีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งผลจากการทำหน้าที่ดังกล่าว “กษัตริย์”

จึงได้รับข้าวสาลีเป็นการตอบแทนเพื่อจะได้มีหน้าที่ปกครองควบคุมดูแลหมู่คณะองค์กรและสังคมที่ตนทำหน้าที่เป็นผู้นำดังหลักที่ว่า “พระราชกษัตริย์เป็นประมุขของมนุษย์ทั้งหลาย” คุณสมบัติของผู้นำ ถ้าหากผู้นำไร้อรรถสมบัตินี้เสียแล้วสังคมนั้นก็จะสับสนวุ่นวาย สังคมใดไร้ธรรมสังคมนั้นก็เป็นสังคมของคนชั่วร้ายเกี่ยวกับเรื่องการบริหารการปกครองแล้ว ผู้นำหรือผู้ปกครองจะต้องตระหนักเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะต้องรับผิดชอบต่อประชาชนหรือผู้ใต้การปกครอง (ม.ม. (ไทย) 13/400/499) บุคคลต่างๆ ในสังคมหรือในโลกนี้ย่อมมีอำนาจหรือกำลังที่แตกต่างกันไปตามฐานหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ ผู้นำก็เช่นเดียวกันย่อมมีอำนาจมากบ้างน้อยบ้างตามตำแหน่งที่รับมอบหมาย ดังนั้น เพื่อความเข้าใจในอำนาจ

และขอบเขตของอำนาจของผู้ใช้เป็นผลที่เกิดจากอำนาจหน้าที่ซึ่งมีลักษณะเป็นสิทธิ เช่น สิทธิในการวินิจฉัยสั่งการ สิทธิในการบังคับบัญชา และสิทธิในการบริหารงาน เป็นต้น อำนาจหน้าที่เป็นอำนาจที่มีอยู่ในสถาบันทางการบริหารโดยมีรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ธรรมเนียมประเพณีนิยม ดังนั้นอำนาจจึงสามารถแบ่งออกได้ 3 อย่าง คือ

1) อำนาจตามหลักเหตุผลและกฎหมาย อำนาจตามหลักเหตุผลและกฎหมายโดยทั่วไปแล้วความมีเหตุมีผลนั้นมักจะเป็นการมองความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการ (เหตุ) ควบคู่กับจุดหมาย (ผล) หมายความว่า วิธีการนี้จะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้หรือไม่หากว่าความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการไปสู่เป้าหมายเป็นไปด้วยดี ก็หมายความว่า ความมีเหตุมีผลซึ่งกันและกัน นั่นก็คือ มีเหตุแล้วนำไปสู่ผลที่ต้องการ (วุฒิชัย จำนงค์, 2523 : 19-20)

2) อำนาจตามประเพณี อำนาจตามประเพณีนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ในตนเองแล้วผู้นับถือปฏิบัติอยู่ในกรอบของประเพณีนั้นอันเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ลักษณะของอำนาจ คือ ขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง สิ่งที่เรายอมรับปฏิบัติตามกันมาจนกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นแนวทางปฏิบัติที่ทุกคนปฏิบัติกันโดยทั่วไปจนเกิดเป็นความเคยชิน และไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นภาระหน้าที่และเป็นสิ่งที่ปฏิบัติมานานใช้กันอย่างแพร่หลาย การปฏิบัติก็ไม่มีกฎหมาย หรือข้อบังคับใดให้ปฏิบัติ (สุพัตรา สุภาพ, 2545 : 21) 3) อำนาจบารมีตามคติทางพระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับภาระกระทำของตนเองเป็นสำคัญหากการกระทำของตนเองไม่ไว้ในอดีตหรือปัจจุบันไม่ดีผลที่ได้รับก็เป็นผลที่ไม่ดีเพราะมนุษย์จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบการกระทำของตนเองซึ่งเป็นกฎที่มีความยุติธรรมที่สุดเรียกว่ากฎแห่งกรรม ดังพระพุทธดำรัสว่า สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวหรือประณีต (ม.อ. (ไทย) 14/581/287) ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) บารมีที่ติดตัวมาแต่กำเนิด (2) บารมีที่เกิดจากการสั่งสมในปัจจุบัน การที่พุทธเจ้าได้ตรัสรู้ธรรมเป็นพระศาสดาเอกในโลกและทรงได้รับการเคารพเทิดทูนมานับพันๆ ปีแล้วนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับการที่พระองค์ทรงบำเพ็ญบารมีหรือบำเพ็ญเพียรในปัจจุบันชาติเพียงอย่างเดียว แต่พระองค์ทรงบำเพ็ญบารมีนานนับชาติไม่ถ้วนบารมีที่พระองค์ทรงบำเพ็ญมานั้นมีทั้งระดับสามัญ ระดับกลางและระดับสูง เรียกว่าทศบารมีหรือบารมี 10 ประการ (ขุ.พุทธ. (ไทย) 33/14/114)

สรุปได้ว่า ผู้นำดีเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อผู้ตามเป็นอย่างมากเพราะผู้นำเป็นคนดีที่เป็นกัลยาณมิตรคอยแนะนำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และช่วยเหลือยามทุกข์ยาก ผู้นำที่ดีย่อมได้รับการยกย่องและแต่งตั้งไว้ในตำแหน่งที่เหมาะสม เป็นร่มโพธิ์หลักชัยแก่ประชาชนเสมอผู้นำมีความสำคัญในฐานะที่เป็นกษัตริย์ เป็นราชา เป็นผู้บริหารรัฐ เป็นผู้ดูแลความสงบและสร้างสันติให้เกิดแก่ราษฎรเป็นหลักทั้งนี้ก็เพราะว่าบ้านเมืองจะอยู่เย็นเป็นสุขมีระเบียบวินัยก็เพราะมีผู้นำเป็นศูนย์รวมจิตใจมีผู้บริหารบ้านเมืองคอยเอาใจใส่ดูแล ดังคำที่ว่า พระราชาเป็นเครื่องปรากฏของแคว้นแคว้น เป็นต้น สังคมใดไร้ธรรมสังคมนั้นก็เป็นสังคมของคนชั่วร้ายก็เกี่ยวกับเรื่องการบริหารการปกครองแล้วผู้นำหรือผู้ปกครองจะต้องตระหนักเป็นอย่างยิ่งเพราะจะต้องรับผิดชอบต่อประชาชนหรือผู้ใต้การปกครอง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นจากนักวิชาการที่ได้ศึกษามาไว้ ดังต่อไปนี้แนวความคิดในการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครองของรัฐในอันที่จะรักษาความมั่นคงและความผาสุกของประชาชน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจปกครอง และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการ

ประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นจึงสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

1. การปกครองท้องถิ่นคือรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครองการบริหารท้องถิ่นเกิดความรับผิดชอบและห่วงหาพันต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยอันจะนำมาซึ่งความศรัทธา เลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด โดยประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งจะเป็นการฝึกฝน ให้ประชาชนใช้ดุลพินิจเลือกผู้แทนที่เหมาะสม สำหรับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารกิจการ ของท้องถิ่น นับได้ว่าเป็นผู้นำในท้องถิ่นจะได้ใช้ความรู้ความสามารถบริหารงานท้องถิ่นเกิดความคุ้นเคยมีความชำนาญในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติต่อไป

2. การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง (Self-Government) หัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประการหนึ่งก็คือ การปกครองตนเองมิใช่เป็นการปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบื้องบน การปกครองตนเองคือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นนอกจากจะได้รับเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจจากประชาชนแล้ว ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องฟังเสียง ประชาชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตยต่างๆ เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนออกเสียงประชามติ (Referendum) ให้ประชาชนมีอำนาจถอดถอน (Recall) ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึก ในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ไข ปัญหาของท้องถิ่นของตน นอกจากนี้ การปกครองตนเองในรูปของการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริงหรือ การกระจายอำนาจไปในระดับต่ำสุดคือรากหญ้า (Grass Roots) ซึ่งเป็นฐานเสริมสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยมีหลายองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบสำคัญยิ่งขาดอันหนึ่งก็คือการขาดรากฐานในท้องถิ่น (ลิขิต ธีรเวคิน, 2525 : 3)

3. การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจ การปกครองท้องถิ่นมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลเนื่องจากความจำเป็นบางประการ ดังนี้

3.1) ภารกิจของรัฐบาลมีอยู่อย่างกว้างขวาง นับวันจะขยายเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากงบประมาณที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีตามความเจริญเติบโตของบ้านเมือง

3.2) รัฐบาลมีอาจจะดำเนินการในการสนองความต้องการของประชาชน ในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหา และความต้องการ ที่แตกต่างกัน การแก้ปัญหาหรือจัดบริการโครงการในท้องถิ่นโดยรูปแบบที่เหมือนกัน ย่อมไม่บังเกิดผลสูงสุด ท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาและเข้าใจปัญหาได้ดีกว่า ผู้ซึ่งไม่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ประชาชนในท้องถิ่นจึงเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นมากที่สุด

3.3) กิจการบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นนั้น ไม่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอื่น และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อประเทศโดยรวม จึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่น ดำเนินการดังกล่าวเอง ดังนั้น หากไม่มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลจะต้องรับภาระดำเนินการทุกอย่าง และไม่แน่ว่าจะสนองความต้องการของท้องถิ่นทุกจุดหรือไม่ รวมทั้งจะต้องดำเนินการ เฉพาะท้องถิ่นนั้นๆ ไม่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอื่น หากได้จัดให้มีการปกครองท้องถิ่น เพื่อดำเนินการเองแล้ว ภาระของรัฐบาลก็จะผ่อนคลายไป

รัฐบาลจะมีหน้าที่เพียงแต่ควบคุม ดูแลเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อให้ท้องถิ่นมีมาตรฐานในการดำเนินงาน ยิ่งขึ้น การแบ่งเบาภาระทำให้รัฐบาลมีเวลาที่จะดำเนินการในเรื่องที่สำคัญ หรือกิจการใหญ่ๆ ระดับชาติ อันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม ความคับคั่งของภาระหน้าที่ต่างๆ ที่รวมอยู่ส่วนกลางจะลดน้อยลง ความคล่องตัวในการดำเนินงานของส่วนกลางจะมีมากขึ้นตามลำดับ (ชวงค์ ฉายะบุตร, 2539 : 28-29)

4. การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไม่ว่าทางสภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากร ประชาชน ความต้องการ และปัญหาอย่างแตกต่างกันออกไป ผู้ที่ให้บริการหรือแก้ไขปัญหาให้ถูกจุด และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนก็ต้องเป็นผู้ที่รู้ถึงปัญหาและความต้องการ ของประชาชนเป็นอย่างดี การบริหารงานจึงจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ไม่ต้องเสียเวลาเสนอเรื่องขออนุมัติไปยังส่วนเหนือขึ้นไป ท้องถิ่นจะบริหารงานให้เสร็จสิ้นลงภายในท้องถิ่นนั่นเอง ไม่ต้องสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น

5. การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารของประเทศในอนาคต ผู้นำหน่วยการปกครองท้องถิ่นย่อมเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมือง การได้รับเลือกตั้งการสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของตน และยังฝึกฝนทักษะทางการเมืองการบริหารงานในท้องถิ่นอีกด้วย ในประเทศไทย ผู้นำทางการเมืองที่มีชื่อเสียง เช่น นายทองหยด จิตตะวีระ, นายสุรินทร์ เทพกาญจนา เป็นต้น ล้วนแต่มีผลงานจากการเป็นนายกเทศมนตรี หรือผู้บริหารท้องถิ่นมาก่อน จนสามารถประสบความสำเร็จเป็นนักการเมืองที่มีชื่อเสียงในระดับชาติ (วิญญู อังคนารักษ์, 2518 : 98)

6. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวความคิดในการพัฒนาชนบท แบบพึ่งตนเองการปกครองท้องถิ่นโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ทำให้เกิดการพัฒนาชนบท แบบพึ่งตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การดำเนินงานพัฒนาชนบท ที่ผ่านมามีอุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมจากประชาชน ในท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ซึ่งการพัฒนาชนบทที่สัมฤทธิ์ผลนั้น จะต้องมาจากการริเริ่มช่วยตนเองของท้องถิ่น ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมแรงกันโดยอาศัยโครงสร้างความเป็นอิสระในการปกครองตนเองซึ่งต้องมาจากการกระจายอำนาจอย่างแท้จริงมีเช่นนั้นแล้ว การพัฒนาชนบทจะเป็นลักษณะ “หยิบยื่นยัดใส่ หรือกึ่งหยิบยื่นยัดใส่” เกิดความคาดหวัง ทุกปีจะมี “ลาภลอย” แทนที่จะเป็นผลดีต่อท้องถิ่นกลับสร้างลักษณะการพัฒนาแบบพึ่งพา ไม่ยอมช่วยตนเอง อันเป็นผลทางลบต่อการพัฒนาพื้นฐานระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นการกระจายอำนาจจึงจะทำให้เกิดลักษณะการพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นหลักสำคัญ ของการพัฒนาชนบทอย่างยิ่ง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2528 : 3-4)

หน่วยการปกครองท้องถิ่นต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการ 1) ต้องเป็นนิติบุคคล เอกเทศแยกจากส่วนกลางมีขอบเขตการปกครองแน่นอนมีคณะผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง 2) มีอิสระในด้านการคลังงบประมาณในการจัดเก็บภาษีและหารายได้ 3) มีอิสระในการกำหนดนโยบายและการบริหารงานของตนเอง 4) อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลางน้อยมาก ดังนั้น การกระจายอำนาจมีข้อพึงระวังและได้กลายเป็นจุดวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งมีอยู่หลายประการดังได้กล่าวไว้แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง ของขอบเขต การกระจายอำนาจและการคำนึงถึงระดับความรู้ความสามารถของประชาชน ซึ่งเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันอย่างมาก และมีมานานตั้งแต่สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 กล่าวคือ ได้มีการถกเถียงถึงความพร้อมของประชาชนต่อการปกครองตนเอง มาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน แต่จากความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นนั้น หากจะมองรวม เป็นจุดใหญ่ๆ แล้ว สามารถแบ่งออกได้เป็นสอง

ด้านคือ ด้านการเมืองการปกครอง และการบริหาร กล่าวคือ ในด้านการเมืองการปกครองนั้น เป็นการปูพื้นฐานของการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย และการเรียนรู้การปกครองตนเอง ส่วนด้านการบริหารนั้น เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลและประชาชนในท้องถิ่นได้หาทางตอบ สนองแก้ปัญหา ด้วยตนเอง ด้วยกลไกทางการบริหารต่างๆ ทั้งในแง่ของการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการจัดการ (วรพิทย์ มีมาก, 2545 : 6)

สรุปได้ว่า แนวความคิดในการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครองของรัฐในอันที่จะรักษาความมั่นคงและความผาสุกของประชาชน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจปกครอง และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลและประชาชนในท้องถิ่นได้หาทางตอบสนองแก้ปัญหาด้วยตนเอง

หลักฆราวาสธรรม 4 ประการ

ฆราวาสธรรม หมายถึง ธรรมะของฆราวาส หรือธรรมะสำหรับผู้ครองเรือน ฆราวาส หมายถึง ผู้ครองเรือน บางทีเรียกว่า คฤหัสถ์ หมายถึง บุคคลที่มีใช้นักบวชหรือพระสงฆ์ที่มีอาชีพแตกต่างกัน เช่น ขาวนา ชาวไร่ พ่อค้า ข้าราชการ นักศึกษา เป็นต้น แนวคิดฆราวาสธรรมหรือธรรมสำหรับชีวิตคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน 4 ประการคือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ อรรถาธิบายว่า

1. สัจจะ ความ ซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน เป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกัน ขาดสัจจะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุเกิดหาวาตระแวงเป็นจุดเริ่มต้นความแตกแยก อานิสงส์ของการมีสัจจะ คือ 1) เป็นผู้มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน 2) เป็นผู้มีความหนักแน่น มั่นคง 3) เป็นผู้มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน 4) ผู้อื่นเคารพยกย่อง 5) ผู้อื่นเชื่อถือ และยำเกรง 6) สมาชิกในครอบครัวมีความสุข และมีความมั่นคง 7) เป็นผู้ได้รับเกียรติ และมีชื่อเสียง โทษของการขาดสัจจะ คือ 1) เป็นผู้ไม่มีความรับผิดชอบ 2) หาดความเจริญในหน้าที่การงานไม่ได้ 3) เป็นคนไม่น่าเชื่อถือ 4) ไร้ชื่อเสียง และเกียรติยศ

2. ทมะ การรู้จักควบคุมอารมณ์ ข่มใจระงับความรู้สึกต่อข้อบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขปรับนิสัยและอัธยาศัย ให้ประสานเข้าหากันได้ไม่ตึงตันเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน ผู้ขาดธรรมข้อนี้ทำให้คนในองค์กรไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข อานิสงส์ของการมีทมะ คือ 1) เป็นผู้รักการฝึกฝนตนอย่างสม่ำเสมอ 2) เป็นผู้มีความรอบคอบ 3) ไม่บาดหมาง และไม่มีความโกรธ 4) เป็นผู้มีความสามารถในการงาน 5) เป็นผู้มีความเป็นเลิศ โทษของการขาดทมะ คือ 1) เป็นผู้ไม่รู้จักการฝึกฝนตน 2) เป็นผู้ไม่มีโทษง่าย 3) ไม่เจริญในหน้าที่การงาน 4) มักเป็นศัตรูกับผู้อื่น 5) เป็นผู้เข้ากับคนอื่นหรือสังคมไม่ได้

3. ขันติ ความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักหนาสาหัสทั้งหลายทั้งจากถ้อยคำหรือกิริยาอาการจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ล่วงเกินโดยตั้งใจหรือไม่ เมื่อเกิดภัยพิบัติ คับขันก็ไม่ตีโพยตีพาย มีสติอดกลั้น คิดอุบายใช้ปัญญาแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดี อานิสงส์ของการมีขันติ 1) เป็นผู้รู้จักใช้ความอดทน และมีความอดทนต่ออุปสรรคและปัญหาต่างๆ 2) ทำงานได้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ 3) สามารถปกครองบริหารได้ดี 4) เป็นผู้ไม่มีศัตรู 5) เป็นที่น่านับถือ และผู้อื่นให้ความเคารพ โทษของการขาดขันติ 1) เป็นผู้มิจิตตอแห่งง่าย ไม่มีความเข้มแข็ง 2) ทำงานไม่สำเร็จ 3) ปกครองบริหารไม่ได้ 4) มักมีศัตรูในทุกแห่ง 5) เป็นผู้ที่ไม่ให้ความเคารพ นับถือ 6) เสื่อมในทรัพย์ได้ง่าย

4. จาคะ ความเสียสละความเผื่อแผ่แบ่งปัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจความสุขส่วนตน เห็นประโยชน์ส่วนรวม ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว อานิสงส์ของการมีจาคะ 1) เป็นผู้มี

จิตเมตตา รู้จักการให้ การเสียสละ 2) ได้รับสิ่งตอบแทนจากผู้อื่นได้ง่าย 3) เป็นผู้ที่คนอื่นให้ความเคารพ นับถือ 4) ปกครองบริวารได้ง่าย 5) คนรอบข้าง คนในครอบครัวมีความสุข โทษของการขาดจาคะ 1) เป็นคนมีความตระหนี่ 2) ผู้อื่นติฉินนินทา 3) ไม่มีผู้คบหา 4) การงานหรืออาชีพไม่เจริญก้าวหน้า 5) ไม่มีผู้ช่วยเหลือในยามตกทุกข์ได้ยาก

หลักฆราวาสธรรม 4 มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างความสงบสุขในสังคม หากคนในสังคมทุกคนปฏิบัติตามหลักธรรมนี้แล้ว ย่อมอำนวยคุณประโยชน์ให้แก่ผู้ปฏิบัติตามทั้งในชาตินี้และในชาติหน้า ก่อให้เกิดความสุขสวัสดิ์ มีความราบรื่นในการดำเนินชีวิต และยังทำให้องค์กรต่างๆ ตลอดจนสังคมเกิดความสงบเรียบร้อย และยังพบว่าหลักพุทธธรรมในข้อนี้ยังสามารถช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายทำงานได้สำเร็จลุล่วงตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้คำจำกัดความไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรมว่า “ฆราวาสธรรม 4” หมายถึง ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ประกอบด้วย ฆราวาสธรรม 4 ประการ ได้แก่ สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์จริงใจ ทำให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกัน ทมะ คือ การรู้จักบังคับ ควบคุมอารมณ์ข่ม ระวังใจฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่องปรับนิสัย และอภัยภัยให้เข้าหากันได้ ชันติ คือ ความอดทนอดกลั้นต่อความลำบากทั้งหลาย จาคะ คือ ความเสียสละเมื่อแม่แบ่งปัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546 : 113-114)

สรุปได้ว่า ฆราวาสธรรม 4 ประการคือ สัจจะ ความซื่อสัตย์จริงใจต่อกันเป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกัน ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกันรู้จักฝึกฝน ปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่องปรับนิสัยและอภัยภัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ ชันติ ความอดทน อดกลั้นต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย จาคะ ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อต่อบุคคลอื่น

บทสรุป

ปัจจุบันสังคมไทย จัดเป็นสังคมแห่งโลกนวัตกรรมการสื่อสารและเทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างไร้พรมแดนส่งผลให้การดำเนินชีวิตเกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่รับเอาอิทธิพลตะวันตกเข้ามาในประเทศไทย โดยเฉพาะค่านิยมที่มุ่งเน้นความเจริญทางด้านวัตถุหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรม อำนาจวัตถุนิยมที่ผู้บริโภคยอมลงทุนซื้อสินค้าที่มีราคาสูงเพื่อสนองต่อความต้องการคือความสุข เมื่อมนุษย์มีความต้องการมากขึ้น ความต้องการที่จะได้รับการตอบสนองย่อมมากขึ้นตามไปด้วย เมื่อสองสิ่งนี้ไม่สมดุลกันจะนำไปสู่ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ลุกลามเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านจริยธรรมตามมา ปัญหาด้านจริยธรรมดังกล่าวนี้ได้แพร่ไปสู่ทุกองค์กรรวมทั้งองค์กรปกครองท้องถิ่น การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญในทางการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะชุมชนที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลซึ่งเป็นกลไกในการปกครองประเทศย่อมมีภาระหน้าที่อย่างมากมายในการบริหารประเทศให้ประชาชนได้รับความสุข แต่ย่อมเป็นไปไม่ได้ที่รัฐบาลจะดูแลและจัดทำบริการให้กับประชาชนได้ทั่วถึงทุกชุมชนของประเทศ เพราะอาจเกิดปัญหาความล่าช้าในการดำเนินงาน อาจจะไม่ตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละชุมชนได้ องค์กรปกครองท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมากเนื่องจากเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดและมีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของประชาชนและสามารถจะตอบสนองความต้องการเบื้องต้นของประชาชนได้

การประยุกต์หลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลนี้มีอยู่ 4 ประการ คือ 1) ด้านปัญญาตามหลักธรรมาภิบาล ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรตระหนักในจริยธรรมประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีที่มีความซื่อตรงตามหลักนิติธรรม 2) ด้านความกล้าหาญตามหลักธรรมาภิบาล ผู้บริหารองค์การท้องถิ่นควรเป็นผู้มีบุคลิกที่ดีที่มีความกล้าหาญมีความศรัทธาเป็นที่ไว้วางใจของชุมชน เข้าสู่อำนาจด้วยกลไกทางการเมืองประพฤติปฏิบัติตนมีความซื่อสัตย์สุจริต 3) ด้านความรู้จักประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ควรปฏิบัติตามความเหมาะสมต่อประชาชน ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน มีการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ตรงจุด และ 4) ด้านความยุติธรรมตามหลักธรรมาภิบาล ปฏิบัติราชการตามภารกิจด้วยความโปร่งใส มีจิตสำนึกในระบอบประชาธิปไตย

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). แนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). การปกครองท้องถิ่นไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สมาคมศิษย์เก่ารัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพย์พรรณ นพวงศ์ ณ ออยุธยา. (2542). ประมวลจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2523). การบริหารงานตำรวจ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพลากร อนุพันธ์. (2564). “องค์ประกอบและตัวบ่งชี้จริยธรรมทางการเมืองของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2525). การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2528). การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น : อภิธานศัพท์ของอารยธรรมโลก. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- วิญญู อังคนารักษ์. (2518). แนวความคิดในการกระจายอำนาจปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- วุฒิชัย จำนงค์. (2523). พฤติกรรมการตัดสินใจ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- วรพิทย์ มีมาก. (2545). “ความรู้และความเข้าใจของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านดาก จังหวัดเชียงใหม่”. สารนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุพัทธรา สุภาพ. (2545). สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

สุภัททา ปิณฑะแพทย์. (2550). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

สมบัติ อ่างธัญวงศ์. (2545). การเมืองแนวความคิดและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร :
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

การจัดการเชิงกลยุทธ์ในองค์กรสมัยใหม่ STRATEGIC MANAGEMENT IN MODERN ORGANIZATIONS

สรศักดิ์ชัย ไชยสกุลวงศ์

Sanchai Chaisakunwong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Chaiyaphum Buddhist College

E-mail : mansanchai2517@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 16 กันยายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 25 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 26 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้บริหารในองค์กรสมัยใหม่ได้มีการเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง เทคโนโลยีในยุคของโลกาภิวัตน์ สภาพแวดล้อมที่มีทั้งโอกาสและอุปสรรคเข้ามาในองค์กรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้บริหารในองค์กรมีการพยากรณ์ คาดการณ์ในการบริหารองค์กร ตัดสินใจให้มีทิศทางเพื่อให้องค์กรอยู่ได้อย่างมั่นคง จึงควรมีเครื่องมือเทคนิคในการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพ จึงนำเสนอในรูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ในองค์กรสมัยใหม่ เพื่อเป็นทางเลือกในการบริหารองค์กรให้อยู่รอดและปลอดภัย

การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) เป็นศาสตร์และศิลป์ทางการบริหารงานในองค์กร ผู้บริหารจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่าทำอย่างไรจึงจะให้องค์กรบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ ในฐานะผู้บริหารจำเป็นจะต้องรู้จักเลือกคนและนำคน นำจุดแข็งและความรู้ความสามารถของคนมาหลอมรวมให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและสร้างองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ที่สามารถพัฒนาก้าวทันการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่องและสิ่งสุดท้ายคือผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ เพื่อสร้างภาพที่อยากให้องค์กรเป็นไปในอนาคต เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน รวมทั้งจะต้องรู้จักวางแผนกลยุทธ์ เพราะกลยุทธ์เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จหรือความเป็นเลิศซึ่งต้องอาศัยการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ผู้วางแผนกลยุทธ์จะต้องสามารถมองไปข้างหน้าได้อย่างถูกต้อง เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จและเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

คำสำคัญ: การจัดการ, กลยุทธ์, องค์กรสมัยใหม่

Abstract

This academic article aims to prepare executives in modern organizations to cope with constant changes in economics, politics, government, and technology in the era of globalization, and the environment that has both opportunities and obstacles that

constantly enter the organization. This allows executives in the organization to forecast and predict the organization's management, and make decisions to have a direction so that the organization can remain stable. Therefore, there should be tools and techniques for effective organization management. Therefore, it is presented in the form of strategic management in modern organizations as an alternative for managing the organization to survive and be safe.

Strategic Management is the science and art of management in organizations. Executives must always be aware of how to make the organization achieve its goals or objectives, in line with economic and social changes and technological advancements. As an executive, it is necessary to know how to select and lead people, to combine their strengths and knowledge and abilities into one to enhance their potential and create an organization that is a learning organization that can continuously develop and keep up with changes. Finally, executives must have a vision to create an image of what they want the organization to be in the future, to determine the direction of operations, and to know how to plan strategies because strategies are tools to drive the organization towards success or excellence, which requires strategic planning. Strategic planners must be able to look ahead correctly, understand the changes in the environment that will occur in the future, and lead the organization towards success and the goals that have been set.

Keywords: Management, Strategy, Modern Organization

บทนำ

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) ไว้ดังนี้ (จินตนา บุญบงการ และณัฐพันธ์ เจริญนันท (2549 : 14) ให้ความหมาย การจัดการเชิงกลยุทธ์หมายถึง กระบวนการที่ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและข้อมูลสำคัญของธุรกิจที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจ การวางแผนทางการดำเนินงาน และควบคุมการปฏิบัติงานเชิงกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อที่จะสร้างความมั่นใจว่าองค์กรสามารถที่จะดำเนินการได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถมีพัฒนาการและสามารถแข่งขันในอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พิบูล ที่ปะปาล (2551 : 10) ให้ความหมาย การจัดการเชิงกลยุทธ์ ว่า เป็นการกำหนดทิศทางหรือวิถีทางในการดำเนินงานขององค์กรเพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดแนวทางหรือทิศทางในการดำเนินงานนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่างๆที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร เพื่อจัดทำแผนงานดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เลสลี และบายร์ส (Leslie and Byars, 2000) ได้กล่าวว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการกำหนดการปฏิบัติการที่เหมาะสมและมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องของแผนเชิงกลยุทธ์ โดยกำหนดทิศทางและการทำงานในระยะยาวขององค์กร ดังนั้นการจัดการเชิงกลยุทธ์จึงมีการพัฒนาแผนเชิงกลยุทธ์และปรับให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เพียร์ซ และโรบินสัน (Pearce and Robinson, 2000 : 3) ได้ให้ความหมาย การจัดการเชิงกลยุทธ์ ไว้ว่า หมายถึง กระบวนการตัดสินใจและการปฏิบัติต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการวางแผนและการปฏิบัติตามแผน โดยวิธีการเหล่านั้นจะสามารถช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (โรบบินส์ และคูล

เทอร์ (Robbins and Coulter, 2007 : 89) ให้ความหมาย การจัดการเชิงกลยุทธ์ คือ กิจกรรมต่างๆที่ผู้บริหารกระทำเพื่อให้ได้กลยุทธ์ขององค์กร โดยจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการจัดการที่เป็นพื้นฐานขององค์กร คือการวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม โดยเพิ่มและเน้นการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กร เพื่อให้ทราบสถานะขององค์กรเพื่อกำหนดกลยุทธ์อย่างเหมาะสมก่อนนำไปปฏิบัติต่อไป

เพราะฉะนั้น การจัดการเชิงกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการจัดการขององค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในระยะยาวที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ มีการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องโดยคำนึงถึงบริบทขององค์กรและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ได้แผนงานในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมก่อนที่จะนำแผนงานลงสู่การปฏิบัติ

ความหมายของกลยุทธ์

คำว่า “กลยุทธ์” (Strategy) มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย มีความแตกต่างกัน ดังนี้ (สุมาลี จิระจรัส (2548 : 23) สรุปความหมาย กลยุทธ์ ว่า เป็นวิธีในการปฏิบัติที่องค์กรเลือกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ในอนาคตจากสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่

สุพานิ สฤกษ์วานิช (2552 : 361) ได้ให้ความหมายกลยุทธ์ว่าหมายถึง แผนงานสำคัญที่องค์กรจะใช้เป็นแนวทางในการบรรลุสู่เป้าหมายหลักขององค์กร

ฮิล (Hill, 1998) ให้ความหมาย กลยุทธ์ คือ รูปแบบเฉพาะของการตัดสินใจและการปฏิบัติที่ผู้บริหารใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

พิตส์ และเล (Pitts and Lei, 2000 : 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่ากลยุทธ์ หมายถึง แนวคิด และแผนงานต่างๆ ที่องค์กรนำมาใช้เพื่อให้เกิดความสำเร็จเหนือคู่แข่ง กลยุทธ์จะถูกออกแบบเพื่อช่วยให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จ โดยมีความได้เปรียบและมีประสิทธิภาพเหนือกว่าคู่แข่ง

สเคอร์เมอร์ฮอร์น (Schermerhorn, 2002 : 203) ให้ทรรศนะว่า กลยุทธ์ คือ แผนแม่บทที่ครอบคลุมทุกกระบวนการปฏิบัติงานขององค์กร เป็นตัวกำหนดทิศทางการดำเนินงานในระยะยาว และเป็นแนวทางการใช้ทรัพยากรที่มีให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืนและได้เปรียบทางการแข่งขัน

สรุปได้ว่า กลยุทธ์ หมายถึง แผนงานหรือแนวปฏิบัติที่ระบุเป้าหมายในอนาคต โดยทำหน้าที่เป็นเครื่องมือของผู้บริหาร มีเป้าหมายที่ต้องการให้องค์กรบรรลุประสิทธิผลที่ตั้งไว้

ระดับของกลยุทธ์

Strategy หรือกลยุทธ์เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดในการทำธุรกิจเพื่อให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนได้ตามเป้าหมายและกรอบเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถแบ่งออกมาได้เป็น 3 ระดับของการออกแบบกลยุทธ์ได้แก่ กลยุทธ์ระดับองค์กร กลยุทธ์ระดับธุรกิจ และกลยุทธ์ระดับปฏิบัติการ โดยแต่ละระดับจะใช้สำหรับการวางแผนในแต่ละส่วน เพื่อให้ครอบคลุมกับการทำงานของทั้งองค์กร

ระดับที่ 1 กลยุทธ์ระดับองค์กร (Corporate Strategy)

คือการมองภาพรวมเพื่อกำหนดเป้าหมายหลักขององค์กรและทิศทางในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย (สมยศ นาวิการ (2536 :90) ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจ (Mission) ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบด้วยกันได้แก่

Growth – กลยุทธ์เพื่อเน้นการเติบโตด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การขยายตลาด การร่วมพันธมิตร เป็นต้น

Stability – กลยุทธ์แบบคงตัวที่ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงหรือลงทุนอะไรเพิ่มเติม แต่พยายามรักษามาตรฐานผลการดำเนินงานให้คงที่

Retrenchment – กลยุทธ์แบบหดตัว ซึ่งมักจะพบในกลุ่มบริษัทที่มีความต้องการที่ลดลง อาทิ กลุ่มธนาคารเมื่อมีการเข้ามาของ FinTech ทำให้สาขาส่วนใหญ่จำเป็นต้องปิดตัวลงและให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น

ระดับที่ 2 กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business Strategy)

การสร้างจุดแข็งทางการแข่งขันในธุรกิจเพื่อที่จะให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนได้ตามเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจที่สำคัญเกี่ยวกับวิธีการเติบโต การสร้างธุรกิจหลักใหม่ การระบุนวัตกรรมใหม่ของการทำงาน การจัดสรรทรัพยากรและการบรรลุประสิทธิภาพด้านต้นทุน ซึ่งจะพบบ่อยครั้งได้แก่ 5 กลยุทธ์ดังนี้

Cost Leadership – กลยุทธ์สร้างราคาต้นทุนที่ต่ำกว่า เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าได้ในราคาที่ถูกกว่าคู่แข่งในตลาด และก้าวเป็นผู้ที่สามารถกำหนดราคาสินค้าในตลาดได้

Differentiation – กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง ด้วยการหา Positioning ใหม่ขององค์กรที่ยังไม่มีคู่แข่งอยู่หรือลงไปเล่นด้วยมากนัก เพื่อให้ดึงดูดความสนใจและเจ้าของกลุ่มลูกค้าใหม่ได้

Customer Centric – กลยุทธ์การปรับตัวตามความต้องการของลูกค้าผ่านการเอาลูกค้าเป็นที่ตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการคิดค้นผลิตภัณฑ์หรือออกแบบบริการให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อยู่เสมอ

Niche Market – กลยุทธ์การเจาะตลาดเฉพาะกลุ่มด้วยการกำหนดกลุ่มลูกค้าที่มีความเฉพาะ ไม่จำเป็นต้องขายทุกคนบนโลก แต่เลือกเฉพาะกลุ่ม ซึ่งข้อดีคือจะทำให้องค์กรของเรามีเอกลักษณ์เฉพาะตัวได้อย่างชัดเจน และไม่จำเป็นต้องแข่งกับองค์กรอื่นมากนัก

Cost Focus – กลยุทธ์ที่เป็นการประยุกต์รวมกันของ Cost Leadership และ Niche market ที่เน้นขายให้กับกลุ่มที่เฉพาะเจาะจงกว่าในต้นทุนที่ต่ำ เช่น สายการบินราคาประหยัดสำหรับนักศึกษา

ระดับที่ 3 กลยุทธ์ระดับปฏิบัติการ (Operational Strategy)

การพัฒนาการทำงานของภายในองค์กรเพื่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความเร็ว ประสิทธิภาพและการบริหารต้นทุน รวมไปถึงการระบุและจัดลำดับความสำคัญของการริเริ่มการปรับปรุงการดำเนินงานให้เกิดความพร้อมขององค์กร ซึ่งกลยุทธ์ระดับนี้จะมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละหน้าที่ เช่น

Implementation (ฝ่ายปฏิบัติการ) – กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาสายผ่านการผลิตให้ได้ผลผลิตที่รวดเร็วควบคู่ไปกับคุณภาพ และเตรียมพร้อมสำหรับการจัดลำดับความสำคัญ การพัฒนาความคิดริเริ่ม การเปลี่ยนแปลง และการวางแผนพัฒนาการเปลี่ยนแปลง

Marketing (การตลาด) – กลยุทธ์เพื่อการวางแผน Brand positioning และ Brand identity เพื่อให้เป็น Top-of-mind ในตลาด รวมถึงการบริหารค่าใช้จ่ายให้คุ้มค่ากับการลงทุน (Return on Investment)

Financial (การเงิน) – กลยุทธ์เพื่อการบริหารจัดการกระแสเงินสดซึ่งเปรียบเสมือนกับเส้นเลือดของธุรกิจอย่างไรให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย รวมไปถึงการมองหาโอกาสของแหล่งเงินทุน เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่น

การสร้างกลยุทธ์ที่ดี คือการช่วยให้องค์กรต่าง ๆ ขับเคลื่อนการเติบโตโดยการกำหนดทิศทางกลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จ และผลสานความเชี่ยวชาญในท้องถิ่นเข้ากับเครื่องมือเทคโนโลยี พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการปรับปรุงเพื่อสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

ความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์

หลักการของการจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยให้ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานขององค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลงและได้รับผลกระทบ โดยคำนึงผลที่จะเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่มีต่อองค์กรได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิผล มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ไว้ดังนี้
 สุมาลี จิระจรัส (2548 : 25 - 26) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ ไว้ดังนี้

1. การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการกำหนดทิศทางที่ชัดเจนขององค์กร ผู้กำหนดกลยุทธ์จะทำการกำหนดวิสัยทัศน์ในอนาคตขององค์กร ทำให้สมาชิกทั้งองค์กรทราบถึงทิศทางที่ทุกคนจะดำเนินไปอย่างชัดเจน

2. การจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยให้ผู้บริหารระดับสูง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการมองถึงอนาคตขององค์กร ซึ่งสามารถช่วยลดความเสี่ยงขององค์กรในอนาคตลงได้

3. การจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานและใช้ทรัพยากรที่ตนมีในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลสำเร็จดีกว่าการบริหารงานตามปกติ

4. การจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (Resistance to Change) การจัดการเชิงกลยุทธ์มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากสมาชิก ทำให้ทุกคนเกิดความพึงพอใจในการยอมรับแผนกลยุทธ์นั้น ทำให้การต่อต้านมีน้อยลง

5. การจัดการเชิงกลยุทธ์สร้างความสอดคล้องในการปฏิบัติงาน (Harmony) จากการมีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ ทำให้สมาชิกทุกคนรับทราบและยอมรับทิศทางที่ชัดเจนขององค์กร
 บุญเลิศ เย็นคงคา และคณะ (2549 : 19) กล่าวว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญดังนี้

1. ช่วยให้องค์กรมีวัตถุประสงค์และภารกิจขององค์กรในอนาคตอย่างชัดเจน สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงานในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ช่วยให้การดำเนินงานสอดคล้องในหน้าที่ต่าง ๆ ภายในองค์กร เพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. เปิดโอกาสให้ผู้บริหารระดับต่างๆ มีส่วนร่วมในการบริหาร มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาองค์กร

4. ช่วยให้องค์กรสามารถคาดการณ์ปัญหาที่จะเกิดขึ้น แล้วเปลี่ยนแปลงปัญหาให้เป็นโอกาสที่จะดำเนินธุรกิจในอนาคต

5. ช่วยให้ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถตัดสินใจได้อย่างรอบคอบและสามารถลดความเสี่ยงได้

กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

การจัดการเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยพื้นฐาน 5 ประการ กิ่งพร ทองใบ (๒๕๔๙:๕๔) คือ

- 1.การกำหนดทิศทาง (Direction Setting)
- 2.การประเมินองค์การและสภาพแวดล้อม (Environment Scanning)
- 3.การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation)
- 4.การดำเนินกลยุทธ์ (Strategy Implementation)
- 5.การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and Control)

กำหนดทิศทาง ในการกำหนดทิศทางขององค์การจะประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) และการกำหนดภารกิจ (Mission) หรือกรอบในการดำเนินงานที่ชัดเจนจะช่วยให้องค์การสามารถกำหนดทิศทางในระยะยาว อีกทั้งยังแสดงถึงความตั้งใจในการดำเนินธุรกิจอีกด้วย

ภารกิจ (Mission) ในกระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์นั้น ชั้นแรกองค์การจะต้องระบุภารกิจและเป้าหมายหลักที่สำคัญของบริษัท ซึ่งภารกิจ หมายถึง ประกาศหรือข้อความของบริษัทที่พยายามกำหนดว่าจะทำอะไรในปัจจุบัน และกำลังจะทำอะไรในอนาคตและองค์การเป็นองค์การแบบใด และจะก้าวไปสู่การเป็นองค์การแบบใดทั้งนี้เพื่อบรรลุสู่ความเป็นเลิศเหนือคู่แข่ง ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วข้อความเรื่องภารกิจขององค์การจะประกอบไปด้วย ข้อความที่บ่งบอกถึงคุณค่าทางปรัชญาสำคัญที่ผู้บริหารตัดสินใจกระทำ ซึ่งแสดงถึงพันธะของบริษัทที่มีต่อเป้าหมายและสอดคล้องกับคุณค่าของผู้บริหาร นอกจากนี้แล้วภารกิจยังจะสร้างสภาพแวดล้อมในการกำหนดกลยุทธ์อีกด้วย

เป้าหมาย (Goal) คือ การบอกถึงสิ่งที่องค์การปรารถนาให้เกิดขึ้นในอนาคต และพยายามบรรลุ โดยมีการกำหนดให้ชัดเจน กระชับ ตรงจุด และสามารถวัดได้ ทั้งนี้ การกำหนดเป้าหมายจะมีการกำหนดให้ชัดเจนขึ้นกว่าการกำหนดภารกิจว่าจะต้องทำอะไร

การประเมินองค์การและสภาพแวดล้อม (Environment Scanning)

ในการประเมินสภาพแวดล้อมขององค์การนั้นจะประกอบไปด้วยการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก และการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค หรือโดยทั่วไปจะเรียกว่าการวิเคราะห์ตามตัวแบบสว็อท (SWOT Analysis) ได้แก่

- การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength -S)
- การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness -W)
- การวิเคราะห์โอกาส (Opportunity -O)
- การวิเคราะห์ภาวะคุกคาม (Threat- T)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในขององค์การ (Internal Analysis)

การวิเคราะห์ภายในขององค์การนั้น จะทำให้ทราบถึงจุดอ่อนและจุดแข็งขององค์การ ช่วยให้ประเมินอดีตและแนวโน้มในปัจจุบัน การวิเคราะห์ภายในสามารถทำได้โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ (Critical success factor) การวิเคราะห์ (Value chain) และวิเคราะห์กระบวนการหลัก (Core business process) ซึ่งจะทำให้องค์การมีความสามารถหลักที่โดดเด่น (Core competency) การวิเคราะห์ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ (Critical success factor) สามารถทำได้

โดยการวิเคราะห์ลักษณะของกิจการ ตำแหน่งทางการแข่งขัน สภาพแวดล้อมทั่วไป และการพัฒนาองค์กร

การวิเคราะห์ห่วงโซ่ค่านิยม (Value chain) เป็นการพยายามเชื่อมโยงกิจกรรมหลัก และกิจกรรมย่อยขององค์กร โดยการพยายามจัดกิจกรรมย่อยให้สนับสนุนกิจกรรมหลัก เพื่อจะสร้างคุณค่าที่สนองตอบกับค่านิยมของลูกค้า โดยสายงานหลักจะทำหน้าที่ในการผลิตกิจกรรมพื้นฐาน ประกอบไปด้วย การนำเข้าวัตถุดิบ การผลิตสินค้าและบริการ การตลาด และการให้บริการลูกค้า ส่วนสายงานสนับสนุนจะทำหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาเทคโนโลยี การการจัดซื้อวัตถุดิบ เนื่องจากการวิเคราะห์ห่วงโซ่ค่านิยม จะทำให้องค์กรได้รับรู้ถึงค่านิยมของลูกค้าได้อย่างชัดเจน ทำให้สามารถวิเคราะห์และเชื่อมโยงค่านิยมของลูกค้า เข้าสู่กิจกรรมทุกกิจกรรมขององค์กร

การวิเคราะห์กระบวนการหลัก (Core business process) และระบบการดำเนินงาน เป็นกระบวนการสร้างคุณค่าที่เชื่อมโยงระหว่างผู้จัดหาวัตถุดิบ องค์กร และลูกค้าเข้าด้วยกัน โดยมีกระบวนการหลักขององค์กร เพื่อพัฒนาสินค้าและบริการ และเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า

โดยสรุปแล้วการวิเคราะห์ปัจจัยภายในหรือสภาพแวดล้อมภายในนี้จะทำให้ทราบถึงจุดแข็งหรือจุดอ่อนทางธุรกิจขององค์กร

จุดแข็ง : ลักษณะหรือองค์ประกอบขององค์กรที่มีสมรรถนะเหนือกว่า

จุดอ่อน : ลักษณะหรือองค์ประกอบขององค์กรที่มีสมรรถนะด้อยกว่าเมื่อเทียบกับคู่แข่ง

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร (External Analysis)

สภาพแวดล้อมทั่วไป (General Environment) เป็นสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญ แต่อาจจะไม่ใช่สิ่งแวดล้อมที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับองค์กรโดยตรงแต่เป็นสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป มีตัวแบบในการพิจารณา คือ PEST Environment อุทัย ต้นละมัย (2544:78) ได้แก่

สภาพแวดล้อมด้านการเมือง (Political Environment -P)

สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ (Economic Environment -E)

สภาพแวดล้อมด้านสังคม (Sociological Environment -S)

สภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยี (Technology Environment -T)

สภาพแวดล้อมทั่วไปสามารถส่งผลกระทบต่อองค์กรได้ ยกตัวอย่างเช่น หากรัฐออกกฎหมายที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ ก็จะมีผลดีต่อโอกาสในการดำเนินงานขององค์กร หรือการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่รวดเร็วอาจส่งผลให้สินค้ามีความล้าสมัยอย่างรวดเร็ว เป็นต้น

สภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน (Task Environment) ไมเคิล อี พอร์เตอร์ (Michael E.Poter) ได้เสนอตัวแบบการวิเคราะห์สภาพการแข่งขัน โดยใช้ตัวแบบที่ชื่อ The Five Competitive Force ซึ่งจะทำให้เราทราบถึงสมรรถภาพคู่แข่งที่เข้ามาใหม่ ทราบความต้องการของลูกค้า สามารถสร้างความร่วมมือกับผู้จัดส่งวัตถุดิบ การระมัดระวังไม่ให้ลูกค้าหันไปให้ความสนใจสินค้าทดแทน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นตัวแบบที่ช่วยในการวิเคราะห์คู่แข่งได้เป็นอย่างดี

การวิเคราะห์คู่แข่งที่เข้ามาใหม่ (New Entrance) ผู้ที่เข้ามาใหม่มีความมุ่งหวังที่จะเข้ามามีส่วนร่วม หรือมีส่วนแบ่งทางการตลาด ดังนั้น จึงเป็นภาวะที่คุกคาม ซึ่งจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอุปสรรคที่เข้ามาและภาวะการตอบโต้ขององค์กร โดยสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ที่เข้ามาใหม่ ได้แก่

Economies of Scale ความประหยัดที่เกิดจากการผลิตจำนวนมาก (Economies of Scale) ทำให้คู่แข่งต้องมีการผลิตที่มีขนาดใหญ่พอ จึงจะสามารถต่อสู้กับกิจการเดิมได้

ความแตกต่างของสินค้า Differentiation หรือ ขนาดของทุน Capital Requirement เนื่องจากผู้ที่เข้ามาใหม่จะต้องแบกรับภาระต้นทุนที่สูงมากในด้านต่าง ๆ เป็นต้น เหล่านี้เป็นตัวอย่างของอุปสรรคสำหรับผู้เข้ามาใหม่ ซึ่งนักบริหารจะต้องสร้างภาวะการตอบโต้ โดยอาศัยความได้เปรียบด้านอุปสรรคของผู้เข้ามาใหม่ในด้านต่าง ๆ

การวิเคราะห์ผู้ซื้อ (Buyer) ผู้บริหารในองค์การภาครัฐ และภาคเอกชน จะต้องให้ความสำคัญกับลูกค้า เนื่องจากองค์การจะต้องเผชิญกับอำนาจการต่อรองของลูกค้า ในเรื่องของปริมาณ คุณภาพ และราคา

การวิเคราะห์ผู้จัดส่งวัตถุดิบ (Supplier) ผู้จัดส่งวัตถุดิบจะมีความสำคัญเนื่องจากองค์การจะต้องเผชิญกับพลังการต่อรองของผู้จัดส่งวัตถุดิบเช่นเดียวกับลูกค้า ดังนั้นผู้บริหารทั้งองค์การภาครัฐ และองค์การภาคเอกชน จะต้องปรับกลยุทธ์เพื่อรับกับพลังการต่อรองนั้น

การวิเคราะห์สินค้าทดแทน (Substitute) การมีสินค้าหรือบริการทดแทนทำให้องค์การต่าง ๆ จะต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้า ราคา และบริการที่นำเสนอให้กับลูกค้า เนื่องจากการละเลยความสำคัญดังกล่าวจะทำให้้องค์การเสียเปรียบต่อคู่แข่งได้

การวิเคราะห์คู่แข่ง (Rival) คู่แข่งมีความสำคัญอย่างยิ่งที่นักบริหารจะต้องคำนึงถึง เนื่องจากนักบริหารจะต้องใช้กลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง การละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญกับคู่แข่ง จะหมายถึงความพ่ายแพ้

โดยสรุปแล้วการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกหรือสภาพแวดล้อมภายนอกนี้จะทำให้ทราบถึงโอกาสหรืออุปสรรคทางธุรกิจขององค์การ

โอกาส : การผสมผสานระหว่างเหตุการณ์ เวลา สถานที่ ที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นประโยชน์ต่อองค์การ มาทำให้องค์การมีสมรรถนะที่จะดำเนินการบางอย่างที่เหนือกว่าคู่แข่ง

อุปสรรค : เหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และถ้าเกิดขึ้นก็จะทำความเสียหายให้แก่้องค์การ

การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation)

การกำหนดกลยุทธ์ เป็นการพัฒนาแผนระยะยาวบนรากฐานของโอกาสและอุปสรรค ที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน โดยองค์การจะต้องกำหนดและเลือกกลยุทธ์ที่ดีที่สุดที่เหมาะสมกับองค์การที่สุด ผู้บริหารต้องพยายามตอบคำถามว่าทำอย่างไรองค์การจึงจะไปถึงเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ได้ โดยใช้ความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์การกำหนดเป็นกลยุทธ์ ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงระดับที่แตกต่างกันของกลยุทธ์ด้วย ซึ่งมีทั้งสิ้น 3 ระดับ คือ

กลยุทธ์ระดับองค์การ (Corporate Strategy) เป็นกลยุทธ์ที่ครอบคลุมและบ่งบอกถึงกลยุทธ์โดยรวม และทิศทางในการแข่งขันขององค์การว่า องค์การจะมีการพัฒนาไปสู่ทิศทางใด จะดำเนินงานอย่างไร และจะจัดสรรทรัพยากรไปยังแต่ละหน่วยขององค์การอย่างไร เช่น การดำเนินธุรกิจแบบครบวงจร การขยายตัวไปในธุรกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกันเลย เป็นต้น ตัวอย่างเครื่องมือ (Tools) ที่ช่วยในการกำหนดกลยุทธ์ในระดับองค์การ เช่น Boston Consulting Group Matrix, McKinsey 7 - S Framework เป็นต้น

กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business Strategy) เป็นการกำหนดกลยุทธ์ในระดับที่ย่อยลงไป จะมุ่งปรับปรุงฐานะการแข่งขันขององค์การกับคู่แข่ง และระบุถึงวิธีการที่องค์การจะใช้ในการแข่งขัน มุ่งปรับปรุงฐานะการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น โดยอาจรวมกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกันได้ด้วยกัน

ภายในหน่วยธุรกิจเชิงกลยุทธ์ (Strategic Business Unit - SBU) เดียวกัน กลยุทธ์ระดับธุรกิจของ SBU นี้จะมุ่งการเพิ่มกำไร (Improving Profitability) และขยายการเติบโต (Growth) ให้มากขึ้น บางครั้งจึงเรียกกลยุทธ์ในระดับนี้ว่ากลยุทธ์การแข่งขัน (Competitive Strategy) ซึ่งโดยทั่วไปจะมีอยู่ 3 กลยุทธ์ คือ การเป็นผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (Cost Leadership) การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) และการจำกัดขอบเขตหรือการมุ่งเน้นหรือการรวมศูนย์ (Focus Strategy)

กลยุทธ์ระดับปฏิบัติการ (Operational Strategy) เป็นการกำหนดกลยุทธ์ที่ครอบคลุมวิธีการในการแข่งขัน แก่ผู้เกี่ยวข้องในหน่วยงาน (Function) ต่าง ๆ มุ่งเน้นให้แผนงานตามหน้าที่พัฒนากลยุทธ์ขึ้นมา โดยอยู่ภายใต้กรอบของกลยุทธ์ระดับองค์กรและกลยุทธ์ระดับธุรกิจ เช่น แผนการผลิต แผนการตลาด แผนการดำเนินงานทั่วไป แผนการด้านทรัพยากรบุคคล แผนการเงิน เป็นต้น

Michel Robert ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการสร้างกลยุทธ์ไว้ในหนังสือ e-Strategy ที่อาจแตกต่างไปจากทั่ว ๆ ไปว่า ขั้นตอนในการสร้างกลยุทธ์จะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่เราทำได้ดีที่สุด What you do best แต่ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่คู่แข่งของเราทำอยู่ (Not what the others do) ซึ่งแนวคิดนี้ใช้ได้ทั้งธุรกิจการผลิตและธุรกิจบริการ โดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ

1. ระบุแรงขับเคลื่อน (Driving Force) ขององค์กร ที่สามารถช่วยให้มีความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับจุดแข็งที่องค์กรมีอยู่ เช่น การที่องค์กรมีเทคโนโลยีที่แตกต่าง องค์กรสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นตัวนำสำคัญในการดำเนินงานได้ เป็นต้น

2. สร้างกรอบแนวคิดทางธุรกิจ (Business Concept) อย่างสั้น ๆ เพื่อแสดงว่าจะใช้แรงขับเคลื่อนนั้นอย่างไร เช่น จะใช้เทคโนโลยีนั้นผลิตสินค้าอะไร จะเจาะจงขายยังภูมิภาคใด

3. ระบุความเชี่ยวชาญขององค์กร (Area of Excellence) ที่เราต้องการ เพื่อนำมาใช้สนับสนุนกลยุทธ์ เช่น อาจจำเป็นต้องปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น หรือการสร้างความชำนาญในการขายและบริการแก่พนักงานขาย เป็นต้น

4. ระบุประเด็นสำคัญ (Critical Issues) หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญ ที่อาจจะต้องถูกปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เอื้อต่อการนำกลยุทธ์ไปดำเนินการ เช่น โครงสร้าง (Structure) กระบวนการหรือระบบ (Process/System) ทักษะและความสามารถ (Skills/Competencies) ระบบการให้ผลตอบแทน (Compensation) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีทฤษฎีที่ว่าด้วยกลยุทธ์ที่สามารถนำมาพิจารณาใช้ได้มากมาย แต่ย่อมไม่มีทฤษฎีหรือแนวทางจัดการใดใช้ได้กับทุกสถานการณ์ ดังนั้น จึงไม่มีสูตรสำเร็จในการกำหนดกลยุทธ์และสร้างกลยุทธ์ที่สามารถใช้ได้กับทุกสถานการณ์ แต่อย่างน้อยในการกำหนดกลยุทธ์นั้นควรจะได้พิจารณาเกณฑ์ต่อไปนี้ประกอบด้วย เช่น เป็นกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมภายนอก เป็นกลยุทธ์ที่สร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน เป็นกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ในระยะยาว เป็นกลยุทธ์ที่มีความยืดหยุ่น เหมาะสม เป็นกลยุทธ์ที่เป็นไปได้

การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation)

คือกระบวนการที่ผู้บริหารแปลงกลยุทธ์และนโยบายไปสู่แผนการดำเนินงาน กำหนดรายละเอียดด้านต่าง ๆ เช่น ด้านงบประมาณ หรือวิธีการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการนี้อาจจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภายในด้านวัฒนธรรม โครงสร้าง หรือระบบการบริหาร เพื่อให้สามารถดำเนินการตามกลยุทธ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยทั่วไปจะประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

1. ขั้นตอนของการกำหนดแผนและการจัดสรรทรัพยากร (Resources Allocation)

2. ขั้นตอนของการปรับโครงสร้างองค์กร เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของการใช้กลยุทธ์และการใช้ทรัพยากร เป็นต้น

3. ขั้นตอนของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในส่วนของระบบและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล เช่น เรื่องระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบบริหารบุคคล (การให้การศึกษา การให้การอบรม การกระตุ้น ส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรทำงานได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ) เป็นต้น

4. การกระจายกลยุทธ์ (Strategic Deployment) หากองค์กรมีการสร้างวิสัยทัศน์ สร้างพันธกิจขึ้นมาแล้ว แต่ไม่ได้มีการดำเนินการก็จะทำให้เกิดการสูญเปล่า (Waste) ได้ เพราะแม้ว่าแผนเหล่านั้นจะเป็นแผนงานที่ถูกจัดทำมาอย่างดี ผ่านการระดมความคิดมาอย่างเข้มข้นเพียงใดก็ตาม หากไม่ลงมือปฏิบัติก็ย่อมไม่เกิดผลเป็นรูปธรรมขึ้น

ดังนั้นเพื่อทำให้เกิดผลจึงจำเป็นต้องมีการกระจายแผนไปยังทุก ๆ ส่วนทั่วทั้งองค์กร โดยต้องสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ อย่างชัดเจน และเข้าใจได้ ซึ่งจากเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Strategic goals) อาจถูกแปลงเป็นเป้าหมายย่อย (Sub-goals) กำหนดเป็นเป้าหมายประจำปี (Annual goals) จากนั้นจะแตกไปเป็นเป้าหมายของแต่ละกลุ่ม แต่ละโครงการ เพื่อให้ทราบว่า เป้าหมายของตนเองที่ชัดเจนนั้นคืออะไร และควรจะดำเนินการที่เรื่องใดก่อน ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างสุดเข้าใจเป้าหมายที่ไม่คลาดเคลื่อนแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อกระบวนการในการวัดผลที่เหมาะสมด้วย ทั้งยังช่วยให้มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมพอดี เพียงเพื่อให้บรรลุผลในแต่ละกลุ่มหรือแต่ละโครงการนั่นเอง

ความสำเร็จขององค์กรนั้นเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการนำกลยุทธ์ไปประยุกต์ปฏิบัติ ทั้งนี้ผู้บริหารควรมีการมอบหมาย และกำหนดแนวทางหรือวิธีการในการปฏิบัติงาน สิ่งที่สำคัญในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้ปฏิบัติจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการปฏิบัติงานอย่างถ่องแท้

การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and Control)

เป็นหน้าที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลกลยุทธ์ที่นำไปปฏิบัติ ทั้งนี้ในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัตินั้นมักจะมีข้อผิดพลาดที่ต้องการการปรับปรุง เพื่อให้แน่ใจว่ากลยุทธ์นั้นจะก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ตรงตามแผนที่ได้ตั้งไว้

การตรวจสอบกลยุทธ์ (Strategic Control) จะมีการวัดผลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีการกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานโดยมาวัดการดำเนินงานที่เหมาะสมกับแต่ละองค์กร ซึ่งในแต่ละองค์กรจะมาตรฐานและเกณฑ์การดำเนินงานของตนเอง ทั้งนี้การกำหนดมาตรฐานควรมีความระมัดระวังเพื่อให้สามารถสะท้อนผลการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในการติดตามควบคุมและประเมินผลนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาดูแลแผนกลยุทธ์โดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องมีบุคลากรที่มีความรับผิดชอบเต็มเวลาที่สามารถทุ่มเทให้กับการติดตามและประเมินผลได้อย่างเต็มที่ หน่วยงานนี้ควรอยู่กับฝ่ายวางแผนที่มีผู้บริหารในฝ่ายอยู่ในระดับผู้บริหารชั้นสูง อย่างไรก็ตามในการดำเนินกลยุทธ์นั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือที่ดีจากทุกฝ่ายตลอดเวลา จึงอาจมีความจำเป็นในการตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนกลยุทธ์ที่ประกอบด้วยผู้แทนระดับบริหารจากฝ่ายต่าง ๆ ขึ้นร่วมด้วย

บทสรุป

ในการจัดการเชิงกลยุทธ์ยุคใหม่ และการดำเนินธุรกิจมีการแข่งขันค่อนข้างสูง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องอาศัยชั้นเชิงในการบริหารที่เหนือกว่าคู่แข่ง หรืออาศัยความว่องไวในการปรับตัวให้ทันต่อภาวะการแข่งขันที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การจัดการเชิงกลยุทธ์จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้นักบริหารกำหนดทิศทางของธุรกิจของตนเอง เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในขององค์กร กำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับองค์กร เพื่อที่จะนำกลยุทธ์เหล่านั้นไปประยุกต์ใช้และควบคุมประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรได้ ทั้งนี้ไม่จำกัดเฉพาะแต่องค์กรภาครัฐหรือภาคเอกชนแต่อย่างใด กลยุทธ์ขององค์กรจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรได้ การทำความเข้าใจและการพยายามศึกษาขององค์กรที่ประสบผลสำเร็จในการใช้กลยุทธ์เพื่อการจัดการ จะทำให้นักบริหารได้ทราบถึงคุณประโยชน์ของกลยุทธ์ ที่จะช่วยสนับสนุนองค์กรให้ประสบความสำเร็จและจะต้องมีการพิจารณาเลือกกลยุทธ์และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมขององค์กรที่เปลี่ยนแปลงในอนาคต

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

๑. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment Analysis) องค์กรต้องเข้าใจถึงสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถปรับกลยุทธ์ตามปัจจัยเหล่านี้ได้อย่างทันท่วงที

๒. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment Analysis) การเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรช่วยให้สามารถพัฒนาทรัพยากรและความสามารถในการแข่งขันได้ เช่น การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล เทคโนโลยี และกระบวนการผลิต

๓. การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) องค์กรสมัยใหม่มุ่งเน้นการสร้างความได้เปรียบที่ยั่งยืนผ่านนวัตกรรม การสร้างแบรนด์ที่แข็งแกร่ง การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า

๔. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) องค์กรต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน รวมถึงการกำหนดกลยุทธ์ระยะยาวและการตัดสินใจที่มีพื้นฐานจากข้อมูลและการวิเคราะห์อย่างรอบคอบ

๕. ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) องค์กรสมัยใหม่ต้องสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว องค์กรที่มีความยืดหยุ่นจะสามารถแข่งขันได้ดีกว่าในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

๖. การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) การจัดการเชิงกลยุทธ์ต้องพิจารณาถึงความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ และวางแผนเพื่อจัดการความเสี่ยงเหล่านั้น เพื่อให้ธุรกิจดำเนินไปอย่างราบรื่นและลดโอกาสที่ความเสี่ยงจะส่งผลกระทบต่อองค์กร

๗. การจัดการนวัตกรรมและเทคโนโลยี (Innovation and Technology Management) การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และการพัฒนานวัตกรรมในผลิตภัณฑ์หรือบริการช่วยสร้างความได้เปรียบในเชิงกลยุทธ์ และทำให้องค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น

๘. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่ง (Strong Organizational Culture) วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและเป็นหนึ่งเดียวจะช่วยสนับสนุนให้พนักงานร่วมกันขับเคลื่อนองค์กรตามกลยุทธ์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๙. การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainability) องค์กรสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสังคมควบคู่ไปกับผลประโยชน์ประกอบการทางธุรกิจ

๑๐. การตัดสินใจโดยอิงข้อมูล (Data-driven Decision Making) การนำข้อมูลและการวิเคราะห์มาประกอบการตัดสินใจเป็นปัจจัยสำคัญในยุคที่ข้อมูลสามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีความหลากหลาย ทำให้องค์กรสามารถปรับกลยุทธ์ได้อย่างแม่นยำ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาการจัดการเชิงกลยุทธ์ในองค์กรสมัยใหม่ ซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- กิ่งพร ทองใบ. (2549). กลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,
- ธีรยุทธ นำศิริกุล. (2540). สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร :วิทย์พัฒน์ ,
- พสุ เดชะรินทร์. (2549) กลยุทธ์ใหม่ในการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
- พิบูล ทีปะपाल. (2539) การบริหารเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช,
- สมยศ นาวิการ. (2536). กลยุทธ์การแข่งขัน. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า,
- สุพานี สฤกษ์วานิช. (2549). การบริหารเชิงกลยุทธ์ แนวคิดและทฤษฎี. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,
- อุทัย ต้นละมัย. การวางแผนกลยุทธ์ . 2544. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์,

ปัจจัยส่วนประสมการตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้
ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

7Ps OF MARKETING MIX FACTORS AFFECTING THE DECISION TO PURCHASE
FRUITS AT THE FRUIT MARKETS OF KHLANG DONG SUBDISTRICT, PAK
CHONG DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พีรัชชัย แสสนธิ์

Peerutchai Saeson

นฤชล ธนจิตชัย

Naruchon Thanajitchai

นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยนครราชสีมา

Master of Business Administration student, Nakonrathasima College

E-mail: chalidagunhalila@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 กันยายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 25 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 26 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และ 2) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่เคยซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น .98 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1.ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาปัจจัยด้านกระบวนการ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านราคา และปัจจัยด้านบุคคล ตามลำดับ

2.ประชาชนที่มี อายุ เพศ อาชีพ และรายได้ต่างกัน พบว่ามีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด; การตัดสินใจซื้อผลไม้; ตลาดกลางดง

Abstract

The research purposes were (1) the study the 7Ps of marketing mix factors affecting the decision to purchase fruits at the fruit markets of Khlang Dong Subdistrict, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province; and (2) to study the personal factors affecting the decision to purchase fruits at the fruit markets of Khlang Dong Subdistrict, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province. This was the quantitative research. The sample group was the 400 people ever purchased the at the fruit markets of Khlang Dong Subdistrict, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province. The research instrument was the questionnaire with reliability .98. The data analysis statistics were the percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way ANOVA.

The research findings were:

1. The 7Ps of marketing mix factors affecting the decision to purchase fruits at the fruit markets of Khlang Dong Subdistrict, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province found the overall was at high level; by the physical evidence factor was the highest level followed by the process factor, the place factor, the products factor, the promotion factor, and the people factor, respectively.

2. The people with different age, gender, occupations, and income found they affected the decision to purchase fruits at the fruit markets of Khlang Dong Subdistrict, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province did not different.

Keywords: marketing mix factors; decision to purchase fruits; khlang Dong market

บทนำ

ปัจจุบันวิถีชีวิตของประชากรไทยจะเปลี่ยนไปแม้จะเร่งรีบแต่ยังมีเทรนด์สุขภาพดีที่เป็นที่นิยมเป็นอย่างมากมาอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นทั้งการออกกำลังกายและการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัยต่อสุขภาพโดยคำนึงถึงความปลอดภัยทางอาหารหรือ food safety ความปลอดภัยทางด้านอาหาร คือการจัดการให้อาหารและสินค้าเกษตรที่นำมาเป็นอาหารบริโภคสำหรับมนุษย์มีความปลอดภัย (พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์, 2554)

ผลไม้ นับเป็นสินค้าทางการเกษตรที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งของประเทศไทย โดยได้สร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งไทยเป็นผู้นำการผลิตและส่งออกผลไม้เมืองร้อนที่สำคัญและมีชื่อเสียงที่สุดในภูมิภาคอาเซียน มีมูลค่าการส่งออกผลไม้ จำนวน 45,613 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 64.22 ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกไม้ผล 57 ชนิด พื้นที่ประมาณ 7.7 ล้านไร่ ผลผลิต ปีละประมาณ 10.81 ล้านตัน โดยผลไม้ไทยมีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ ทั้งคุณภาพของเนื้อ รสชาติ ความหลากหลาย และประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อน ทำให้สามารถทำการเพาะปลูกได้ดี แต่ละภูมิภาคของไทยต่างก็มีผลไม้ประจำถิ่นที่ขึ้นชื่อและสะท้อนเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้ดีแตกต่างกันออกไป ตั้งแต่ภาคเหนือจนถึงภาคใต้ ส่วนฤดูกาลให้ผลผลิตผลไม้แต่ละชนิดก็แตกต่างกันไป ในแต่ละสภาพพื้นที่ของแต่ละภาค จึงเป็นข้อดีประการหนึ่งที่ส่งผลให้ไทยมีผลไม้หลากหลายชนิดหมุนเวียนออกสู่ตลาดตลอดทั้งปี (สำนักงานเลขาธิการ กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563).

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านบริการ (7Ps) เป็นแนวคิดสำคัญสำหรับผู้วิจัย และผู้ประกอบการธุรกิจที่ต้องทำงานด้านการวางกลยุทธ์การตลาด Digital Marketing หรือการทำ Social Media Marketing ที่สำคัญ Kotler (2003) ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง ตัวแปรหรือเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ บริษัทมักจะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แต่เดิมส่วนประสมทางการตลาดจะมีเพียงแค่ 4 ตัวแปรเท่านั้น (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ต่อมามีการคิดตัวแปรเพิ่มเติมขึ้นมา อีก 3 ตัวแปร ได้แก่ บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับธุรกิจทางการบริการ ดังนั้น จึงรวมเรียก ได้ว่าเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบ 7Ps

ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับการให้บริการในอนาคต การพิจารณาถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จึงมีความสำคัญต่อผู้ประกอบการในการนำข้อมูลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ดำเนินการปรับปรุง พัฒนา และต่อยอดการให้บริการได้อย่างเหมาะสมและการกำหนดกลยุทธ์ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ประกอบการและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของลูกค้าต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตในด้านเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาตามกรอบแนวคิด โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ
2. ขอบเขตในด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่เดินทางมาซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยการสุ่มแบบเจาะจงไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาในเขตพื้นที่ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริโภคเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 7 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ 2) ปัจจัยด้านราคา 3) ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด 5) ปัจจัยด้านบุคคล 6) ปัจจัยด้านกระบวนการ และ 7) ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ตรวจสอบความถูกต้อง และคัดเลือกเอาแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ไว้ เพื่อทำการวิเคราะห์ด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test แบบ Independent samples) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test -one way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe/)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นเพศหญิง จำนวน 211 คน (ร้อยละ 52.80) เป็นเพศชาย จำนวน 189 คน (ร้อยละ 47.30) อายุส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี จำนวน 286 คน (ร้อยละ 71.50) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 165 คน (ร้อยละ 41.25) ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 196 คน (ร้อยละ 49.00)

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1 ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมและรายด้าน

ปัจจัยส่วนประสมการตลาด 7Ps	ระดับความคิดเห็น			อันดับ
	\bar{x}	SD	แปลผล	
1. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	3.82	0.69	มาก	4
2. ปัจจัยด้านราคา	3.70	0.76	มาก	6
3. ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.88	0.71	มาก	3
4. ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	3.72	0.79	มาก	5
5. ปัจจัยด้านบุคคล	3.54	0.89	มาก	7
6. ปัจจัยด้านกระบวนการ	3.89	0.75	มาก	2
ปัจจัยส่วนประสมการตลาด 7Ps	ระดับความคิดเห็น			อันดับ
	\bar{x}	SD	แปลผล	
7. ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ	3.95	0.74	มาก	1
รวมเฉลี่ย	3.79	0.76	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 3.95$) รองลงมา ปัจจัยด้านกระบวนการ ($\bar{x} = 3.89$) ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{x} = 3.88$) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{x} = 3.82$) ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{x} = 3.72$) ปัจจัยด้านราคา ($\bar{x} = 3.70$) และปัจจัยด้านบุคคล ($\bar{x} = 3.54$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ สินค้ามีหลากหลายรูปแบบให้เลือกซื้อ ด้านราคา มีราคาที่สามารรถต่อรองกันได้ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย จัดวางสินค้าอยู่ในตำแหน่งที่พบเห็นง่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด มีการแจกสินค้าให้ทดลองชิม และมีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ข้อมูลของสินค้าให้เป็นที่รู้จักอย่างต่อเนื่อง ด้านบุคคล พนักงานพูดจาสุภาพ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีใจบริการ มีกิจกรรมขายที่สุภาพเรียบร้อย ด้านกระบวนการ มีกระบวนการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ด้านลักษณะทางกายภาพภายในตลาดผลไม้มีบรรยากาศที่ดี

3. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมและรายด้าน

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้	ระดับความคิดเห็น			อันดับ
	\bar{x}	SD	แปลผล	
1 ชื่อเสียงของตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ส่งผลต่อการซื้อผลไม้	3.97	0.75	มาก	1
2 มีการหาข้อมูลตลาดผลไม้ก่อนตัดสินใจซื้อ	3.95	0.75	มาก	2
3 มีการเปรียบเทียบ ราคา คุณภาพของผลไม้จากช่องทางอื่นๆ ก่อนตัดสินใจซื้อ	3.84	0.78	มาก	3
4 ท่านจะแนะนำคนใกล้ชิดให้ซื้อผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	3.79	0.79	มาก	4
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้	ระดับความคิดเห็น			อันดับ
	\bar{x}	SD	แปลผล	
5. การตัดสินใจโดยรวมในการซื้อผลไม้สดตลาดกลางดง ในการซื้อสินค้า ครั้งต่อไป ท่านก็จะซื้อผลไม้สดตลาดกลางดง อีก	3.78	0.80	มาก	5
รวมเฉลี่ย	3.87	0.78	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ($\bar{x} = 3.87$) เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ชื่อเสียงของตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ส่งผลต่อการซื้อผลไม้มากที่สุด ($\bar{x} = 3.97$) รองลงมา มีการหาข้อมูลตลาดผลไม้ก่อนตัดสินใจซื้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.95$) และมีการเปรียบเทียบ ราคา คุณภาพของผลไม้จากช่องทางอื่นๆ ก่อนตัดสินใจซื้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.84$) ตามลำดับ

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมและรายด้าน

ปัจจัยส่วนประสม ทางการตลาด	แหล่งความ แปรปรวน	ระดับประสิทธิผล				
		SS	df	Ms	F	p-value
เพศ	ระหว่างกลุ่ม	.039	1	.039	.136	.712
	ภายในกลุ่ม	113.321	398	.285		
	รวม	113.360	399			
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	.082	1	.082	.287	.593
	ภายในกลุ่ม	113.278	398	.285		
	รวม	113.360	399			
อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	.180	1	.180	.633	.427
	ภายในกลุ่ม	113.180	398	.284		
	รวม	113.360	399			

ปัจจัยส่วนประสม ทางการตลาด	แหล่งความ แปรปรวน	ระดับประสิทธิผล				
		SS	df	Ms	F	p-value
รายได้	ระหว่างกลุ่ม	.012	2	.006	.022	.979
	ภายในกลุ่ม	113.347	397	.286		
	รวม	113.360	399			

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน มีผลดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่มี มีอายุ เพศ อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีระดับการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ทราบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผลวิจัยที่ได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการตลาดและการปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาปัจจัยด้านกระบวนการ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านราคา และปัจจัยด้านบุคคล สอดคล้องผลการวิจัยของ วรพรรณ พลพิทักษ์ (2560) ที่ได้ทำการศึกษาส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อผลไม้สดนำเข้าจากต่างประเทศจากร้านค้าในอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า ส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อผลไม้สดนำเข้าจากต่างประเทศ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการจัดจำหน่าย รองลงมาคือ ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ

2. ประชาชนมีระดับการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยชื่อเสียงของตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ส่งผลต่อการซื้อผลไม้ สอดคล้องผลการวิจัยของ ณิชภา เทพณรงค์ (2564) ที่ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ ด้านราคา ด้าน ช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านส่งเสริมการตลาด และด้านการให้บริการส่วนบุคคล มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

3. ประชาชนที่มีอายุ เพศ อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อผลไม้ ตลาดผลไม้ ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สอดคล้องผลการวิจัยของ พิมพ์ไฉ ปัญญา (2563) ที่ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้โดยตรง จากสวนผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภควัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า เพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้โดยตรงจากสวนผ่าน ช่องทางออนไลน์ ของผู้บริโภควัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผลจากการวิจัยทำให้ผู้ขายผลไม้สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการวางแผนการตลาดและการปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภคมากที่สุด เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน เพิ่มยอดขายและขยายการเติบโตของธุรกิจอย่างยั่งยืน

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดผลไม้ ต้องพัฒนาสินค้าให้เด่นชัดยิ่งขึ้น รวมไปถึงการเพิ่มความสะดวกในการให้บริการเพื่อจูงใจให้ผู้ซื้อเข้าถึงได้ง่ายและมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย เพื่อกระตุ้นการซื้อซ้ำและการตัดสินใจซื้อที่ง่ายขึ้น เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการค้ามากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้และการซื้อซ้ำของผู้บริโภค

บรรณานุกรม

- ณิชภา เทพณรงค์. (2563). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์. (2554). ความหมายของความมั่นคงทางด้านอาหาร. เข้าถึงได้จาก <http://www.foodnetworksolution.com/wiki/word/0334/food-safety>, (1 มีนาคม 2567)
- พิมพ์ไฉ ปญโญ. (2563). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้โดยตรงจากสวนผ่านช่องทางออนไลน์ ของผู้บริโภควัยทำงาน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรวรรณ พลพิทักษ์. (2560). ส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อผลไม้สดนำเข้าจากต่างประเทศจากร้านค้าในอำเภอเมืองเชียงใหม่. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานเลขาธิการกรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). กรมส่งเสริมการเกษตรหนุนสร้าง อัตลักษณ์ผลไม้หว้งเพิ่มมูลค่าให้เกษตรกรแต่ละท้องถิ่น. เข้าถึงได้จาก <https://secreta.doae.go.th/?p=5561> (18 มีนาคม 2567)
- Kotler, Philip. (2003). *Marketing Management (11th ed.)*. Pearson Education.
-

จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา
บูรณาการกับศาสตร์ร่วมสมัย พัฒนาจิตใจและสังคม

Published by

Graduate School, Chaiyaphum Buddhist College,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

<https://cyp.mcu.ac.th/>